

***Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji
Terytorialnych Miejskiego Obszaru
Funkcjonalnego Lubaczów
na lata 2022–2030***

(Projekt 1.0)

Marzec 2023

Opracowano przy współpracy
Urzędu Gminy Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój,
Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, Rady Programowej,
mieszkańców i innych interesariuszy

INICJATYWAŁOKALNA.PL
SP. Z O.O.

InicjatywaLokalna.pl sp. z o.o.
ul. Sienkiewicza 78, piętro IV, 25-501 Kielce
tel. 41 3430124 lub 507 048 678
www.inicjatywalokalna.pl

Spis treści

Wstęp.....	5
1. Część wprowadzająca	10
1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju.....	10
1.2. Metodologia prac nad Strategią.....	11
2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej.....	13
2.1. Analiza SWOT	25
2.2. Wnioski z diagnozy	27
2.3. Drzewo problemów	33
2.4. Drzewo celów	34
3. Część programowa.....	35
3.1. Wizja, misja, cele	35
3.2. Plan operacyjny rozwoju	38
3.2.1. Projekty strategiczne	48
3.2.2. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania	75
3.3. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu	87
4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju.....	95
4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	96
4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań	126
4.2.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne	126
4.2.2. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla obszaru, jeżeli takie zidentyfikowano.....	147
5. System realizacji Strategii.....	155
5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii Rozwoju.....	156
5.1.1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia.....	161
5.2. Ewaluacja i aktualizacja Strategii Rozwoju	173
5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych	174
6 Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów.....	179

6.1. Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa	180
6.2. Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii – partycypacja społeczna	183
6.3. Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – wpływ zadań na środowisko i udział podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska w opracowaniu Strategii	185
Spis schematów	186
Spis tabel	186
Spis map	187
Spis rysunków	188

Wstęp

Zarządzanie danym obszarem wiąże się z podejmowaniem szeregu działań i decyzji ważnych dla lokalnej i ponadlokalnej społeczności. Aby efektywnie nim zarządzać potrzebny jest wieloletni plan, który będzie wskazywać kierunki jego dalszego rozwoju. Działania właściwe ze strategicznego punktu widzenia mają większe znaczenie niż działania nastawione na przynoszenie natychmiastowych efektów. Zarządzanie strategiczne jest procesem zarządzania nastawionym na formułowanie i wdrażanie Strategii, które ma na celu sprzyjanie wyższemu stopniowi zgodności organizacji, w tym wypadku Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, z jego otoczeniem zewnętrznym oraz zachowaniem spójności wewnętrznej, a co za tym idzie – osiągnięciem przyjętych celów strategicznych. Zmieniające się nowe uwarunkowania zewnętrzne, wynikające m.in. z celów i kierunków wsparcia jakie zaproponowała Komisja Europejska w ramach perspektywy finansowej 2021–2027 oraz zmieniające się podejście do finansowania i współpracy z samorządami, wynikające z polityk krajowych, wpłynęły na zmiany dokumentów strategicznych na wszystkich szczeblach administracji publicznej w kraju.

Niniejszy dokument stanowi strategię rozwoju ponadlokalnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (MOF Lubaczów) w rozumieniu *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 40). W dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – *Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378), której celem jest realizacja postanowień *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)* w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii (krajowej, wojewódzkiej, gminnej i ewentualnie ponadlokalnej sporządzanej dla grupy sąsiadujących lub powiązanych ze sobą funkcjonalnie gmin). Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym.

Niniejsza Strategia spełnia również funkcję strategii terytorialnej zgodnie z art. 29 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060¹, w tym Strategii ZIT

¹ *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na*

zgodnie z wymogami *Umowy Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021–2027 w Polsce*. Zgodnie z tym dokumentem samorzady tworzące ZIT² nie muszą przygotowywać dwóch odrębnych dokumentów, tj. strategii rozwoju ponadlokalnego i strategii ZIT, jeśli jedna z wybranych form zawiera elementy wymagane dla drugiej. Strategia terytorialna ZIT zawiera następujące elementy:

- syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych;
- cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu, powiązania z właściwym programem;
- listę projektów wraz z informacją na temat sposobu ich wyboru oraz powiązania z innymi projektami;
- źródła finansowania;
- warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT;
- opis procesu zaangażowania partnerów społecznych i gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem Strategii ZIT oraz sprawozdanie z przebiegu konsultacji społecznych.

Gmina miejska Lubaczów oraz gminy wiejskie: Lubaczów i Horyniec-Zdrój zawarły Porozumienie międzygminne w dniu 21 grudnia 2021 r. w sprawie współdziałania na rzecz opracowania Strategii. Porozumienie to zostało zawarte na mocy podjętych wcześniej uchwał w sprawie wyrażenia zgody na podjęcie współdziałania, celem utworzenia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów oraz w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczowa na lata 2022–2030. Partnerzy postanowili o opracowaniu niniejszej Strategii Rozwoju Ponadlokalnego i realizacji wspólnych przedsięwzięć. W celu przygotowania i realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego gminy mogą tworzyć w szczególności związek międzygminny, stowarzyszenie lub zawierać, tak jak

potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej.

² ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, są instrumentem rozwoju terytorialnego, o którym mowa w art. 28–30 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 oraz w art. 9 i art. 11 Rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności. ZIT są realizowane w miejskich obszarach funkcjonalnych wskazanych jako obszary strategicznej interwencji w strategii rozwoju województwa.

w tym przypadku, porozumienie międzygminne. Również w zakresie wymagań dotyczących Strategii ZIT *Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079)* stanowi, że: *ZIT są zarządzane przez związek ZIT utworzony w jednej z form współpracy jednostek samorządu terytorialnego, o których mowa w art. 64 (związek międzygminny), art. 74 (porozumienie międzygminne) i art. 84 (stowarzyszenie) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40) albo, w ustawie z dnia 9 marca 2017 r. o związku metropolitalnym w województwie śląskim (Dz. U. z 2022 r. poz. 2578)*³.

Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030 określa główne cele i kierunki polityki rozwoju MOF Lubaczów, oczekiwane rezultaty planowanych działań, model struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze. Dodatkowo, zgodnie z wymogami ustawy o samorządzie gminnym, wyznacza obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i obszary strategicznej interwencji kluczowe dla MOF Lubaczów. W dokumencie zawarto również system realizacji strategii oraz ramy finansowe i źródła finansowania zaplanowanych zadań i projektów, a także tryb wyboru projektów strategicznych.

Obszary Strategicznej Interwencji (OSI) to terytoria, do których adresowana ma być polityka rozwoju, ukierunkowana na wywołanie określonych zmian. Wyróżnić można dwa rodzaje OSI:

- obszary charakteryzujące się niekorzystnymi zjawiskami w sferze społecznej, ekonomicznej lub/i przyrodniczej, wymagające interwencji nakierowanej na przełamanie barier rozwojowych;
- obszary wzrostu, wyróżniające się szczególnymi potencjałami (tj. bieguny wzrostu, obszary tematyczne lub klastry zaawansowanych technologii), które w wyniku interwencji mogą kształtować przewagi konkurencyjne.

OSI wyznaczone są zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

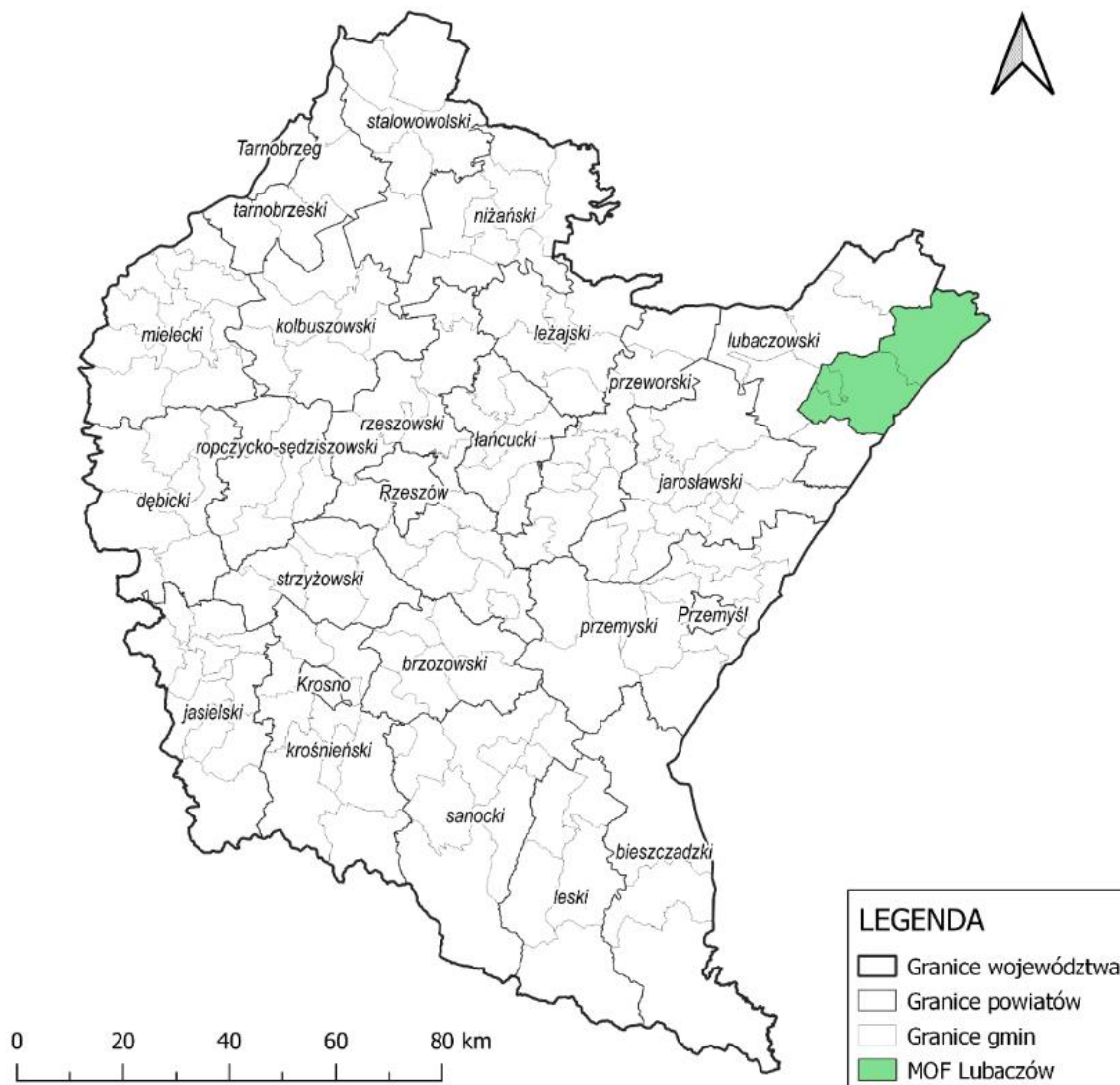
Gmina Lubaczów i Gmina Horyniec Zdrój zostały wskazane w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* jako jedne z gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Gminy MOF Lubaczów zaliczają się również do OSI Wschodniej Polski. Wśród OSI regionalnych

³ *Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079)* – rozdział 12, art. 34, ust.5.

zaproprowanych w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* znalazły się między innymi OSI Regionalne bieguny wzrostu, do których zaliczono Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów. Miasto Lubaczów wraz z obszarem funkcjonalnie powiązany, tj. Gminą Lubaczów oraz Gminą Horyniec-Zdrój – został wyznaczony jako Miejski Obszar Funkcjonalny zdelimitowany w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030*, obowiązującej na mocy Uchwały nr XXVII/458/20 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 28 września 2020 r. Zgodnie z powyższym miasto rdzeniowe Lubaczów zostało wyznaczone jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych z potencjałem do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz posiadające potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Miasto posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej oraz dla utworzenia lotniska umożliwiającego rozwój modelarstwa lotniczego w województwie.

Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 przewidują wspomaganie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów miejskich Podkarpacia poprzez wzmacnianie funkcji 11 MOF. W ramach CS 5(i), w oparciu o zintegrowane strategie i zaangażowanie lokalne, wsparcie w zakresie MOF, realizowane poprzez instrument ZIT, będzie mogło dotyczyć m.in. działań z zakresu kultury, zrównoważonej turystyki, dziedzictwa naturalnego, fizycznej odnowy i bezpieczeństwa publicznego oraz uzbrajania terenów inwestycyjnych.

Mapa 1 Położenie MOF Lubaczów na tle województwa podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG, z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6 – Hannover

1. Część wprowadzająca

1.1. Strategia jako instrument kreowania polityki rozwoju

Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030 (Strategia) stanowi odpowiedź samorządów gminnych na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą wymagającą nowego spojrzenia na posiadane aspiracje, zasoby i perspektywy rozwoju obszaru. Dokument ten pozwoli zmierzyć się ze wspólnymi problemami i wyzwaniem oraz zdefiniować cele rozwoju wykorzystujące wspólne szanse i potencjały samorządów tworzących MOF Lubaczów.

W Strategii zaprezentowana została wizja, misja oraz cele strategiczne i operacyjne przewidziane do realizacji we wskazanym okresie jej obowiązywania, wraz ze wskaźnikami ich osiągnięcia. Określono również kierunki działań, które będą służyć realizacji założonych celów. W ramach kierunków działań przedstawiono konkretne działania, a po przeprowadzeniu hierarchizacji planowanych przedsięwzięć, wskazano konkretne i uszczegółowione projekty strategiczne, najważniejsze i najpilniejsze do realizacji w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym we wskazanym okresie – przedstawiono dla nich ramy finansowe oraz plan finansowania, a także tryb wyboru. Projekty te mają charakter zintegrowany – obejmują różne sektory (społeczny, gospodarczy, środowiskowy, przestrzenny), integrują kilka rodzajów interesariuszy (władze publiczne, podmioty prywatne, inne) i obejmują różne terytoria administracyjne (trzy gminy). Projekty strategiczne są ze sobą powiązane i komplementarne nie tylko względem siebie, ale też w stosunku do już zrealizowanych inwestycji na obszarze, dzięki czemu ich realizacja przyczyni się do osiągnięcia efektu synergii. Proces tworzenia Strategii umożliwił partycypację mieszkańców i innych interesariuszy w „grze o rozwój” i zaangażowanie partnerów społeczno-gospodarczych już od etapu analiz i diagnozy stanu sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru. Strategia zawiera również obligatoryjne elementy, zdefiniowane nowelizacją przepisów (model struktury funkcjonalno-przestrzennej gmin, ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminach, obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa oraz fakultatywnie obszary strategicznej interwencji dla obszaru).

Strategia Rozwoju MOF Lubaczów, spełniająca wymogi dla strategii ZIT, jest instrumentem pozyskiwania środków zewnętrznych, a jednocześnie pełnoprawną strategią rozwoju, stanowiącą element zintegrowanego systemu zarządzania rozwojem kraju.

1.2. Metodologia prac nad Strategią

Opracowanie *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* było okazją do przeprowadzenia otwartych rozmów z przedstawicielami różnych środowisk gminnych. Dyskusje obejmowały analizę obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej gmin Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego oraz możliwości ich dalszego rozwoju. Efektem prowadzonych rozmów było uzyskanie odpowiedzi na pytania: „dokąd zmierzamy?”, „co chcemy osiągnąć?” oraz „w jaki sposób chcemy to osiągnąć?”. Dało to podstawy do skonstruowania dokumentu, który ma służyć wszystkim mieszkańcom obszaru.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii rozpoczęto w IV kwartale 2021 r. Duże znaczenie i wpływ na ostateczny kształt dokumentu miały działania partycypacyjne i udział interesariuszy w pracach nad dokumentem.

Prace nad dokumentem Strategii opierały się na wykorzystaniu szeregu wzajemnie uzupełniających się metod prac analitycznych i partycypacyjnych, do których należały:

- analiza danych zastanych (w tym analiza trendów / tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących na obszarze i jego otoczeniu w ostatnich latach wraz z określeniem konsekwencji i wyzwań rozwojowych);
- badania ankietowe wśród mieszkańców;
- analizy strategiczne;
- spotkania władz i przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, Urzędu Gminy Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój oraz Rady Programowej;
- spotkania informacyjne, warsztatowe i konsultacyjne z przedstawicielami samorządów lokalnych, mieszkańcami, przedsiębiorcami.

Podstawą założeń Strategii jest *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów* (Diagnoza), w której przedstawiono pogłębioną analizę społeczno-gospodarczą i przestrzenno-środowiskową gmin obszaru. Strategia powstała w oparciu o Diagnozę, a także na podstawie wniosków zgłoszonych podczas konsultacji społecznych oraz spotkań organizowanych w trakcie procesu jej tworzenia. Po zebraniu i przeanalizowaniu wszystkich danych opracowano Projekt 1.0 *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*, który został poddany konsultacjom społecznym.

Do głównych materiałów źródłowych, stanowiących materiał analityczny i podstawę opracowania Strategii (a wcześniej również Diagnozy), należą:

- dane Głównego Urzędu Statystycznego;
- dane i informacje pozyskane z gmin oraz jednostek im podległych;
- treści udostępniane na oficjalnych stronach internetowych instytucji i podmiotów cytowanych w Diagnozie i Strategii;
- dane publikowane na serwisach Związku Miast Polskich (Monitor Rozwoju Lokalnego, System Analiz Samorządowych);
- wnioski z badania ankietowego;
- wnioski zebrane na podstawie przekazanych przez podmioty fiszek projektowych;
- wnioski z dyskusji podczas spotkań informacyjnych i warsztatów grupowych;
- inne dokumenty strategiczne gmin i ponadlokalne, a także publikowane raporty i opracowania eksperckie.

Proces prac związanych z przygotowaniem, opracowaniem i wdrożeniem Strategii ma charakter partycypacyjny.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej

Zgodnie z art. 10a ust. 1 *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2023 r. poz. 225): „Podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju (...) przygotowuje diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, z uwzględnieniem obszarów funkcjonalnych, w tym miejskich obszarów funkcjonalnych”. W związku z powyższym na cele niniejszej Strategii opracowany został dokument pn. *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów*. W Strategii zawarto jedynie syntezę – wnioski z diagnozy, zgodnie z art. 10e ust. 3 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 40.). Poniżej zaprezentowano wyciąg wybranych, najważniejszych informacji z Diagnozy.

Przeprowadzona analiza danych statystycznych dla MOF Lubaczów oraz porównanie ich do danych dla Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) o podobnym charakterze, województwa i kraju dają możliwość zobrazowania obecnej sytuacji obszaru oraz określenia kierunków rozwoju. Podczas tworzenia *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów* odniesiono się do danych z 2019 r. Dla lepszego zobrazowania sytuacji obszaru, dokonano porównania danych MOF Lubaczów z danymi obszarów podobnych (MOF Sanok-Lesko i MOF Busko-Zdrój) oraz województwa podkarpackiego i Polski.

Gminy wchodzące w skład MOF Lubaczów położone są w południowo-wschodniej części Polski, w województwie podkarpackim, w powiecie lubaczowskim. Powierzchnia całkowita MOF Lubaczów wynosi 432 km².

OBSZAR SPOŁECZNY

1. Demografia:

- Na przestrzeni lat 2015–2019 liczba ludności w MOF obniżyła się o 489 osób, co stanowi spadek w stosunku do 2015 roku o 1,86% liczby osób ogółem, podczas gdy dla Polski spadek był znacznie niższy i wynosił 0,14%, natomiast dla województwa podkarpackiego: 0,02%.
- Według danych GUS w MOF Lubaczów udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w 2019 roku wynosił 17,0%, a w wieku poprodukcyjnym 20,4%, podczas gdy dla Polski w wieku przedprodukcyjnym wynosił 18,1%, a w poprodukcyjnym 21,9%.

- W MOF Lubaczów systematycznie maleje udział osób młodych (w wieku przedprodukcyjnym – dzieci i młodzież oraz produkcyjnym – osoby zdolne do pracy) – udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w 2015 roku wynosił 17,8%, a w 2019 roku 17,0%, natomiast udział ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku wynosił 64,5%, a w 2019 roku 62,5%. Jednocześnie nastąpił intensywny wzrost udziału osób starszych – w 2015 roku udział osób w wieku poprodukcyjnym wynosił 17,7%, a w 2020 roku już 20,4%.
- Wskaźnikiem wpływającym na strukturę ludnościową jest wskaźnik przyrostu naturalnego na 1 000 ludności. W MOF Lubaczów przyrost naturalny jest na ujemnym poziomie, a jego wartości zmieniały się na w okresie ostatnich lat – w 2019 r. wskaźnik wyniósł: -0,3.
- *Saldo migracji podawane w przeliczeniu na 1000 ludności* dla MOF Lubaczów wynosiło w 2019 r.: -6,0, co stanowi wartość najniższą wśród porównywanych MOF (Busko-Zdrój: -1,5, Sanok-Lesko: -3,1), województwa (-1,4) i Polski (0,2), a dodatkowo na przestrzeni analizowanych lat wskaźnik ten stale ulegał pogorszeniu.
- *Liczba nowych budynków mieszkalnych w MOF Lubaczów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców* w 2019 roku wynosiła: w Mieście Lubaczów: 2,3, w Gminie Lubaczów: 2,3, natomiast w Gminie Horyniec-Zdrój: 1,1, podczas gdy średnia krajowa wynosiła: 2,2, natomiast wojewódzka: 2,5.
- W 2019 roku *liczba wydawanych pozwoleń w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców* wynosiła 45 i była wyższa niż średnia w Polsce (26) oraz średnia w województwie podkarpackim (24).

2. Kapitał społeczny i polityka społeczna:

- W gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej według kryterium dochodowego ogółem i poniżej kryterium dochodowego – z roku na rok spada. W Mieście Lubaczów wskaźnik w 2019 roku był niższy od średniej dla województwa podkarpackiego oraz Polski, jednak na obszarze MOF Lubaczów według kryterium dochodowego ogółem wartość wskaźnika jest niekorzystna i wyższa od wszystkich porównywanych jednostek.
- Na terenie MOF Lubaczów usługi opieki zdrowotnej głównie zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Lubaczowie.
- Poza placówkami podstawowej opieki zdrowotnej na terenie MOF Lubaczów znajdują się sanatoria oraz uzdrowiska, takie jak: Centrum Rehabilitacji Rolników KRUS,

Uzdrowisko Horyniec oraz Sanatorium Uzdrowskie „Bajka” bazujące na potencjale zasobów borowinowych, wody siarczkowej oraz wyjątkowo sprzyjającemu klimatowi miejscowości Horyniec-Zdrój.

- Liczba porad w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2019 roku na terenie MOF Lubaczów wynosiła 551, co daje wartość wyższą niż w MOF Busko-Zdrój (409 porad), średnia wojewódzka (435 porady) oraz średnia dla Polski (452 porady).
- Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2019 roku na obszarze MOF dla mieszkańców dostępnych było 12 aptek, w tym 10 zlokalizowanych w Mieście Lubaczów, natomiast 2 w Gminie Horyniec-Zdrój.
- Na terenie MOF Lubaczów wskaźnik *liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców* wzrósł z 37 w 2015 roku do 40 w 2019 roku, co przełożyło się na wynik wyższy od średniej w województwie podkarpackim (37) oraz w Polsce (38).

3. Edukacja i wychowanie:

- Opiekę żłobkową na obszarze świadczy Miasto Lubaczów oraz Gmina Lubaczów. Odsetek dzieci objętych opieką żłobkową w 2019 roku w Mieście Lubaczów wynosił 12,3%, co stanowiło wartość wyższą niż średnia województwa podkarpackiego (11,2%), trochę gorzej prezentuje się sytuacja w Gminie Lubaczów – 10,4%.
- Na terenie Miasta Lubaczów funkcjonują 2 placówki opieki nad dziećmi do lat 3, są to: Żłobek Miejski w Lubaczowie oraz Niepubliczny Żłobek „Ekomaluchy” w Lubaczowie, natomiast w Gminie Lubaczów funkcjonuje jedna placówka opieki nad dziećmi do 3 lat: Gminny Żłobek „Kraina Malucha” w Dąbkowie.
- Na terenie MOF Lubaczów w 2019 r. funkcjonowało łącznie 14 placówek wychowania przedszkolnego (Gmina Lubaczów – 8, Miasto Lubaczów – 4, Gmina Horyniec-Zdrój – 2). W strukturze placówek wychowania przedszkolnego znajduje się 45 oddziałów przedszkolnych. W 2019 roku opieką przedszkolną objętych było 834 dzieci.
- Współczynnik skolaryzacji w Mieście Lubaczów w 2019 r. wynosił ponad 100%, co może oznaczać, że do szkół w Lubaczowie uczęszczają też dzieci z gmin sąsiednich, w tym szczególnie z Gminy Lubaczów. W Gminie Horyniec-Zdrój współczynnik skolaryzacji wynosił 78,8%, zaś w Gminie Lubaczów 80,2%, czyli znacznie poniżej średniej krajowej (93,7%) i wojewódzkiej (92,5%), co oznacza, że dzieci uczęszczają do szkół spoza terenu gminy.

- Zgodnie z wynikami egzaminu ósmoklasisty dla rocznika nauki szkolnej 2019/2020 najlepszy wynik spośród gmin MOF Lubaczów z języka polskiego osiągnęli uczniowie z Gminy Lubaczów (60%), były one bowiem powyżej średniej dla Polski (59%). Z matematyki najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie z Gminy Horyniec-Zdrój – 50%, to wynik lepszy niż średnia w województwie podkarpackim (48%) i Polsce (46%). Z języka angielskiego najlepsze wyniki osiągnęli uczniowie z Miasta Lubaczów oraz Gminy Horyniec-Zdrój – 52%, jednak były one niższe od średniej wojewódzkiej (53%) i krajowej (54%).

Kluczowe wnioski i rekomendacje w obszarze społecznym:

W dniach 25.03–08.04.2022 r. przeprowadzone zostało badanie ankietowe wśród mieszkańców Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów, w którym mieszkańcy pozytywnie ocenili dostępność usług/możliwość zakupu artykułów codziennego użytku (83% oceniło dobrze i bardzo dobrze) oraz dostępność sieci wodociągowej (68% oceniło dobrze i bardzo dobrze), natomiast najgorzej oceniono m.in. jakość i dostępność podstawowej opieki zdrowotnej (46% oceniło źle i bardzo źle). Szansą dla obszaru jest stworzenie odpowiednich warunków wpływających na wzrost atrakcyjności osiedleńczej. Największy wpływ na rozwój MOF Lubaczów, według mieszkańców, stanowi tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców (odpowiedź wskazana przez 46% ankietowanych). Oprócz danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego, do analizy sytuacji rozwojowej MOF Lubaczów wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich, tj. Monitor Rozwoju Lokalnego. Narzędzie to pozwala na syntetyczną ocenę potencjału społeczno-ekonomicznego obszaru. Należy podkreślić, iż każdą z gmin MOF Lubaczów należy analizować w odniesieniu do jej grupy porównawczej, nie zaś porównywać gminy między sobą, bowiem MRL to nie ocena w kategoriach bezwzględnych – a zawsze w porównaniu z tym, co dzieje się w jednostkach samorządu terytorialnego, stanowiących grupę porównawczą. Wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym dla Miasta Lubaczów, Gminy Lubaczów oraz Gminy Horyniec-Zdrój w 2019 roku osiągał wartość dodatnią, co oznacza lepszą sytuację gmin w porównaniu do ich grup porównawczych.

Rekomendacje dla kształtowania obszaru społecznego MOF Lubaczów na najbliższe lata to:

- Podnoszenie kompetencji mieszkańców.
- Wzmacnianie więzi lokalnych oraz poczucia tożsamości z miejscem zamieszkania.
- Rozwój partnerstw międzysektorowych.

- Kreowanie warunków zmierzających do poprawy jakości życia lokalnej społeczności.
- Rozwój usług dedykowanych osobom starszym.
- Rozwój i wzrost jakości usług publicznych.
- Zwiększenie poziomu edukacji i rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych w szkołach podstawowych.
- Zwiększenie jakości i dostępności podstawowej opieki zdrowotnej.

OBSZAR GOSPODARCZY

1. Gospodarka i rynek pracy:

- Na obszarze MOF Lubaczów w 2019 r. zarejestrowanych podmiotów w rejestrze REGON było łącznie 705 w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten z roku na rok się zwiększa, jednak w dalszym ciągu jest to wartość poniżej średniej w Polsce (1 175) i województwie podkarpackim (851).
- Wskaźnik *podmioty nowo zarejestrowane na 10 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym* w 2019 roku wynosił dla MOF Lubaczów 65. W porównaniu ze średnią wojewódzką (116) i krajową (165), MOF Lubaczów posiadał najniższą wartość wskaźnika.
- *Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym* na obszarze MOF Lubaczów wynosił w 2019 roku 5,8% i był taki sam jak w województwie podkarpackim (5,8%) i wyższy niż średnia w Polsce (3,8%).
- Ważnym aspektem rozwoju gospodarczego gminy jest możliwość zakładania działalności gospodarczych na terenach inwestycyjnych. Park Przemysłowy Lubaczów zajmuje obszar około 24 ha. Oferta Parku Przemysłowego Lubaczów adresowana jest głównie do przedsiębiorstw MŚP (małych i średnich) zarówno z Polski, jak i zagranicy. Za takim rozwiązaniem przemawia zarówno niewielki rozmiar Parku, jego lokalizacja oraz analiza otoczenia społeczno-gospodarczego gminy, powiatu i regionu.

2. Finanse samorządowe:

- Według danych GUS dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w MOF Lubaczów w roku 2019 wynosiły 5 755 zł, co było wartością wyższą niż średnia wojewódzka (5 500 zł), ale niższą niż średnia krajowa (5 969 zł).
- Dochody własne w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 1 960 zł i były niższe od średniej wojewódzkiej (2 048 zł) i średniej krajowej (2 958 zł).

- Wartość wskaźnika *udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca* – w latach 2015–2019 znacznie wzrosła i w 2019 roku osiągnęła 538 zł. W odniesieniu do województwa podkarpackiego (800 zł) i Polski (1 253 zł) była to wartość znacznie niższa.
 - Wartość wskaźnika *udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca* od 2015 roku w MOF Lubaczów ulegała nieznacznym wahaniom, w 2015 wyniosła 13 zł, natomiast w 2019 roku wzrosła do 18 zł. W 2019 roku MOF Lubaczów w porównaniu do województwa podkarpackiego (43,6 zł), Polski (95,1zł) oraz porównywanych MOF wypadł zdecydowanie gorzej.
 - W MOF Lubaczów wielkość wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok wzrastała, w 2015 roku wynosiły 3 673 zł, a w 2019 roku już 5 998 zł.
 - Wydatki bieżące w przeliczeniu na 1 mieszkańca MOF Lubaczów w latach 2015–2019 systematycznie wzrastały, w 2015 roku wynosiły 2 658 zł, a w 2019 roku już 4 119 zł. Wartość wydatków bieżących na 1 mieszkańca w MOF Lubaczów w 2019 roku była niższa od średniej województwa podkarpackiego (4 544 zł) oraz Polski (5 039 zł).
 - Wartość wydatków majątkowych na 1 mieszkańca w 2019 roku w MOF Lubaczów (1 878 zł) była wyższa niż średnia w województwie podkarpackim (991 zł) i Polsce (1 011 zł) oraz MOF Sanok-Lesko (1 126 zł) i MOF Busko-Zdrój (1 181 zł).
 - Na terenie MOF Lubaczów podpisanych przez beneficjentów umów/decyzji o dofinansowanie z programów operacyjnych w 2019 roku było łącznie 68, z czego najwięcej podpisano w Mieście Lubaczów – 35. Najwięcej umów/decyzji o dofinansowanie w gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów było w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego, tj. 54, co przekładało się na ponad 79% wszystkich umów/decyzji o dofinansowanie, pozostałe 14 dotyczyło krajowych Programów Operacyjnych.
3. Innowacyjność:
- W kontekście innowacyjności i warunków do jej rozwoju warto przeanalizować kwestię cyfryzacji, w tym dostępu do wysokiej jakości Internetu. Zgodnie z danymi Urzędu Komunikacji Elektronicznej aktualna penetracja lokalowa 100 Mb/s dla gmin obszaru MOF Lubaczowa jest bardzo niska. Najwyższą wartość spośród gmin MOF, choć nadal

niewielką odnotowano w Mieście Lubaczów (3%), wówczas gdy średnia dla Polski wynosi 87,16% zaś najniższą wartość osiąga Gmina Horyniec-Zdrój (1%).

- Biorąc pod uwagę penetrację budynkową zasięgami Internetu stacjonarnego o przepustowości co najmniej 30 Mb/s, sytuacja na obszarze nie jest dobra. Najlepszą wartość wskaźnika osiąga Miasto Lubaczów mieszczące się w przedziale 20,1–40,0%, natomiast pozostałe gminy osiągają wartość wskaźnika w przedziale 5,1–20,0%.

Kluczowe wnioski i rekomendacje w obszarze gospodarczym:

MOF Lubaczów wyróżnia się stopniowym wzrostem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON. Jednakże odnotowano niską liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych, co świadczy o mniejszym zainteresowaniu wśród mieszkańców poszczególnych gmin rozpoczęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Wyniki badania ankietowego wskazują, że mieszkańcy nie są zadowoleni z zarobków (71% oceniło źle i bardzo źle). Problem stanowi również dostęp do miejsc pracy (66% oceniło źle i bardzo źle). Mieszkańcy zaznaczyli, iż wspieranie przedsiębiorczości (57% odpowiedzi ankietowanych) mogłoby mieć największy wpływ na rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju. W ramach MRL oceniono również wymiar gospodarczy. Gminy MOF Lubaczów w wymiarze gospodarczym wypadają gorzej na tle swoich grup porównawczych.

Rekomendacje do kształtowania obszaru gospodarczego dla MOF Lubaczów na najbliższe lata to:

- Kształcenie lokalnej społeczności w zakresie postaw przedsiębiorczych oraz doradztwo w zakresie podejmowania nowych działalności gospodarczych.
- Zwiększenie atrakcyjności obszaru pod względem inwestycyjnym.
- Aktywne działania na rzecz promocji gospodarczej obszaru oraz przyciągania nowych podmiotów gospodarczych.
- Zwiększenie ilości miejsc pracy.
- Rozwój terenów inwestycyjnych, szczególnie Parku Przemysłowego Lubaczów.
- Zniwelowanie istniejących barier transgranicznych i zacieśnienie współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami z Ukrainy.

OBSZAR PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWY

1. Środowisko naturalne i infrastruktura:
 - Na terenie MOF Lubaczów znajdują się obszary, które zostały objęte formami ochrony przyrody. Należą do nich: Południoworoztoczański Park Krajobrazowy, Roztoczański

Obszar Chronionego Krajobrazu, Rezerwat przyrody Kamienne, Rezerwat przyrody Sołokija, Obszar Natura 2000 Uroczyska Roztocza Wschodniego, Obszar Natura 2000 Łukawiec, Obszar Natura 2000 Horyniec, Obszar Natura 2000 Roztocze, 45 pomników przyrody, 21 użytków ekologicznych oraz 2 stanowiska dokumentacyjne.

- Obszarem o bardzo dużej atrakcyjności przyrodniczej jest Park Zdrojowy w Horyńcu-Zdroju, który w latach 2013–2015 przeszedł rewitalizację.
- Ogólna powierzchnia gruntów rolnych (w tym gruntów rolnych, łąk, pastwisk i sadów) w Gminie Lubaczów wynosi 11 339 ha, tj. 55,88% obszaru gminy, w Mieście Lubaczów 1 825 ha, tj. 71% obszaru miasta, zaś w Gminie Horyniec-Zdrój użytki rolne stanowią 37% obszaru gminy.
- Na terenie MOF Lubaczów znajdują się lokalne zasoby surowców mineralnych i kopalin, tj.: złożę gazu ziemnego tworzące Obszar Górniczy Gazu „Lubaczów - 2”, złożę siarki rodzimej z czynną Kopalnią Siarki „Basznia II” w Baszni Dolnej, złożę łąk nadających się do produkcji ceramiki budowlanej w rejonie Baszni Górnej, tworzące Obszar Górniczy łąk „Smolinka – 1”, złożę kamieni drogowych i budowlanych „Brusno-Węgierka” w Gminie Horyniec-Zdrój oraz wody lecznicze „Horyniec”.
- Udział % korzystających z kanalizacji jest niższy w Gminie Horyniec-Zdrój (64,3%) i Gminie Lubaczów (67,1%) w stosunku do średniej krajowej (70,8%) i województwa (70,4%). Wyjątek stanowi Miasto Lubaczów (94,8%), w którym odnotowano odsetek korzystających wyższy niż średnia dla województwa podkarpackiego i Polski.
- Odsetek korzystających z instalacji gazowej w gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów jest wyższy w stosunku do województwa i wszystkich gmin sąsiednich, poza Gminą Horyniec-Zdrój, w której odnotowano znikomy stopień przyłączenia do sieci gazowej – 1,3%.
- Na podstawie *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie podkarpackim – raport za rok 2021* na terenie MOF Lubaczów stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu tylko w Mieście Lubaczów.
- Zgodnie z *Wojewódzkim Programem Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii dla Województwa Podkarpackiego* powiat lubaczowski, a tym samym gminy MOF Lubaczów wykazują potencjał w zakresie rozwoju energetyki wiatrowej – małe turbiny wiatrowe do oświetlenia pomieszczeń i ogrzewania, energetyki słonecznej – budowa instalacji solarnych i fotowoltaicznych, biomasy leśnej i rolniczej – głównie zrębki, odpady i słoma. Obecnie budynki użyteczności publicznej oraz gospodarstwa domowe

w nieznacznym stopniu wykorzystują kolektory fotowoltaiczne. Według statystyk deklaracji CEEB⁴ (stan na 19 stycznia 2023 r.) w strukturze źródeł ciepła ze względu na rodzaj, wykorzystanie OZE wynosi: z kolektorów słonecznych do ciepłej wody użytkowej lub z funkcją wspomaganie ogrzewania – 3%, natomiast z pompy ciepła – 2%.

- Gospodarka odpadami w gminach: Lubaczów, Horyniec-Zdrój oraz Mieście Lubaczów odbywa się zgodnie z *Planem Gospodarki Odpadami Województwa Podkarpackiego na lata 2020–2026 z perspektywą do 2032 r.* (Załącznik nr 1 do uchwały nr XXXVI/584/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 26 kwietnia 2021 r.).
 - Na terenach Gminy Lubaczów i Miasta Lubaczów stwierdzono obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie, czyli wynosi raz na 10 lat (Q10%), średnie, czyli wynoszące raz na 100 lat (Q1%) oraz o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi, raz na 500 lat (Q0,2%). Największe zagrożenie powodziowe na terenie MOF Lubaczów stwarza rzeka Lubaczówka i Sołotwa ze swoimi dopływami.
2. Sport, rekreacja, turystyka oraz kultura:
- Na terenie MOF Lubaczów można wyróżnić miejsca warte odwiedzenia, takie jak obiekty wpisane do rejestru zabytków (m.in. gorzelnia w Hucie Kryształowej, cerkiew greko-kat. pw. św. Mikołaja w Lubaczowie, park zdrojowy w Horyńcu Zdroju oraz Zespół Cerkiewny w Radrużu wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO).
 - Na terenie MOF Lubaczów znajdują się ciekawe atrakcje turystyczne, tj. Muzeum Kresów w Lubaczowie oraz Kresowa Osada w Baszni Dolnej.
 - Przez obszar przebiega Szlak Rowerowy Green Velo i wiedzie przez Narol, Horyniec-Zdrój, Radruż, Nowiny Horynieckie, Hutę Kryształową, Krowicę Samą, Żmijowiska i Wielkie Oczy.
 - Według danych z GUS, w 2020 r. na terenie MOF Lubaczów łącznie było 14,5 km ścieżek rowerowych. Ścieżki rowerowe znajdowały się w Gminie Lubaczów (4,5 km) oraz w Mieście Lubaczów (10 km).
 - Na terenie MOF Lubaczów znajduje się szlak architektury drewnianej – Trasa VI o długości 189 km, która prowadzi przez tereny Płaskowyżu Tarnogrodzkiego, w znacznej części w obrębie Południoworostoczańskiego Parku Krajobrazowego.

⁴ Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków, Strona internetowa Główny Urząd Nadzoru Budowlanego, gunb.gov.pl

- Na obszarze MOF Lubaczów w 2019 roku instytucje kultury zorganizowały 238 imprez (Gmina Lubaczów 66, Miasto Lubaczów 100, a Gmina Horyniec-Zdrój 72). W imprezach łącznie wzięło udział 39 585 osób. Ilość imprez w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2019 r. (92 imprezy) stanowiła najwyższą wartość w porównaniu do średnich dla MOF Sanok-Lesko (62 imprezy), województwa podkarpackiego (61 imprez) i Polski (64 imprezy).
 - Według danych ze Statystycznego Vademecum Samorządowego, na terenie gmin wchodzących w skład MOF Lubaczów w 2019 r. łącznie działało 48 grup artystycznych z liczbą 861 uczestników, najwięcej grup zarejestrowanych było w Mieście Lubaczów (33), gdzie było też najwięcej uczestników grup artystycznych (661 osób). W roku 2019 na terenie MOF Lubaczów działało 115 kół, klubów i sekcji, które skupiały 1 114 uczestników. Najwięcej klubów, sekcji i kół działało w Mieście Lubaczów (93).
 - Wydatki z budżetu gminy w 2020 roku na kulturę i dziedzictwo narodowe osiągnęły największe wartości w Gminie Lubaczów – 275,29 zł na 1 mieszkańca, natomiast najmniejsze w Mieście Lubaczów – 157,78 zł na 1 mieszkańca.
 - Według danych GUS na obszarze MOF Lubaczów w 2019 r. znajdowało się 9 turystycznych obiektów noclegowych. Najwięcej znajdowało się w Gminie Horyniec-Zdrój (6), dwa obiekty noclegowe w Gminie Lubaczów, natomiast w Mieście Lubaczów – jeden turystyczny obiekt noclegowy.
3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne:
- Na terenie Gminy Lubaczów obowiązuje 31 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, z czego jeden został uchwalony w 2020 r.: tj. miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru „Opaka 2019”. W obszarach, gdzie gmina nie posiada obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tj. dla 51% powierzchni gminy, wydawane są decyzje o warunkach zabudowy i decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.
 - Na terenie Miasta Lubaczów dla potrzeb realizacji zabudowy uchwalono miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które obejmują tereny o łącznej powierzchni 202,82 ha tj. ok. 7,9% powierzchni miasta, w tym ponad 50% terenów zostało przeznaczonych na cele zabudowy mieszkaniowej. Dla pozostałej części miasta tj. 92,1% jego powierzchni, wydawane są decyzje o warunkach zabudowy/o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego.

- Gmina Horyniec-Zdrój objęta jest 3 miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego: „Horyniec-Zdrój – 1/2001”, „Horyniec-Zdrój – Północ” oraz „Horyniec-Zdrój Południe”.
- Największa powierzchnia objęta MPZP w 2020 r. była w Gminie Lubaczów – 11,8%, następnie w Mieście Lubaczów – 8,2%, natomiast w Gminie Horyniec-Zdrój odnotowano znikome objęcie terenu gminy MPZP, które w 2020 r. wynosiło 1,8%.
- Na terenie Gminy Horyniec-Zdrój obowiązuje Statut Uzdrowiska przyjęty Uchwałą Nr XXII/114/2012 Rady Gminy Horyniec-Zdrój z dnia 28 czerwca 2012 roku wraz ze zmianą przyjętą Uchwałą Nr XXIII.193.2020 Rady Gminy Horyniec-Zdrój z dnia 4 listopada 2020 r.

Kluczowe wnioski i rekomendacje w obszarze środowiskowo-przestrzennym:

Miasto Lubaczów zostało zaliczone w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* do miast o dobrych podstawach rozwoju, opartych na funkcjach administracyjno-usługowych, przemysłowych oraz turystycznych, zapewniającym dostęp do usług i dóbr publicznych o standardzie powiatowym, wymagającym jednak wsparcia w zakresie rozwoju funkcji ponadlokalnych (jako miasto powiatowe)⁵. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego w celu poprawy spójności miast i wzmocnienia ich roli w kreowaniu wysokiej jakości życia przewiduje rozwój potencjałów endogenicznych, gospodarczych i społecznych, w tym wzmocnienie ośrodków lokalnych przez rozwój wyspecjalizowanych funkcji ponadlokalnych oraz zakłada rewaloryzację historycznych układów urbanistycznych i innych założeń przestrzennych, m.in. Miasta Lubaczów, w którym została zachowana drewniana zabudowa małomiasteczkowa. MOF Lubaczów jako obszar przygraniczny powinien w pełni wykorzystać możliwości rozwojowe wynikające z położenia.

Na wymiar przestrzenny oddziałują wszystkie procesy społeczne, gospodarcze oraz środowiskowe. Oddziaływanie człowieka na przestrzeń, kształtowanie jej w sposób planowy wpływa na warunki życia i gospodarowania oraz warunkuje życie przyszłych pokoleń. Nie należy również zapominać o środowisku naturalnym, o które należy dbać poprzez racjonalne gospodarowanie elementami i zasobami przyrody. Według danych z przeprowadzonej ankiety wśród mieszkańców – najwyżej ocenionym przez ankietowanych obszarem funkcjonowania obszaru są walory przyrodniczo-krajobrazowe (86% oceniło dobrze i bardzo dobrze) oraz stan

⁵ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030.*

środowiska naturalnego (57% oceniło dobrze i bardzo dobrze). W badaniu ankietowym najgorzej oceniono między innymi: połączenie komunikacyjne z otoczeniem zewnętrznym (80% oceniło bardzo źle i źle) oraz stan infrastruktury drogowej (69% oceniło bardzo źle i źle), dlatego ważne jest, aby infrastruktura komunikacyjna była na jak najwyższym poziomie i spełniała oczekiwania mieszkańców.

Na terenie MOF wciąż jest dużo gospodarstw domowych, które są zaopatrzone w kotły na paliwo stałe, a także występuje znikome wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Ponadto w 2021 r. stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w Mieście Lubaczów, w związku z tym należy dążyć do stopniowego zmniejszania ilości gospodarstw ogrzewanych kotłami na paliwo stałe.

Na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego oceniono wskaźnik rozwoju MOF Lubaczów w wymiarze środowiskowym. W porównaniu do swoich grup porównawczych, wskaźnik rozwoju w wymiarze środowiskowym – we wszystkich gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów przyjmował wartość poniżej „0” na przestrzeni analizowanych lat, co obrazuje sytuację gorszą względem średniej dla gmin w ich grupach porównawczych.

Rekomendacje dla kształtowania polityki obszaru przestrzenno-środowiskowego na najbliższe lata to:

- Eliminacja barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Wyznaczenie przestrzeni publicznych sprzyjających ożywieniu społecznemu.
- Zwiększenie powierzchni pokrytej Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego.
- Wzrost estetyzacji otoczenia, w tym kształtowanie spójnej architektonicznie i gabarytowo zabudowy, przy uwzględnieniu potrzeby zachowania walorów krajobrazowych i kulturowych.
- Rozwój i poprawa stanu infrastruktury drogowej oraz zwiększenie bezpieczeństwa ruchu.
- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie ochrony wód, ziemi, powietrza i krajobrazu jako podstawy dla rozwoju rekreacji oraz turystyki.

2.1. Analiza SWOT

Analiza SWOT to jedno z najpopularniejszych i najskuteczniejszych narzędzi analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Tabela 1 Schemat analizy SWOT

S	<i>Strengths</i>	Silne strony, atuty, zalety	ZASOBY
W	<i>Weaknesses</i>	Słabe strony, słabości, wady	
O	<i>Opportunities</i>	Szanse, możliwości, okazje	OTOCZENIE
T	<i>Threats</i>	Zagrożenia, trudności	

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Występowanie złóż wód leczniczych i rozpoznawalność Uzdrowiska Horyniec-Zdrój.	1. Malejąca liczba ludności wynikająca z ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji.
2. Mikroklimat wpływający pozytywnie na świadczenie usług uzdrowiskowych.	2. Mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych.
3. Endogeniczny potencjał w postaci zasobów wód leczniczych o wysokich parametrach prozdrowotnych zlokalizowany w Gminie Horyniec-Zdrój.	3. Wartość wskaźnika dochody własne na 1 mieszkańca niższa od porównywanych MOF, województwa i kraju.
4. Przynależność gmin MOF Lubaczów do Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”.	4. Niewystarczająca jakość i dostępność miejsc pracy na terenie MOF.
5. Duża liczba wydarzeń kulturalnych na terenie MOF Lubaczów.	5. Niezadowolające dochody mieszkańców oraz dochody własne gmin.
6. Prężnie działające w zakresie kultury, turystyki i aktywności społecznej na terenie MOF Lubaczów podmioty i instytucje.	6. Ujemny ogólny wskaźnik rozwoju w gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów.
7. Wskaźnik pozwoleń wydanych na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyższy niż	7. Słabo rozwinięta baza obiektów noclegowych w MOF Lubaczów.
	8. Problem z dostępnością sieci gazowej na obszarach Gminy Horyniec-Zdrój.

<p>w porównywanych MOF, województwie oraz kraju.</p> <p>8. Niska liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych z rejestru REGON na 1 000 ludności w porównaniu do średniej w gminach podobnych na terenie MOF Lubaczów.</p> <p>9. Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym niższa niż średnia w województwie i kraju.</p> <p>10. Stosunkowo wysoki udział mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej i kanalizacyjnej.</p> <p>11. Dodatni wskaźnik rozwoju w wymiarze społecznym we wszystkich gminach wchodzących w skład MOF Lubaczów.</p> <p>12. Liczne obiekty zabytkowe.</p> <p>13. Duża ilość szlaków turystycznych.</p> <p>14. Bardzo wysoki wskaźnik obszarów chronionych i cennych przyrodniczo na powierzchni całego MOF.</p> <p>15. Atrakcje wykorzystujące dziedzictwo kulturowe i naturalne obszaru.</p> <p>16. Park Przemysłowy Lubaczów.</p>	<p>9. Brak dostępu do opieki żłobkowej w Gminie Horyniec-Zdrój i niewystarczająca dostępność żłobków na terenie MOF.</p> <p>10. Zły stan techniczny infrastruktury drogowej.</p> <p>11. Słabe połączenie komunikacyjne wewnątrz obszaru oraz słabe połączenie z otoczeniem zewnętrznym.</p> <p>12. Niski udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.</p> <p>13. Słaby dostęp do szerokopasmowego Internetu.</p> <p>14. Niewystarczająco rozwinięty system gospodarowania odpadami.</p> <p>15. Niewystarczający odsetek inwestowania w odnawialne źródła energii na obszarze.</p> <p>16. Mała ilość e-usług dostępnych na terenie gmin MOF.</p>
<p>SZANSE</p>	<p>ZAGROŻENIA</p>
<p>1. Wyznaczenie MOF Lubaczów w <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i>.</p> <p>2. Wskazanie Miasta Lubaczów w <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych z potencjałem w zakresie obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz potencjałem w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza.</p> <p>3. Wyznaczenie w Funduszach Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 inicjatywy terytorialnej: Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą.</p> <p>4. Realizacja <i>Programu dla Roztocza</i> - wspólnej inicjatywy samorządu regionalnego oraz Związku Powiatowo-Gminnego „<i>Ziemia Lubaczowska</i>”.</p> <p>5. Moda na zdrowy styl życia.</p> <p>6. Wzrost średniej długości życia mieszkańców.</p> <p>7. Wzrost świadomości obywatelskiej.</p> <p>8. Wzrost mobilności społeczeństwa.</p> <p>9. Rosnące zainteresowanie spędzaniem czasu wolnego i odpoczynkiem poza dużymi miastami.</p> <p>10. Rosnący popyt na usługi uzdrowiskowe i prozdrowotne.</p> <p>11. Cyfryzacja życia codziennego.</p> <p>12. Upowszechnianie się zjawiska kształcenia przez całe życie i na odległość.</p> <p>13. Rozwój ruchu przygranicznego.</p>	<p>1. Wykluczenie cyfrowe.</p> <p>2. Wzrost kosztów życia mieszkańców MOF Lubaczowa.</p> <p>3. Wzrost kosztów utrzymania infrastruktury i usług publicznych.</p> <p>4. Konsekwencje gospodarcze i społeczne związane z występowaniem nieprzewidzianych wydarzeń.</p> <p>5. Zmiany klimatu.</p> <p>6. Emigracja mieszkańców Polski.</p> <p>7. Sytuacja geopolityczna w Europie.</p>

14. Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii.	
15. Członkostwo Polski w UE i NATO.	

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Wnioski z diagnozy

Przeprowadzona analiza danych statystycznych dla MOF Lubaczów oraz porównanie ich do danych dla gmin sąsiednich, województwa, kraju, a także porównanie niektórych ze wskaźników do wartości dla obszarów pełniących podobne funkcje dają możliwość zobrazowania obecnej sytuacji obszaru oraz określenia kierunków rozwoju. Podczas tworzenia *Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów* nie były dostępne wszystkie dane za 2020 r., dlatego też w dokumencie tym odniesiono się do danych z 2019 r. Ważnym powodem jest również pandemia COVID-19, przez którą rok 2020 był szczególnie – pandemia spowodowała załamanie gospodarcze i trudną sytuację na rynku pracy, wpływając negatywnie także na obszar uzdrowski, w związku z czym przedstawianie danych dla tego roku mogłoby powodować błędną interpretację sytuacji w poszczególnych obszarach funkcjonowania gmin.

1. Rozwój gospodarczy i budowanie oferty inwestycyjnej

Pozytywnym zjawiskiem w MOF Lubaczów jest malejący poziom bezrobocia, co w połączeniu ze stopniowym wzrostem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON świadczy o dużym potencjale gospodarczym na tym obszarze. Jednakże w tym miejscu należy wspomnieć o niskiej liczbie podmiotów nowo zarejestrowanych, a co za tym idzie – coraz mniejsze zainteresowanie wśród mieszkańców poszczególnych gmin rozpoczęciem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Posiadane zasoby dają szansę na realizację działań przyczyniających się do pozyskania inwestorów zewnętrznych, którzy potencjalnie stworzą miejsca pracy dla mieszkańców obszaru. Atrakcyjność inwestycyjna powinna odzwierciedlić się w liczbie nowo powstających przedsiębiorstw. Sytuacja taka nie ma jednak miejsca w chwili obecnej. W kontekście posiadanych potencjałów jak i deficytów, istotne wydaje się być pobudzanie aktywności gospodarczej mieszkańców obszaru. Priorytetem na najbliższe lata powinno być wzmacnianie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej poprzez szereg działań dążących do większego wzrostu gospodarczego. Przez działania w tym aspekcie należy rozumieć podejmowanie inicjatyw w zakresie doradztwa przez specjalistów z różnych dziedzin w zakresie podejmowania nowych działalności gospodarczych, skutecznego rozwoju i generowania coraz większych korzyści finansowych oraz ciągłej edukacji i zwiększania poziomu wiedzy lokalnej społeczności, co w przyszłości powinno się przyczynić do wzrostu

potencjału i poziomu gospodarczego obszaru. Dodatkowym rozwiązaniem w tym aspekcie może być rozwój programów inkubatorów przedsiębiorczości poprzez udostępnianie na rzecz lokalnych przyszłych przedsiębiorców lokali na preferencyjnych warunkach oraz wsparcie w zakresie ubiegania się o różnego rodzaju dofinansowania na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Szansą może być powstanie konkurencyjnej strefy inwestycyjnej obejmującej skumulowane tereny Miasta Lubaczów, Gminy Lubaczów i Gminy Horyniec-Zdrój. Ważny element rozwojowy dla obszaru MOF Lubaczów w obszarze gospodarczym może stanowić uruchomienie przejścia granicznego (pieszego) z Ukrainą, co mogłoby być szansą na pozyskanie siły roboczej spoza granic kraju. W kontekście gospodarki i wzrostu konkurencyjności inwestycyjnej obszaru, bardzo ważne jest wykorzystanie potencjału dwóch linii kolejowych: towarowej linii szerokotorowej nr 116 granica państwa – Kaplisze oraz linii normatorowej nr 101 Munina – Hrebenne, a także bocznicę przeładunkowej w Werchracie, umożliwiającej eksport i import towarów z Ukrainy. Dużą szansę w tym zakresie stanowi pożądanym obecnie w kontekście polityki europejskiej wzrost udziału kolei w transporcie towarów.

Zauważalny trend krajowy oraz europejski w zakresie szeroko rozumianego zdrowego trybu życia, powoduje rosnące zainteresowanie usługami uzdrowiskowymi (regeneracyjnymi), co w najbliższych latach powinno przekładać się na wzrost liczby inwestycji w tym sektorze gospodarki. Obszar MOF Lubaczów, na którym zlokalizowane są obiekty uzdrowiskowe w Horyńcu-Zdroju, wraz z szeroką gamą świadczonych usług, w połączeniu ze stworzeniem nowej bazy noclegowej w postaci hoteli, mógłby stanowić ogromną szansę na rozwój, powstanie nowych miejsc pracy w sektorze usługowym i możliwość pozyskania większej liczby klientów korzystających z tego rodzaju usług.

Oczekiwanym rezultatem będzie:

- podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej MOF Lubaczów;
- wzrost liczby przedsiębiorstw;
- wzrost kapitału społecznego, wzrost zatrudnienia w regionie;
- rozwój gospodarki lokalnej, przedsiębiorczości i spadek bezrobocia.

2. Rozwój usług publicznych

Jednym z największych problemów gmin wchodzących w skład MOF Lubaczów jest sytuacja demograficzna: spadek liczby mieszkańców, niski przyrost naturalny, ujemne saldo migracji. Zauważalny jest wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym. Starzejące się

społeczeństwo z coraz dłuższą średnią życia, paradoksalnie dla MOF Lubaczów jest zdecydowanie szansą, a nie problemem, szczególnie w kontekście uzdrowiskowego charakteru obszaru, choć stanowi wyzwanie w kontekście dostosowania odpowiednich usług publicznych, infrastruktury i świadczeń (powstanie dziennych domów opieki, klubów seniora). Zauważalny trend wzrostu liczby osób w tej grupie wiekowej może być szansą dla młodych, którzy zechcą otworzyć nowe działalności gospodarcze i świadczyć usługi na rzecz starszego społeczeństwa. Innym aspektem starzejącego się społeczeństwa jest pogłębiający się problem zasobów pracowników. Zmiana struktury demograficznej wiąże się z wyzwaniem jakie należy postawić w kontekście wielu obszarów życia codziennego mieszkańców jak i potencjalnych migrantów z zewnątrz. Zmiany będą musiały dotyczyć wielu gałęzi gospodarczych.

Oferta edukacyjna na obszarze MOF Lubaczów, szczególnie na poziomie podstawowym, jest na zadowalającym poziomie. Potwierdzeniem tego są wyniki z egzaminu ósmoklasisty w 2020 roku (język polski i matematyka), które w poszczególnych gminach MOF Lubaczów były wyższe niż średnia w Polsce. Należy dążyć do wzrostu liczby miejsc w oddziałach przedszkolnych oraz żłobkowych. Istotnym wyzwaniem jest również poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej, jak również do pozostałych grup społecznych, co dałoby szansę do rozwoju talentów, pasji oraz zainteresowań lokalnej społeczności. Stworzenie szerokiej bazy dodatkowych zajęć może spowodować zwiększenie aktywizacji społeczności lokalnej i wzrostu poczucia przynależności do lokalnej wspólnoty. Ważne jest wsparcie szkolnictwa zawodowego na terenie MOF Lubaczów, w celu odpowiedniego przygotowania młodzieży pod potrzeby obecnego rynku pracy.

Oczekiwany rezultat będzie:

- zapewnienie każdemu dziecku dostępu do żłobka oraz przedszkola,
- zapewnienie dostępu do wysokiej jakości oferty edukacyjnej ;
- zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej opieki zdrowotnej;
- włączenie w życie społeczne seniorów.

3. Wzrost atrakcyjności osiedleńczej obszaru i zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców

Ogromną szansą na rozwój MOF Lubaczów jest wzrost jakości życia wpływający na wzrost atrakcyjności osiedleńczej obszaru. W tym celu niezbędne jest tworzenie odpowiednich warunków do zamieszkania i rozwoju na wielu płaszczyznach, zarówno infrastruktury technicznej (w tym wodno-kanalizacyjnej), jak i usług publicznych (z zakresu edukacji, zdrowia, usług społecznych, rekreacji itp.). Działania te są ważne zarówno w kontekście

rozwoju funkcji osiedleńczej, jak i zwiększenia jakości życia mieszkańców i ich zdrowia poprzez podejmowanie działań w kierunku ochrony przyrody i zapobiegania zanieczyszczenia środowiska naturalnego.

Powinno następować wzmocnienie działań ukierunkowanych na modernizację i rozbudowę infrastruktury, wzrost dostępności do nowoczesnych technologii, nowoczesnej edukacji (w tym on-line), jak również poprawa sieci komunikacyjnej wewnątrz gmin tworzących MOF Lubaczów (szczególnie wewnątrz miasta). Poprawa tych i innych obszarów priorytetowych pozytywnie wpłynie na wzrost jakości życia mieszkańców, przy wykorzystaniu już obecnych walorów i potencjałów.

MOF Lubaczów wyróżnia się m.in. bogatymi i różnorodnymi zasobami dziedzictwa kulturowego, walorami przyrodniczymi, budową geologiczną, ukształtowaniem terenu, wodami mineralnymi oraz klimatem. Walory te stwarzają warunki do rozwoju funkcji rekreacyjnej. Jednymi z kluczowych wyzwań stojących przed samorządami MOF Lubaczów jest rozszerzenie działalności z zakresu turystyki, kultury, edukacji, rekreacji, infrastruktury i innych.

Oczekiwany rezultatem będzie:

- poprawa ładu przestrzennego;
- zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej;
- zapewnienie mieszkańcom szerokiej oferty zajęć kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych;
- wzrost udziału w kulturze mieszkańców obszaru oraz zwiększenie atrakcyjności kulturalno-turystycznej;
- powstanie wysokiej jakości i ilości oferty spędzania czasu wolnego;
- integracja mieszkańców.

4. Wśród deficytów i barier hamujących rozwój obszaru, wynikających z przeprowadzonego procesu diagnozy, wymienić można m.in.:

- niekorzystną strukturę demograficzną – malejąca liczba mieszkańców wynikająca z ujemnego przyrostu naturalnego oraz ujemnego salda migracji, a także postępujący proces starzenia się społeczeństwa;
- niedostateczny rozwój lokalnej przedsiębiorczości;
- mało atrakcyjny rynek pracy i niewykorzystane potencjały;
- niewystarczająco zagospodarowany potencjał kulturowy, przyrodniczy i turystyczny;

- niewystarczającą ilość obiektów związanych z obsługą turystyki i wypoczynku;
 - niedostosowane kompetencje i kwalifikacje mieszkańców do potrzeb rynku pracy, wynikające z obecnego systemu i kierunku kształcenia młodych ludzi;
 - brak kompleksowego systemu e-usług publicznych dla mieszkańców, turystów i kuracjuszy;
 - niezadawalającą jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w mieście;
 - niedostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb lokalnego rynku pracy, co wiąże się z odpływem młodych ludzi i brakiem siły roboczej w kluczowych gałęziach gospodarki regionu;
 - niewystarczający budżet przeznaczany na kulturę i promocję obszaru;
 - niezadawalającą dostępność komunikacyjną obszaru.
5. Potencjały obszaru to przede wszystkim posiadane zasoby, oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynosić korzyści w postaci dochodów lub wartości dodanej dla mieszkańców i innych interesariuszy partnerstwa, w tym lepszej jakości ich życia. Najważniejsze potencjały rozwojowe MOF Lubaczów to m.in.:
- tereny inwestycyjne przewidziane pod zabudowę uzdrowską jak np. sanatoria, obiekty uzdrowskie, zabiegowo-rehabilitacyjne;
 - tereny inwestycyjne zlokalizowane m.in. przy istniejącym terminalu przeładunkowym, szerokotorowej linii kolejowej i przejściach granicznych: Prusie i Budomierz – Chruszew przewidziane pod kompleksowe przygotowanie pod sprzedaż dla przedsiębiorców w celu stworzenia lepszych warunków dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP);
 - lokalizacja licznych obiektów oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych, rekreacyjnych i innych;
 - naturalne zasoby lecznicze: wody siarczkowo-siarkowodorowe (zaliczane do bardzo rzadko spotykanych) oraz borowina;
 - współpraca samorządów wojewódzkich, powiatowych i gminnych na rzecz rozwoju i promocji Roztocza;
 - potencjał do wykorzystania energii z wód geotermalnych;
 - duża różnorodność biologiczna oraz wyróżniające się walory przyrodnicze, kulturowe i krajobrazowe;

- liczne formy ochrony przyrody;
- położenie przygraniczne;
- przypisanie gmin MOF Lubaczów w *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* do obszarów strategicznej interwencji:
 - ❖ Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów, który obejmuje miasto Lubaczów oraz dwie gminy wiejskie sąsiadujące z miastem: Lubaczów i Horyniec-Zdrój.
 - ❖ Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych – Miasto Lubaczów jest miastem powiatowym, pełni istotną rolę w kreowaniu uwarunkowań społeczno-gospodarczych poza strefami wpływu subregionalnych aglomeracji.
 - ❖ Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju – Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny. Działania będą ukierunkowane na zapewnienie mieszkańcom pełnego pakietu możliwości rozwojowych niezależnie od miejsca zamieszkania.
 - ❖ Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Działania przewidziane w ramach tego obszaru mają wspierać stworzenie wysokiej jakości przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.
- Dodatkowo powstała inicjatywa terytorialna – Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą zajmujący powierzchnię 6 043 km², co stanowi 34% powierzchni województwa. Realizowany także będzie *Program dla Roztocza* – wspólna inicjatywa samorządu regionalnego oraz Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”. Program ma przyczynić się przede wszystkim do podniesienia poziomu życia mieszkańców Roztocza w części województwa podkarpackiego poprzez rozwój turystyki, kultury, edukacji na obszarze działania Związku Powiatowo-Gminnego „Ziemia Lubaczowska”.

2.3. Drzewo problemów

Wykorzystując zgromadzone dane ilościowe i jakościowe wskazano problem kluczowy dla rozwoju MOF Lubaczów, a więc taki, który generuje najwięcej trudności, a jego skutki są najbardziej odczuwalne dla większości interesariuszy procesu rozwojowego. Dla problemu kluczowego przeprowadzono również analizę przyczynowo-skutkową (tabela 3).

Tabela 3 Drzewo problemów

Główne przyczyny	Problem kluczowy	Główne skutki
<ul style="list-style-type: none"> – Niedostateczna atrakcyjność osiedleńcza MOF Lubaczów; – Niezadawalająca dostępność i jakość usług podstawowej opieki zdrowotnej; – Niewystarczający stan infrastruktury komunikacyjnej; – Niewystarczający dostęp do szybkiego Internetu; – Niska samodzielność i aktywność organizacji pozarządowych; – Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców MOF Lubaczów; – Niewystarczająca ilość i jakość miejsc pracy; – Niewystarczające wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego i naturalnego; – Starzejące się społeczeństwo. 	<p>Niezadawalająca jakość życia mieszkańców i niewystarczające wykorzystanie zasobów endogenicznych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Ograniczone środki na inwestycje prywatne i utrzymanie majątku; – Spadek liczby mieszkańców – migracja szczególnie młodych osób; – Wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym; – Niska aktywność społeczna; – Mała liczba istniejących i nowo rejestrowanych przedsiębiorstw; – Niska atrakcyjność i konkurencyjność lokalnego rynku pracy.

Źródło: Opracowanie własne

2.4. Drzewo celów

Tabela 4 stanowi transformację drzewa problemów. Przedstawia ona cel główny (wizja) *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*, opisujący stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia Strategii i będący efektem osiągnięcia celów strategicznych wskazujących generalny kierunek rozwoju.

Tabela 4 Drzewo celów

Główne środki	Cel główny	Główne efekty
<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój infrastruktury technicznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury transportu drogowego; – Rozwój systemu transportu publicznego, w tym transportu niskoemisyjnego; – Wdrażanie działań skierowanych na rozwój sektora ekonomii społecznej; – Aktywizacja osób starszych; – Zawiązywanie partnerstw międzysektorowych; – Zwiększanie dostępu do szybkiego Internetu; – Cyfryzacja usług publicznych; – Tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców; – Tworzenie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej; – Tworzenie nowych atrakcji turystycznych; – Wspieranie rozwoju działalności gospodarczej. 	<p>Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – ośrodek z atrakcyjną przestrzenią do osiedlania się, rekreacji i rozwoju przedsiębiorczości, pełniący funkcję obsługi ruchu turystycznego Rostocza</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Poprawa jakości życia; – Ruch drogowy bezpieczny i przyjazny środowisku; – Wzrost aktywności społecznej; – Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna; – Wzrost liczby mieszkańców MOF Lubaczów; – Zwiększenie liczby nowych inwestycji; – Zwiększenie liczby przedsiębiorstw na terenie MOF; – Wzrost liczby turystów.

Źródło: Opracowanie własne

3. Część programowa

3.1. Wizja, misja, cele

Przedstawienie drzewa problemów (tabela 3) i celów (tabela 4) pozwoliło na określenie i zaproponowanie strategicznych kierunków działań dla MOF Lubaczów. Określono wizję, misję i cele strategiczne, wokół których skoncentrowane zostały cele operacyjne, a następnie kierunki działań. Wyznaczone kierunki działań będą służyć realizacji celów strategicznych, do których osiągnięcia powinny dążyć zarówno władze gmin MOF, jak i wszystkie zainteresowane jego rozwojem podmioty oraz mieszkańcy. Wykonanie zaplanowanych działań pozwoli na realizację misji MOF Lubaczów oraz jego trwały rozwój.

Budowa elementów *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* opiera się na poniższym schemacie.

Wizja i misja to nie tylko określenie kierunków rozwoju, ale także wyraz aspiracji mieszkańców obszaru. Bez misji i wizji decyzje zarządcze bywają przypadkowe, zaś codzienna praca sprowadza się do mniej lub bardziej mechanicznego realizowania procedur. Wizja jest sformułowanym w sposób najbardziej zwięzły opisem stanu obszaru w perspektywie

najbliższych kilku lat – obraz MOF Lubaczów w 2030 roku. Wizję należy zatem rozumieć jako logicznie zredagowane streszczenie poglądów o przyszłości. Misja zaś jest w pewnym sensie wyrażeniem w sposób zrozumiały i zwięzły priorytetów (obszarów priorytetowych) oraz nadrzędnych celów strategicznych, czyli dalekosiężnych zamierzeń. Misja w Strategii jest elementem, który wskazuje drogę rozwoju i motywuje do działania. Jednocześnie integruje różne aspekty rozwoju gminy wokół jednej, wspólnej dla mieszkańców idei.

WIZJA

Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – ośrodek z atrakcyjną przestrzenią do osiedlania się, rekreacji i rozwoju przedsiębiorczości, pełniący funkcję obsługi ruchu turystycznego Rostocza

MISJA

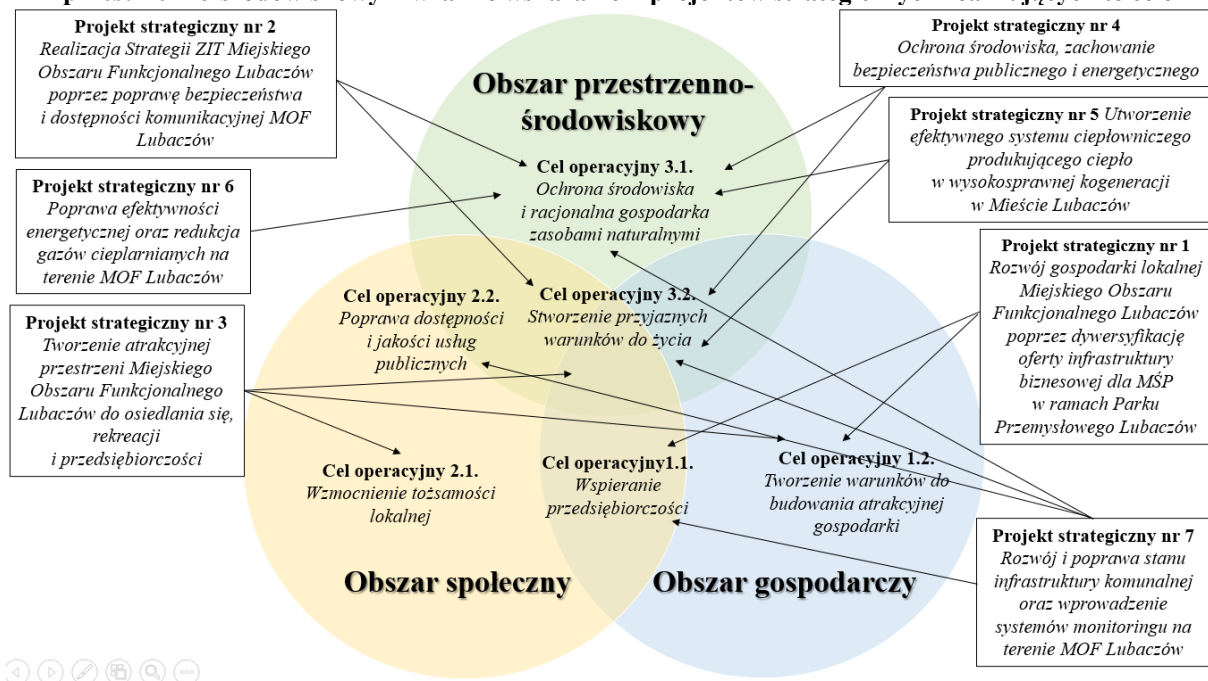
Tworzenie zaplecza dla rozwoju Rostocza poprzez wykorzystanie potencjału Uzdrowiska Horyniec-Zdrój, transgraniczności oraz zasobów endogenicznych do rozwoju turystyki uzdrowskiej i kulturowej

W wyniku przeprowadzonych analiz oraz na podstawie zebranych informacji, sformułowano wizję, misję, trzy cele strategiczne i dla każdego z nich dwa cele operacyjne. Wyznaczone cele mają wymiar społeczny, gospodarczy oraz przestrzenno-środowiskowy (schemat 2). Cele opisują przejście od sytuacji zastanej, wyjściowej (zdiagnozowanej) do sytuacji pożądanej, a więc określają one stan docelowy powstały w wyniku wdrożenia strategii rozwoju. Jednocześnie cele realizują wizję rozwoju. Cele strategiczne mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji i odpowiadają na pytanie "co chcemy osiągnąć?". Cele operacyjne dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Tym samym odpowiadają na pytanie: „jak to chcemy osiągnąć?”.

Do każdego z celów operacyjnych przypisano kierunki działań, które oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków podejmowanych przez MOF oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Odpowiadają na pytanie „co jest do zrobienia?”

Do kierunków działań przypisano działania, a następnie stworzono projekty strategiczne, które dzięki zintegrowanemu charakterowi i kompleksowemu podejściu stanowią wiązkę konkretnych projektów najistotniejszych dla rozwoju obszaru i realizujących kierunki działań. Kierunki działań wraz z odpowiadającymi im działaniami i konkretnymi projektami służą realizacji założonych celów i są podstawą wdrażania strategii. Realizacja działań zapewni osiągnięcie celów niższego rzędu – celów operacyjnych, co z kolei powinno przyczynić się do osiągnięcia celów wyższego rzędu, czyli celów strategicznych. Kierunki działań planowane w ramach poszczególnych celów wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii.

Schemat 2 Układ celów operacyjnych w przenikających się wymiarach: społecznym, gospodarczym i przestrzenno-środowiskowym wraz ze wskazaniem projektów strategicznych realizujących te cele

Źródło: Opracowanie własne

3.2. Plan operacyjny rozwoju

Głównym zadaniem, jakie stoi przed władzami samorządów partnerskich jest ukształtowanie takiego wizerunku MOF Lubaczów, który będzie atrakcyjny nie tylko dla obecnych i przyszłych mieszkańców z różnych grup wiekowych, ale również turystów i kuracjuszy. Wizerunek ten powinien być budowany wspólnie, w partnerstwie wielosektorowym, na bazie zasobów endogenicznych obszaru i opierając się zarówno na wspólnych wewnętrznych potencjałach, jak i wzajemnym przekraczaniu barier rozwojowych. Wpłyne to na większą integrację mieszkańców z miejscem zamieszkania i budowę społeczeństwa obywatelskiego. Wyznaczenie priorytetów pozwoli lokalnym władzom, a także innym instytucjom odpowiedzialnym za rozwój gmin MOF Lubaczów, odpowiednio skoordynować zaplanowane do realizacji działania.

Wnioski wyciągnięte z etapu diagnostycznego stanowią bazę dla formułowania celów strategicznych. W Strategii wskazane zostały trzy cele strategiczne, dla każdego z nich po dwa cele operacyjne, z kolei dla nich po dwa kierunki działań (łącznie 12 kierunków działań), w ramach których zdefiniowane zostały kluczowe do realizacji działania. Działania są przedstawione w sposób ogólny. W drodze hierarchizacji wyodrębniono z działań najistotniejsze elementy i ułożono z nich projekty strategiczne. Realizacja przedstawionych w Strategii działań i projektów posłuży do zrealizowania zaplanowanych celów oraz osiągnięcia przyjętych wskaźników rozwoju MOF Lubaczów. Plan operacyjny został wypracowany na spotkaniach warsztatowych (tabela 5).

Tabela 5 Plan operacyjny

Wizja	Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – ośrodek z atrakcyjną przestrzenią do osiedlania się, rekreacji i rozwoju przedsiębiorczości, pełniący funkcję obsługi ruchu turystycznego Roztocza											
Misja	Tworzenie zaplecza dla rozwoju Roztocza poprzez wykorzystanie potencjału Uzdrowiska Horyniec-Zdrój, transgraniczności oraz zasobów endogenicznych do rozwoju turystyki uzdrowskiej i kulturowej											
Cele strategiczne	1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej				2. Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców				3. Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju			
Cele operacyjne	1.1. Wspieranie przedsiębiorczości		1.2. Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki		2.1. Wzmocnienie tożsamości lokalnej		2.2. Poprawa dostępności i jakości usług publicznych		3.1. Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi		3.2. Stworzenie przyjaznych warunków do życia	
Kierunki działań	1.1.1. Kompetencje mieszkańców	1.1.2. Cyfryzacja	1.2.1. Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej	1.2.2. Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowskich	2.1.1. Rozwój kapitału ludzkiego	2.1.2. Włączenie społeczne	2.2.1. Rozwój usług ogólnospołecznych	2.2.2. Zagospodarowanie czasu wolnego	3.1.1. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji	3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej	3.2.1. Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej	3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej

Źródło: Opracowanie własne

Opis działań w poszczególnych kierunkach działań

1.1.1. Kompetencje mieszkańców

- 1.1.1.1. Stworzenie systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej
- 1.1.1.2. Budowanie postaw przedsiębiorczych od najmłodszych lat
- 1.1.1.3. Zwiększenie atrakcyjności zatrudnienia
- 1.1.1.4. Inicjowanie oraz prowadzenie kampanii informacyjnej w zakresie dostępnych źródeł finansowania

1.1.2. Cyfryzacja

- 1.1.2.1. Podnoszenie e-kompetencji mieszkańców
- 1.1.2.2. Poprawa bezpieczeństwa przetwarzania danych, wykorzystania e-usług oraz dostępu do zasobów z wykorzystaniem nowoczesnych technologii cyfrowych
- 1.1.2.3. Zwiększenie dostępności do szybkiego, szerokopasmowego Internetu
- 1.1.2.4. Realizacja programów edukacyjnych w zakresie cyberbezpieczeństwa

1.2.1. Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej

- 1.2.1.1. Tworzenie powiązań gospodarczych z Ukrainą
- 1.2.1.2. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych
- 1.2.1.3. Przygotowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej
- 1.2.1.4. Edukacja na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym i możliwości korzystania z dobrych praktyk w zakresie zrównoważonej aktywności gospodarczej w różnych sektorach

1.2.2. Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych

- 1.2.2.1. Tworzenie warunków do rozwoju sektora turystycznego, w tym uzdrowiskowego
- 1.2.2.2. Podniesienie konkurencyjności branży turystycznej z wykorzystaniem zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru
- 1.2.2.3. Wzrost standardu obiektów turystycznych i uzdrowiskowych oraz świadczonych usług wobec zwiększających się wymagań i wzrastającej presji konkurencyjnej
- 1.2.2.4. Rozwój kompetencji i kwalifikacji zawodowych w dziedzinie uzdrowiskowej i okołouzdrawiskowej

2.1.1. Rozwój kapitału ludzkiego

- 2.1.1.1. Tworzenie warunków do rozwoju organizacji społecznych oraz podnoszenie ich kwalifikacji i kompetencji
- 2.1.1.2. Nawiązywanie partnerstw trójsektorowych
- 2.1.1.3. Wspieranie integracji rodzin i grup społeczności lokalnej
- 2.1.1.4. Kreowanie wydarzeń utrwalających związek mieszkańców z obszarem

2.1.2. Włączenie społeczne

- 2.1.2.1. Zapewnienie udziału w życiu społecznym seniorom oraz osobom z niepełnosprawnościami
- 2.1.2.2. Aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy
- 2.1.2.3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- 2.1.2.4. Opracowanie i wdrażanie Gminnych Programów Rewitalizacji

2.2.1. Rozwój usług ogólnospołecznych

- 2.2.1.1. Rozwój e-usług publicznych
- 2.2.1.2. Wzrost dostępności wysokiej jakości usług zdrowotnych
- 2.2.1.3. Podniesienie jakości kształcenia w szkołach i wzmocnienie bazy edukacyjnej
- 2.2.1.4. Wzmacnianie funkcjonowania służb ratunkowych

2.2.2. Zagospodarowanie czasu wolnego

- 2.2.2.1. Tworzenie nowych terenów zielonych – miejsc do wypoczynku i rekreacji
- 2.2.2.2. Rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej
- 2.2.2.3. Organizacja wydarzeń i imprez nawiązujących do dziedzictwa kulturowego
- 2.2.2.4. Zwiększenie dostępności i jakości oferty kulturalnej
- 2.2.2.5. Odnowienie lub poprawa stanu zabytkowych obiektów budownictwa tradycyjnego

3.1.1. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji

- 3.1.1.1. Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych
- 3.1.1.2. Wspieranie rozwoju ekogospodarki
- 3.1.1.3. Opracowanie i wdrożenie „Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)”
- 3.1.1.4. Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych oraz podmiotów gospodarczych
- 3.1.1.5. Wdrażanie programu wspierającego bioretencję

3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej

- 3.1.2.1. Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej
- 3.1.2.2. Rozwój systemu gospodarki odpadami
- 3.1.2.3. Rozwój ekologicznego systemu ciepłowniczego
- 3.1.2.4. Przygotowanie terenów pod zabudowę jednorodziną i wielorodzinną

3.2.1. Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej

- 3.2.1.1. Likwidacja barier architektonicznych
- 3.2.1.2. Wzmocnienie systemu zarządzania przestrzenią poprzez zwiększenie udziału powierzchni objętej MPZP
- 3.2.1.3. Wzmacnianie funkcji ośrodków lokalnych, centrów gmin wiejskich

3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej

- 3.2.2.1. Poprawa bezpieczeństwa drogowego
- 3.2.2.2. Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej
- 3.2.2.3. Tworzenie warunków do rozwoju transportu zbiorowego zeroemisyjnego
- 3.2.2.4. Opracowanie planu zrównoważonej mobilności miejskiej

Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej

W Strategii MOF Lubaczów wskazano działania, które należy podjąć, aby Lubaczów stał się miastem powiatowym, tworzącym wraz z graniczącymi z nim gminami rozwinęty obszar, zdobywający nowych inwestorów, turystów i mieszkańców. Osiągnięcie tego celu będzie możliwe poprzez zwiększanie potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin, a co za tym idzie – tworzenie nowych miejsc pracy oraz zapewnienie dobrych warunków do budowania lokalnej przedsiębiorczości, poprzez przygotowanie i aktywną promocję przestrzeni dla prowadzenia biznesu. Ważne jest, aby wspierać rozwój ośrodka powiatowego jakim jest Miasto Lubaczów, pełniące funkcję lokalnego centrum rozwoju. Pozwoli to na pełne wykorzystanie potencjału gospodarczego, prowadzącego do wzrostu liczby podmiotów gospodarczych oraz wzmocnienia aktywizacji zawodowej mieszkańców. Cel strategiczny 1. jest odpowiedzią na niezadawalającą przedsiębiorczość mieszkańców, mało atrakcyjny rynek pracy oraz migracje zarobkowe. Działania zmierzające do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw powinny przyczyniać się do podnoszenia konkurencyjności gospodarki MOF, rozumianej jako długookresowa zdolność do sprostania konkurencji zewnętrznej.

Cel operacyjny 1.1. *Wspieranie przedsiębiorczości* służy powstawaniu nowych, trwałych miejsc pracy oraz pobudzaniu przedsiębiorców do dalszego inwestowania. Postawy przedsiębiorcze należy budować wśród mieszkańców już od najmłodszych lat, chociażby przez odpowiednie dodatkowe zajęcia w szkołach w tym zakresie czy atrakcyjne konkursy i wydarzenia uczące i promujące przedsiębiorczość. Stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi zawodowemu, umożliwiających rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, będzie jednym z czynników zatrzymujących odpływ młodych ludzi z MOF Lubaczów. Szansą dla mieszkańców jest możliwość pracy zdalnej. W obecnych czasach, w wielu zawodach, pracować można w firmach znajdujących się w znacznej odległości od miejsca zamieszkania. Wiąże się to jednak z ryzykiem wykluczenia cyfrowego części mieszkańców, dlatego konieczne jest wprowadzenie szerokiej gamy szkoleń z zakresu e-kompetencji. W tym celu należy także dążyć do umożliwienia dostępu do szerokopasmowego Internetu, co ułatwi pracę już funkcjonującym przedsiębiorcom, ale też zwiększy możliwości funkcjonowania nowych firm i pracowników (sprzedaż internetowa, praca zdalna, załatwianie formalności związanych z prowadzeniem firmy w trybie on-line itp.).

Cel operacyjny 1.2. *Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki* odnosi się do potencjałów jakimi są istniejące tereny inwestycyjne, a także walory turystyczne i uzdrowiskowe. Tworzenie nowych i rozwój istniejących terenów inwestycyjnych ma służyć

przyciągnięciu do obszaru nowych inwestorów. MOF Lubaczów posiada potencjał do rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych, który należy wzmacniać poprzez utrwalanie przewagi konkurencyjnej, podnoszenie innowacyjnych możliwości społecznych i gospodarczych oraz prowadzenie edukacji na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym i możliwości dobrych praktyk w zakresie zrównoważonej aktywności gospodarczej w różnych sektorach. Istotną determinantą wpływającą na rozwój gospodarczy MOF Lubaczów jest także położenie przygraniczne. Ważne jest, aby tworzyć relację z Ukrainą poprzez wykorzystanie tego potencjału do rozwoju transgranicznych partnerstw.

Jedną z najważniejszych gałęzi gospodarki MOF Lubaczów jest rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych. Aby jednak mieszkańcy i turyści mogli czerpać korzyści z działalności turystycznej, konieczne jest tworzenie odpowiednich warunków, m.in.. poprzez dywersyfikację oferty rekreacyjnej przy wykorzystaniu zasobów przyrodniczych i kulturowych obszaru. Podejmowane działania powinny uwzględniać oczekiwania osób ze szczególnymi potrzebami, możliwość zabawy i wypoczynku połączonego z edukacją ekologiczną oraz powinny odbywać się we współpracy z obecnymi i przyszłymi partnerami obszaru. Podejmowane działania w zakresie rozwoju lokalnej gospodarki oraz oferty turystycznej i uzdrowiskowej, aby przynosić wymierne efekty, muszą spełniać standardy wobec zwiększających się wymagań i wzrastającej presji konkurencyjnej. Planuje się realizację działań związanych z rozwojem kompetencji i kwalifikacji zawodowych w dziedzinie uzdrowiskowej i okołouzdrawiskowej.

Cel strategiczny 2. Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców

Wymiar społeczny składa się z dwóch istotnych filarów. Pierwszym z nich jest zapewnienie podstawowych potrzeb człowieka – warunków bytowych, poczucia bezpieczeństwa, potrzeb, socjalnych oraz edukacyjnych. Drugim zaś – podnoszenie atrakcyjności MOF jako miejsca do życia, czyli tworzenie przyjaznej przestrzeni dla mieszkańców, w której znajdą dla siebie propozycję spędzania czasu wolnego, dostosowaną do ich potrzeb. Szeroki zakres oferty rekreacyjnej w jednostkach buduje również atrakcyjność inwestycyjną regionu. Kluczowym zadaniem MOF Lubaczów jest zapewnienie mieszkańcom odpowiednich warunków do życia i rozwoju poprzez skuteczną organizację najważniejszych usług społecznych, edukacyjnych, zdrowotnych i administracyjnych. Z jednej strony kładzie

się nacisk na wzmocnienie tożsamości lokalnej mieszkańców, z drugiej na zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych.

Cel operacyjny 2.1. *Wzmocnienie tożsamości lokalnej* służy trwałemu budowaniu aktywności społecznej i współpracy oraz włączaniu mieszkańców w inicjatywy społeczne. Działania podejmowane w zakresie pomocy społecznej oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, ukierunkowane są na tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju organizacji społecznych oraz podnoszenie ich kwalifikacji i kompetencji, a także tworzenie warunków sprzyjających integracji rodzin i grup społeczności lokalnej. Włączenie społeczne będzie odbywać się poprzez zapewnienie aktywnego udziału w życiu społecznym seniorom i osobom z niepełnosprawnościami poprzez przygotowanie dla nich odpowiedniej oferty pracy dostosowanej do ich możliwości i potrzeb. Poprzez aktywizację zawodową osoby te będą integrować się ze społeczeństwem i zdobędą umiejętności i kwalifikacje pozwalające im na samodzielne życie.

Cel operacyjny 2.2. *Poprawa dostępności i jakości usług publicznych* wpływa na standard życia na danym obszarze, dlatego ważne jest, aby mieszkańcy mogli korzystać z wysokiej jakości usług, szczególnie takich jak oświata i ochrona zdrowia. Wyzwaniem jest poprawa sprawności funkcjonowania jednostek administracyjnych poprzez podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji oraz zwiększenie poziomu wykorzystania e-usług publicznych. Sprawność i otwartość administracji publicznej wpływają na rozwój procesu partycypacji publicznej. W celu nawiązania efektywnego dialogu władzy lokalnej z mieszkańcami niezbędne są: otwarty dostęp do informacji publicznej oraz inteligentne zarządzanie obszarem.

Kolejnym aspektem jest zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców. Na terenie MOF Lubaczów, dzięki jego walorom przyrodniczym, obecnie odbywa się wiele imprez sportowo-kulturalnych, które nie tylko przyciągają turystów, ale stanowią atrakcję dla mieszkańców. Strategia przewiduje zatem działania, które pozwolą na szerszą promocję tych wydarzeń oraz wsparcie ich organizatorów. Jednocześnie, w celu podnoszenia jakości oferty kulturalnej, prowadzone będą działania zwiększające dostępność oferty kulturalnej, w tym poprzez modernizację zabytkowych obiektów budownictwa tradycyjnego. Realizacja niniejszego celu wymaga również dbałości o istniejące tereny zieleni oraz tworzenie nowych miejsc służących wypoczynkowi i rekreacji.

Cel strategiczny 3. Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju

Cel strategiczny 3. Odnosi się do stworzenia wizerunku MOF Lubaczów jako miejsca atrakcyjnego do życia i osiedlania się. Miejski Obszar Funkcjonalny to tereny, na których występują największe i najcenniejsze zasoby środowiska, co potwierdzają ustanowione formy ochrony przyrody, strefy uzdrowiskowe, obszary o wysokiej lesistości, a także obszary istotne dla zachowania różnorodności biologicznej. Dobre planowanie przestrzenne priorytetowo traktuje nie tylko infrastrukturę, ale również środowisko. Obecne czasy wskazują na potrzebę kooperacji przestrzennej na rzecz integracji inwestycji mających wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego oraz przeciwdziałania skutkom zmian klimatu.

Cel operacyjny 3.1. *Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi* odnosi się do poprawy warunków życia mieszkańców MOF Lubaczów. Kierunkami działań w tym zakresie są: 3.1.1. *Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji* oraz 3.1.2. *Rozwój infrastruktury komunalnej*. Należy zwrócić uwagę na to, że istotną rolę pod względem rozpatrywania potencjalnego miejsca zamieszkania odgrywa właśnie środowisko przyrodnicze. W celu ochrony środowiska konieczne będzie wdrażanie działań mających na celu zmniejszenie zapotrzebowania na energię, zarówno w budynkach użyteczności publicznej, jak i w budynkach podmiotów gospodarczych i indywidualnych gospodarstwach domowych oraz w budynkach wielorodzinnych. Należy wykorzystać odnawialne źródła energii (OZE) w sektorze publicznym, przeprowadzić termomodernizację obiektów, jak i zachęcać przedsiębiorstwa oraz gospodarstwa domowe do zastąpienia instalacji opartych na paliwach stałych, instalacjami do produkcji ciepła z odnawialnych źródeł. W kontekście infrastruktury istotne jest zaspokojenie podstawowych potrzeb, takich jak dostęp do wody czy możliwość korzystania z kanalizacji lub innych sposobów odprowadzania ścieków. Istotne jest, aby dbać o dobry stan infrastruktury technicznej, zarówno sieciowej, jak i obiektów budowlanych. Ważnym zadaniem w zakresie infrastruktury komunalnej zaspokajającej potrzeby mieszkańców będzie między innymi: przygotowanie terenów pod zabudowę wielorodzinną i jednorodziną oraz rozwój systemu gospodarki odpadami, a także rozwój ekologicznego systemu ciepłowniczego.

Ostatni cel operacyjny 3.2. *Stworzenie przyjaznych warunków do życia* odnosi się do szeroko rozumianego kształtowania przestrzeni publicznej oraz poprawy bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej. Przestrzeń publiczna jest przedłużeniem przestrzeni prywatnej, którą stanowią ogrody, domy, podwórka, dlatego też musi ona bazować na porozumieniu

między jednostkami administracji publicznej a społecznością. Należy podejmować działania wzmacniające funkcje ośrodków lokalnych i centrum gmin wiejskich poprzez odpowiednie zagospodarowanie nieużytków czy skwerów, przestrzeni wokół szkół oraz placów zabaw. Funkcjonalna przestrzeń publiczna powinna charakteryzować się dostępnością dla różnych grup społecznych, w tym osób niepełnosprawnych. Ważne jest, aby dbać o ład przestrzenny poprzez regulowanie procesów urbanizacyjnych umożliwiających racjonalne gospodarowanie przestrzenią. Estetyczna przestrzeń, bezpieczne układy komunikacyjne, w tym drogi, chodniki i ścieżki rowerowe są ważnym, ale nie jedynym elementem istotnym z punktu widzenia mieszkańców. Sieć drogowa na MOF będzie sukcesywnie modernizowana i rozbudowywana. Utworzenie wspólnej sieci transportu zbiorowego we współpracy z samorządami ościennymi pozwoli ograniczyć problemy związane z komunikacją. Działania te przełożą się także na osiągnięcie celów środowiskowych, takich jak ograniczenie emisji zanieczyszczeń i CO₂ do atmosfery, a także społecznych, związanych z ograniczeniem wykluczenia społecznego i komunikacyjnego. Integracja transportu publicznego to działanie szczególnie ważne, ponieważ umożliwia i ułatwia korzystanie z usług społecznych i publicznych, dotarcie do pracy czy placówek szkolnych.

3.2.1. Projekty strategiczne

Osiągnięcie celów będzie możliwe dzięki realizacji działań i konkretnych projektów. *Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* złożona jest m.in. z działań (tabela 5), które powinny być realizowane w założonym czasie. Nie są one uszczegółowione co do zakresu, kwot czy wskaźników. Istotne jest, aby samorząd jak i ewentualni partnerzy oraz inne podmioty, realizowali projekty wpisujące się w te działania.

W ramach Strategii określono 2 projekty strategiczne, a więc takie, które w pierwszej kolejności powinny być zrealizowane, gdyż są priorytetowe, i których efekty bezpośrednio przełożą się na założone cele. Projekty te przyczynią się do rozwiązania kluczowych problemów, zmniejszą bariery rozwojowe i wzmocnią potencjał rozwojowy obszaru. Projekty strategiczne mają zarówno charakter inwestycyjny, jak i nieinwestycyjny. Odnoszą się do kwestii społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych. Poniżej, w formie tabeli, przedstawione zostały projekty, wraz z podaniem szacunkowego kosztu ich realizacji, planowanego okresu realizacji i potencjalnych źródeł finansowania. Projekty strategiczne do realizacji w ramach Strategii:

I. Projekty strategiczne w formule ZIT w ramach Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027:

1. Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury biznesowej dla MŚP w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów.
2. Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez poprawę bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów.

II. Projekty strategiczne komplementarne:

3. Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów do osiedlania się, rekreacji i przedsiębiorczości.
4. Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego.
5. Utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego produkującego ciepło w wysokosprawnej kogeneracji w Mieście Lubaczów.
6. Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów.
7. Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów.

Tabela 6 Projekt strategiczny nr 1

Tytuł projektu strategicznego	<i>Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury biznesowej dla MŚP w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	30 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	4,5 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	25,5 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 w ramach priorytetu 6. <i>Rozwój zrównoważony terytorialnie</i> , Cel szczegółowy 5 (i) <i>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 13		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	<p>Jednym z głównych problemów hamujących rozwój przedsiębiorczości MOF Lubaczów jest niska atrakcyjność inwestycyjna obszaru, co ma bezpośrednie przełożenie na poziom migracji i wysoką stopę bezrobocia. Barię stojącą na drodze przyspieszenia procesu rozwoju gospodarczego MOF Lubaczów są niewystarczające inwestycje w infrastrukturę i nowe powierzchnie przeznaczone pod działalność gospodarczą, w tym brak odpowiednio zagospodarowanych terenów inwestycyjnych, ale również niedobór środków finansowych uniemożliwiający pozyskanie i przygotowanie terenu inwestycyjnego. Po przeanalizowaniu uwarunkowań wewnętrznych, a także biorąc pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne, sytuację geopolityczną i popyt rynkowy, zasadne jest działanie, polegające na uzbrojeniu terenu i udostępnieniu go przedsiębiorcom.</p> <p>Projekt wynika z realnego zapotrzebowania rynku. Wpisuje się w plany rozwojowe regionu oraz odpowiada na problemy i rozwiązania przyjęte w ramach priorytetu 6, cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich w ramach <i>Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027</i>, a także jest spójny z założeniami pozostałych dokumentów strategicznych przyjętych w nowej perspektywie finansowania.</p> <p>Projekt zakłada kompleksowe rozwiązania na obszarze MOF, dywersyfikujące dotychczasowe działania poszczególnych gmin oraz Parku Przemysłowego Lubaczów. Przygotowanie terenów i obiektów pod działalność gospodarczą MSP zwiększy atrakcyjność inwestycyjną obszaru, jednocześnie zmniejszając ryzyko przedsiębiorców związane z inwestowaniem na terenach przygranicznych. Dywersyfikacja działalności</p>		

	<p>Parku Przemysłowego Lubaczów to szansa na stworzenie atrakcyjnych warunków przede wszystkim dla mikro i małych przedsiębiorców chcących prowadzić działalność biznesową lub pośredniczącymi w jej prowadzeniu z partnerami z Ukrainy i Europy. Projekt obejmuje utworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych oraz obiektów produkcyjnych i magazynowych zlokalizowanych między innymi na działkach w poszczególnych gminach MOF Lubaczów (Mapa 14):</p> <ul style="list-style-type: none">– W Lubaczowie tereny inwestycyjne zlokalizowane są na działkach inwestycyjnych: 4678/2, 4778/2, 4778/4, 4778/3, 4775/3 – własność Gminy Miejskiej Lubaczów oraz na działce o nr ewid. gruntów 4777/1 – własność KOWR. Całkowita powierzchnia terenów inwestycyjnych wynosi 41,77 ha. Ponadto przewidują się budowę obiektów produkcyjno-magazynowych na działce o nr ewid. gruntów 4778/3, a także dz. nr 5769/8 zlokalizowanej w Parku Przemysłowym Lubaczów.– W Gminie Horyniec-Zdrój tereny inwestycyjne zlokalizowane są w Werchracie na działkach inwestycyjnych w obrębie 0011 – 550, 552/1, 552/2 oraz w miejscowości Prusie obręb 0008 – 308, 312. Lokalizacja przy istniejącym terminalu przeładunkowym oraz szerokotorowej linii kolejowej i przejściu granicznym Prusie. Całkowita powierzchnia terenów inwestycyjnych wynosi 10,24 ha; Własność gminy.– W Gminie Lubaczów tereny inwestycyjne zlokalizowane są w Krowicy Hołodowskiej (w odległości 1,3 km od drogowego przejścia granicznego Budomierz-Hruszew) na części działki o nr ewid. 1227/10 (na drugiej części działki zlokalizowane jest targowisko gminne), powierzchnia: 3,00 ha oraz w Baszni Górnej (w odległości ok. 2,5 km od Kopalni Siarki „Basznia II” w Podlesiu) na części działki nr 583, powierzchnia: 2,80 ha. Całkowita powierzchnia terenów wynosi 5,80 ha. Własność gminy. <p>W Lubaczowie planuje się uzbrojenie terenów inwestycyjnych we wszystkie sieci: kanalizacji sanitarnej, wodociągowej, kanalizacji deszczowej, elektrycznej i teletechnicznej oraz skomunikowanie tych terenów z drogą wojewódzką DW866 prowadzącą do przejścia granicznego Budomierz-Hruszew (teren inwestycyjny zlokalizowany w odległości 12 km od przejścia granicznego). Zakłada się również budowę 4 hal produkcyjno-magazynowych z zapleczem socjalnym: 2 hal zlokalizowanych na działce o nr ewid. gruntów: 4778/3 o wymiarach 14m x 45 m. Ponadto przewiduje się budowę 2 hal zlokalizowanych na działce o nr ewid. gruntów 5769/8 przy ul. Inżynierskiej, zlokalizowanej w Parku Przemysłowym Lubaczów, oferowanym do wynajmu inwestorom.</p> <p>Działki inwestycyjne w Parku Przemysłowym Lubaczów (w tym działka o nr ewid. gr. 4778/3) zostały w pełni uzbrojone w latach 2014–2015 w ramach projektu „Rozwój przedsiębiorczości poprzez udostępnianie terenów inwestycyjnych miasta Lubaczowa i gminy Lubaczów oraz rekultywację terenów zdegradowanych powiatu Jaworowskiego i Nowy Rozdół” współfinansowanego z Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007–2013.</p> <p>Dla działek 4678/2, 4778/2, 4778/4, 4778/3, 4775/3, 4777/1 planowanych do uzbrojenia w ramach przedmiotowego projektu, przewidziano skomunikowanie ich z obwodnicą miasta DW866 poprzez przebudowę i rozbudowę drogi gminnej nr 104970R ul. Lipowej na działkach o nr ewid. gruntów: 4679/3, 4776 o długości ok. 740 m ((koszt jej remontu nie będzie przekraczał 15% wartości dofinansowania przedmiotowego projektu). Ponadto przewidziano uzbrojenie terenu w sieci: kanalizacji sanitarnej o długości do 2 km, wodociągową o długości do 2 km, elektryczną i teletechniczną wraz z budową sieci TRAF0.</p> <p>W Gminie Horyniec-Zdrój planuje się uzbrojenie terenów inwestycyjnych we wszystkie instalacje (sieci), sanitarne (wodociąg, kanalizacja sanitarna i deszczowa,</p>
--	--

	<p>ciepłociąg), elektryczne i teletechniczne oraz skomunikowanie terenów (drogi dojazdowe i drogi wewnętrzne). Zakłada się również możliwość budowy hal produkcyjnych i magazynowych pod wynajem / sprzedaż. Powstanie w ten sposób pełna infrastruktura, umożliwiająca lokację nowych inwestycji.</p> <p>Gmina Lubaczów oferuje tereny inwestycyjne w miejscowości Krowica Hołdowska (nr ewid. działki: 1227/10), zlokalizowane w pobliżu polsko-ukraińskiego przejścia granicznego Budomierz-Hruszew. Według obowiązującego Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego pn. „Przejście graniczne Budomierz – Hruszew – etap I”, teren ten przeznaczony jest pod lokalizację zabudowy produkcyjnej, usługowej i handlowej. Oznacza to bardzo szeroki zakres dopuszczalnego wykorzystania tych terenów. W ramach przedmiotowej inwestycji planuje się budowę hali przemysłowej wraz z zagospodarowaniem terenu.</p> <p>Kolejną lokalizacją terenów inwestycyjnych w Gminie Lubaczów jest obszar w Baszni Górnej (nr ewid. działki: 583) w pobliżu Kopalni Siarki „Basznia II” w Podlesiu. Teren nie jest aktualnie objęty Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego, nie jest także położony na terenach zalewowych, nie posiada chronionych klas o użytkowaniu gruntu (znajdują się klasy V i VI). W ramach przedsięwzięcia zakłada się uzbrojenie terenu w niezbędne media (sieci) oraz budowę hali przemysłowej wraz z zagospodarowaniem terenu. Planuje się również przebudowę drogi dojazdowej do ww. terenu na długości ok. 270 m (koszt nie będzie przekraczał 15% wartości dofinansowania przedmiotowego projektu). Zostanie również wykonane oświetlenie oraz ogrodzenia terenów inwestycyjnych.</p> <p>W ramach projektu przewiduje się przygotowanie niezbędnej dokumentacji m.in.: ocenę stanu istniejącej infrastruktury technicznej, inwentaryzację istniejących terenów, analizę ekonomiczną i finansową (studium wykonalności) prac koniecznych do dobrożenia i aktywizacji terenów, przygotowanie dokumentacji planistycznej i projektowej. Planowane są również szerokie działania marketingowe.</p> <p>Przygotowanie terenów inwestycyjnych w pełni uzbrojonych w infrastrukturę komunalną, umożliwi lokalizację nowych inwestycji, z możliwością natychmiastowego rozpoczęcia działalności.</p> <p>Efektem działań będzie kompleksowe przygotowanie terenów pod sprzedaż przedsiębiorcom w celu stworzenia lepszych warunków dla rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP).</p>
<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec- Zdrój</p>
<p>Potrzeba realizacji projektu</p>	<p>W <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030 (SRWP 2030)</i> Miasto Lubaczów zostało wyznaczone jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych z potencjałem do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz posiada potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Rostocza. Miasto posiada również potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowskiej, kulturowej oraz tranzytowej. W ramach priorytetu 7.1. <i>Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego</i>, kierunek działań 7.1.2. <i>Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie</i> wskazano w zakresie zakładanych działań m.in. rozwój obszarów dla potencjalnych inwestorów pod kątem możliwości rozwoju stref działalności gospodarczej oraz wsparcie rozwoju biegunów wzrostu z wykorzystaniem ich potencjału turystycznego i rekreacyjnego. Dodatkowo w ramach priorytetu 7.1.4. <i>Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych</i> działania zostaną nakierowane na wzmacnianie potencjału tych miast i ich roli w strukturze osadniczej m.in. poprzez: wsparcie w tworzeniu stabilnych podstaw rozwoju, wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczej, przemodelowanie rynku pracy (wzrost zatrudnienia), stymulowanie</p>

	<p>aktywności i zdobywania kompetencji przez społeczność lokalną oraz skuteczne budowanie partnerstw. Ponadto w ramach priorytetu 7.3. <i>Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju</i>, kierunek działania 7.3.1. <i>Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie</i> wskazano w zakresie zakładanych działań, m.in. aktywizację lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców oraz rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby.</p> <p>Realizacja projektu wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrzeby uzbrojenia terenów inwestycyjnych, co przyczyni się do wzrostu atrakcyjności i konkurencyjności inwestycyjnej całego MOF Lubaczów; – potrzeby stworzenia lepszych warunków do rozwoju MŚP; – odpowiedzi na zidentyfikowany główny problem obszaru, tj. <i>Niezadawalająca jakość życia mieszkańców i niewystarczające wykorzystanie zasobów endogenicznych</i>, w tym szczególnie na jego przyczyny takie jak: <i>Niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców MOF Lubaczów oraz Niewystarczająca ilość i jakość miejsc pracy</i>, których skutkami są m.in.: <i>Niska atrakcyjność i konkurencyjność lokalnego rynku pracy, Spadek liczby mieszkańców – migracja szczególnie młodych osób, Wzrost liczby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym oraz Mała liczba istniejących i nowo rejestrowanych przedsiębiorstw</i>. Realizacja projektu przyczyni się do osiągnięcia oczekiwanych efektów realizacji Strategii tj. <i>Zwiększenie liczby nowych inwestycji oraz Zwiększenie liczby przedsiębiorstw na terenie MOF</i>. – przedsiębiorczości mieszkańców, która nie jest wystarczająca, dlatego należy podejmować działania wspierające i wzmacniające atrakcyjność gospodarczą MOF Lubaczów. <p>Jednym z głównych problemów hamujących rozwój przedsiębiorczości MOF Lubaczów jest niska atrakcyjność inwestycyjna obszaru, co ma bezpośrednie przełożenie na poziom migracji i wysoką stopę bezrobocia. Barię stojącą na drodze przyspieszenia procesu rozwoju gospodarczego MOF Lubaczów są niewystarczające inwestycje w infrastrukturę i nowe powierzchnie przeznaczone pod działalność gospodarczą, w tym brak odpowiednio zagospodarowanych terenów inwestycyjnych, ale również niedobór środków finansowych uniemożliwiający pozyskanie i przygotowanie terenu inwestycyjnego. Po przeanalizowaniu uwarunkowań wewnętrznych, a także biorąc pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne, sytuacje geopolityczną i popyt rynkowy, zasadne jest działanie, polegające na uzbrojeniu terenu i udostępnieniu go przedsiębiorcom.</p>
<p>Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt</p>	<p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości;</i> 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki.</i> <p>Kierunki działań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1.1. <i>Kompetencje mieszkańców;</i> 1.2.1. <i>Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej.</i>
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 7 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów</i>.</p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1.1.1. <i>Stworzenie systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej;</i> 1.2.1.3. <i>Przygotowanie kompleksowej oferty inwestycyjnej.</i>

	<p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Ograniczenie problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych w Gminie Lubaczów poprzez rewitalizację zdegradowanych obiektów pokolejowych i przemysłowych wraz z zagospodarowaniem otoczenia.</i>
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej MOF Lubaczów; – wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach; – wzrost liczby przedsiębiorstw; – wzrost kapitału społecznego, wzrost zatrudnienia w regionie, a tym samym wyższa jakość życia w MOF Lubaczów; – rozwój gospodarki lokalnej, przedsiębiorczości i spadek bezrobocia. <p>Wskaźniki produktu: 1. Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych – 57,55 [ha].</p> <p>Wskaźniki rezultatu: 1. Stopień wykorzystania uzbrojonych terenów inwestycyjnych – 80 [%]; 2. Liczba osób, które podjęły prace lub założyły działalność gospodarczą na skutek prowadzonych działań – 150 [os./rok].</p>
<p>Sposób wyboru projektu</p>	<p>Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów oraz propozycji zgłoszonej w fiskach projektowych przez mieszkańców. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7 Projekt strategiczny nr 2

Tytuł projektu strategicznego	<i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez poprawę bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	40 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	6 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	34 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 w ramach priorytetu 3. <i>Mobilność miejska</i> , Cel szczegółowy 2 (viii) <i>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 13		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	<p>Projekt ma na celu zapewnienie wysokiego poziomu dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój zrównoważonego transportu publicznego oraz bezemisyjnej mobilności, a także przez zmniejszenie poziomu emisji gazów cieplarnianych oraz zanieczyszczeń powietrza pochodzących z transportu. Projekt będzie dotyczył zwiększenia dostępności wysokiej jakości transportu publicznego i rozwoju obszaru w kierunku gospodarki niskoemisyjnej. Planowane działania będą uwzględniać dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Elementami projektu są:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) budowa transportu zbiorowego w oparciu o idee MaaS (<i>Mobility as a Service</i>) poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – zakup taboru autobusów miejskich niskoemisyjnych, – rozwój infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego; b) rozwój infrastruktury dla ruchu indywidualnego niezmotoryzowanego, z uwzględnieniem zwiększenia bezpieczeństwa ruchu; c) rozwój i poprawa stanu infrastruktury drogowej. 		
Podmioty realizujące projekt	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój		
Potrzeba realizacji projektu	<p>W <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030 (SRWP 2030)</i> w ramach priorytetu 7.1. <i>Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego, kierunek działań 7.1.3. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu</i> wskazano w zakresie zakładanych działań m.in. modernizację i rozwój infrastruktury dróg lokalnych w celu zwiększenia spójności obszarów funkcjonalnych miast, rozwój transportu publicznego, w tym poprzez modernizację i rozwój infrastruktury w celu efektywniejszego przemieszczania się wewnątrz obszarów funkcjonalnych oraz między nimi oraz wspieranie systemu zrównoważonego transportu wraz z węzłami intermodalnymi typu P&R, B&R. Projekt wpisuje się w priorytet 3. <i>Mobilność miejska</i>, cel szczegółowy 2 (viii) <i>Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</i> w ramach Funduszy Europejskich</p>		

	<p>dla Podkarpacia 2021–2027. W FEoP wskazano, iż priorytet 3. <i>Mobilność miejska</i> adresowany będzie jako wsparcie w ramach strategii ZIT.</p> <p>Projekt wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrzeby otwarcia komunikacyjnego MOF w oparciu o zrównoważoną mobilność; – potrzeby zbudowania niskoemisyjnego transportu miejskiego; – potrzeby skorodowanego zaspakajania potrzeb obszaru poprzez realizację projektów partnerskich; – potrzeby realizacji inwestycji w partnerstwie w celu stworzenia transportu niskoemisyjnego na całym obszarze; – dużej ilości osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami wymagających dostosowanego transportu publicznego; – potrzeby dostosowania infrastruktury i przestrzeni do osiedlania się mieszkańców i potrzeb kuracjuszy; – potrzeby promowania bardziej efektywnych energetycznie środków transportu; – potrzeby obniżenia emisji zanieczyszczeń i hałasu; – potrzeby ochrony zdrowia mieszkańców, turystów i kuracjuszy; – potrzeby poprawy bezpieczeństwa pieszych i wszystkich użytkowników ruchu; – potrzeby podniesienia atrakcyjności terenu MOF dla wszystkich jego użytkowników; – ochrony miejsc cennych przyrodniczo oraz o charakterze uzdrowiskowym poprzez ograniczenie niskiej emisji zanieczyszczeń. <p>Zmniejszenie emisji z transportu jest kluczowym wyzwaniem dla ekologicznej gospodarki, a także celem założeń klimatycznych i Zielonego Ładu. Multimodalna mobilność wymaga zintegrowanej i kompleksowej odpowiedzi. Inteligentne i ekologiczne rozwiązania powinny zostać wprowadzone w miejskim obszarze funkcjonalnym, uwzględniając powiązanie między miastem rdzennym a jego zapleczem.</p>
<p>Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt</p>	<p>Cele operacyjne: 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia.</i></p> <p>Kierunki działań: 3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej.</i></p>
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 4 <i>Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego.</i></p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań:</p> <p>3.2.2.1. <i>Poprawa bezpieczeństwa drogowego;</i></p> <p>3.2.2.2. <i>Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej;</i></p> <p>3.2.2.3. <i>Tworzenie warunków do rozwoju transportu zbiorowego zeroemisyjnego;</i></p> <p>3.2.2.4. <i>Opracowanie planu zrównoważonej mobilności miejskiej.</i></p> <p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Budowa obwodnicy m. Lubaczów w ciągu drogi wojewódzkiej nr 866 Dachnów – Lubaczów – granica państwa.</i>
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój oraz poprawa dostępności komunikacyjnej; – uzupełnienie luk infrastrukturalnych oraz poprawy stanu technicznego; – wzrost dostępności i poprawa transportu publicznego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych; – zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska poprzez ograniczenie emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń z transportu do powietrza; – zwiększenie się mobilności mieszkańców MOF Lubaczów;

	<p>– poprawa komfortu życia i warunków środowiskowych mieszkańców korzystających z miejskich przestrzeni publicznych.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>1. Liczba jednostek niskoemisyjnego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie – 3 [szt.].</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>1. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 70 [ton równoważnika CO₂].</p>
Sposób wyboru projektu	Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów oraz propozycji zgłoszonej w fizekach projektowych przez mieszkańców. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8 Projekt strategiczny nr 3

Tytuł projektu strategicznego	<i>Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów do osiedlania się i rekreacji</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	45 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	6,75 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	38,25 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 w ramach priorytetu 6. <i>Rozwój zrównoważony terytorialnie</i> , Cel szczegółowy 5 (i) <i>Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 13		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	<p>MOF Lubaczów jest obszarem o znacznych walorach krajobrazowych i uzdrowiskowych oraz posiada potencjał w postaci dziedzictwa kulturowego i naturalnego, dlatego też planuje się wzmocnienie i wykorzystanie największych potencjałów w celu stworzenia obszaru dbającego o jakość życia mieszkańców, ochronę dziedzictwa kulturowego i rozwój kultury, a także stworzenie odpowiednich warunków do rozwoju funkcji osiedleńczych. Ważne jest, aby powstała nowa i rozwijała się już istniejąca infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna, która będzie ogólnodostępna zarówno dla mieszkańców jak i turystów. Dodatkowo, ważnym aspektem będzie promocja i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, historycznego i naturalnego oraz jego udostępnianie.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odbudowę sektora kultury na obszarze MOF Lubaczów poprzez stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej poprzez budowę, modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze, co przyczyni się do podniesienia jakości życia, poczucia zakorzenienia i tożsamości kulturowej. Inwestycje w zakresie kultury obejmować będą m.in. budowę nowoczesnej biblioteki multimedialnej z kinem w Mieście Lubaczów oraz utworzenie Miasteczka Kulturowego na deptaku w Horyńcu-Zdroju; – budowanie atrakcyjności inwestycyjnej obszaru oraz tworzenie warunków umożliwiających rozwój przedsiębiorczości MOF Lubaczów poprzez: start-upy, produkty lub usługi wspierające wdrażanie innowacyjnych pomysłów; – zwiększanie obszarów zielonych na terenie obszaru, w tym ogólnodostępnych terenów zieleni urządzonej; – kompleksowe zagospodarowanie turystyczno-rekreacyjne obszaru. <p>Celem projektu jest powstanie nowej i rozwój już istniejącej ogólnodostępnej infrastruktury kulturowej, sportowej i turystycznej. Realizacja tego celu wymaga</p>		

	<p>inwestycji w zakresie rozwoju infrastruktury kultury. Działania podejmowane w ramach projektu przyczyną się do zwiększenia możliwości spędzania czasu wolnego przez mieszkańców, co jednocześnie będzie też wspierać ich integrację. Powstaną estetyczne i funkcjonalnie zagospodarowane przestrzenie, z zapewnieniem możliwości uprawiania sportu i rekreacji. Projekt przyczyni się również do wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej obszaru oraz podniesienia i zwiększenia zakresu kompetencji mieszkańców. Wszystkie podejmowanie działania będą wpływać na zrównoważony rozwój gospodarczy, społeczny i środowiskowy MOF Lubaczów.</p>
<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec- Zdrój</p>
<p>Potrzeba realizacji projektu</p>	<p>W <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> (SRWP 2030) Miasto Lubaczów zostało wyznaczone jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych z potencjałem do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz posiada potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Miasto posiada również potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej. W ramach priorytetu 7.1. <i>Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego</i>, kierunek działań 7.1.2. <i>Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie</i> wskazano w zakresie zakładanych działań m.in. rozwój obszarów dla potencjalnych inwestorów pod kątem możliwości rozwoju stref działalności gospodarczej oraz wsparcie rozwoju biegunów wzrostu z wykorzystaniem ich potencjału turystycznego i rekreacyjnego. Dodatkowo w ramach priorytetu 7.1.4. <i>Rozwój miast powiatowych i miast mniejszych</i> działania zostaną nakierowane na wzmacnianie potencjału tych miast i ich roli w strukturze osadniczej m.in. poprzez: wsparcie w tworzeniu stabilnych podstaw rozwoju, wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczej, przemodelowanie rynku pracy (wzrost zatrudnienia), stymulowanie aktywności i zdobywania kompetencji przez społeczność lokalną oraz skuteczne budowanie partnerstw. Ponadto w ramach priorytetu 7.3. <i>Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju</i>, kierunek działania 7.3.1. <i>Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie</i> wskazano w zakresie zakładanych działań, m.in. aktywizację lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców oraz rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby.</p> <p>Realizacja projektu wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrzeby kreowania wizerunku regionu w oparciu o stworzone i wypromowane produkty turystyczne; – potrzeby stworzenia bezpiecznych i atrakcyjnych przestrzeni publicznych, które będą dostępne dla dzieci, młodzieży, osób starszych i z niepełnosprawnościami; – potrzeby inwestycji w zrównoważoną turystykę, kulturę i dziedzictwo naturalne, które powinny przyczyniać się do zrównoważonego i odpornego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego obszaru; – rozwoju zrównoważonej turystyki i rekreacji na obszarach cennych przyrodniczo; – potrzeby promowania aktywnego stylu życia i dbania o zdrowie; – potrzeby zwiększenia przyjazności przestrzeni publicznych dla mieszkańców i turystów;

	<ul style="list-style-type: none"> – przedsiębiorczości mieszkańców, która nie jest wystarczająca, dlatego należy podejmować działania wspierające i wzmacniające atrakcyjność gospodarczą MOF Lubaczów. <p>Projekt jest odpowiedzią na zidentyfikowane deficyty i bariery hamujące rozwój obszaru, w szczególności niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczny, kulturowy i uzdrowiskowy. W efekcie realizacji projektu nastąpi poprawa wizerunku i rozpoznawalności MOF Lubaczów. Dodatkowymi korzyściami płynącymi z realizacji projektu będzie zwiększona atrakcyjność oferty turystycznej oraz estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna, a także stworzone możliwości spędzania czasu wolnego przez mieszkańców i odwiedzających. Przestrzeń publiczna powinna stanowić element budowania wspólnoty lokalnej oraz ułatwiać życie rodzinne i zawodowe, a także sprzyjać tworzeniu więzi społecznych. Warto, żeby taka przestrzeń była estetyczna i dobrze zaprojektowana. Właściwe myślenie o przestrzeni publicznej powinno uwzględniać elementy demokratyczne, w tym m.in. dostępność bez względu na wiek czy niepełnosprawność. W ten sposób zaprojektowana przestrzeń stanowi element budowania społeczeństwa obywatelskiego.</p>
<p>Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt</p>	<p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości;</i> 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki;</i> 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych.</i> <p>Kierunki działań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1.1. <i>Kompetencje mieszkańców;</i> 1.2.1. <i>Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej;</i> 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych;</i> 2.2.2. <i>Zagospodarowanie czasu wolnego.</i>
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 7 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów.</i></p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1.1.1. <i>Stworzenie systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej;</i> 1.2.2.2. <i>Podniesienie konkurencyjności branży turystycznej z wykorzystaniem zasobów turystycznych i kulturowych obszaru;</i> 2.2.2.4. <i>Zwiększenie dostępności i jakości oferty kulturalnej.</i> <p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Ograniczenie problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych w Gminie Lubaczów poprzez rewitalizację zdegradowanych obiektów pokolejowych i przemysłowych wraz z zagospodarowaniem otoczenia;</i> – <i>Rozbudowa i przebudowa budynku Miejskiego Domu Kultury w Lubaczowie;</i> – <i>Ochrona dziedzictwa kulturowego Kresów poprzez rozbudowę budynku świetlicy wiejskiej „Proświta” w Radrużu wraz ze zmianą sposobu użytkowania na funkcję administracyjno-muzealną.</i>
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>promocja walorów dziedzictwa kulturowego obszaru;</i> – <i>wzrost udziału w kulturze mieszkańców regionu oraz zwiększenie atrakcyjności kulturalno-turystycznej;</i> – <i>propagowanie zdrowego, aktywnego trybu życia;</i> – <i>odnowa fizyczna przestrzeni publicznych;</i> – <i>ożywienie turystyczno-rekreacyjnego obszaru;</i> – <i>rozwój gospodarki lokalnej, przedsiębiorczości i spadek bezrobocia;</i>

	<ul style="list-style-type: none">– łatwiejszy dostęp do atrakcji turystycznych;– ochrona miejsc cennych przyrodniczo;– obniżenie niskiej emisji. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Liczba podjętych działań wspierających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej – 8 [szt.];2. Liczba wybudowanych i/lub przebudowanych obiektów kulturowych – 8 [szt.];3. Liczba nowych atrakcji kulturalnych i turystycznych – 4 [szt.]. <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem – 2 000 [os./rok].2. Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych 15 000 [os./rok].
Sposób wyboru projektu	Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów oraz propozycji zgłoszonej w fiszkach projektowych przez mieszkańców. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 9 Projekt strategiczny nr 4

Tytuł projektu strategicznego	<i>Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	40 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	6 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	34 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 w ramach priorytetu 2. <i>Energia i środowisko</i> , Cel szczegółowy 2 (ii) <i>Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 13		
Cel i zakres rzeczowy projektu (konceptja)	<p>Projekt jest odpowiedzią na transformację energetyczną w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, zgodną z polityką zrównoważonego rozwoju. Celem projektu jest zwiększenie udziału energetyki opartej na OZE, promowanie efektywności energetycznej poprzez utworzenie magazynu energii oraz zamkniętych obiegów energii do zasilania obiektów użyteczności publicznej z energii odnawialnej, a także podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym efektywności energetycznej i OZE.</p> <p>Gminy dążyć będą do produkcji, magazynowania i wykorzystywania na własne potrzeby wyprodukowanej energii z odnawialnych źródeł, dzięki czemu nie będzie obciążana sieć. Produkcja energii z OZE cechuje się dużą zmiennością, w zależności od pory dnia czy warunków atmosferycznych. Budowa magazynów pozwoli na przechowywanie wygenerowanych nadwyżek energii w dowolnej postaci i ich wykorzystanie w czasie większego zapotrzebowania na prąd.</p> <p>Zakres projektu obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej poprzez budowę i rozbudowę instalacji do produkcji energii elektrycznej z OZE wraz z przyłączami do sieci; – inwestycje w magazyny energii działające na potrzeby OZE; – rozbudowę istniejących instalacji do produkcji energii z OZE o magazyny energii działające na potrzeby istniejącego źródła. – działania podnoszące ogólną wiedzę mieszkańców, przedsiębiorców i władz w zakresie rozwiązań zmniejszających zapotrzebowanie na energię, prowadzących do jej oszczędności. <p>Mając na uwadze współczesne trendy rozwoju energetyki i nieuchronny wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii, istnieje potrzeba rozwoju technologii magazynowania energii, która ułatwi integrację i rozwój rozproszonych OZE.</p>		

Podmioty realizujące projekt	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój
Potrzeba realizacji projektu	<p>Projekt wpisuje się w priorytet 3.1. <i>Bezpieczeństwo energetyczne i OZE</i>, kierunki działań: 3.1.1. <i>Rozwój infrastruktury energetycznej</i> oraz 3.1.3. <i>Wsparcie energetyki opartej na OZE Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i>.</p> <p>Projekt wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrzeby wzrostu udziału OZE w końcowym zużyciu energii; – potrzeby redukcji emisji CO₂; – potrzeby uniezależnienia się od rosnących cen prądu, obniżenia kosztów funkcjonowania; – ogólnej potrzeby stabilizacji sieci, dla której coraz większym wyzwaniem jest zwiększenie udziału w energetyce OZE; – potrzeby zmniejszenia ryzyka przerw w dostawie prądu. <p>W analizowanym w Diagnostyce 2020 roku stwierdzono przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu w Mieście Lubaczów. Jednym z głównych zagrożeń dla rozwoju MOF jest zanieczyszczanie środowiska poprzez niską emisję. Wyzwania środowiskowe związane z utrzymaniem przyjaznego dla środowiska i czystego obszaru, wymagają odpowiedniej polityki energetycznej.</p>
Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt	<p>Cele operacyjne: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi.</i></p> <p>Kierunki działań: 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i></p>
Komplementarność z innymi projektami	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 6 <i>Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów.</i></p> <p>Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań:</p> <p>3.1.1.4. <i>Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych oraz podmiotów gospodarczych.</i></p> <p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Termomodernizacja budynków jednostek oświatowych Gminy Miejskiej Lubaczów;</i> – <i>Termomodernizacja budynku Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Lubaczowie.</i>
Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie efektywności energetycznej obiektów sektora publicznego poprzez kompleksową termomodernizację z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii; – zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska w wyniku zmniejszenia udziału emisji zanieczyszczeń (w tym CO₂) do powietrza; – zmniejszenie potrzeb modernizacyjnych w przyszłości oraz zmniejszenie kosztów związanych z wytwarzaniem energii; – upowszechnienie wykorzystania OZE; – podniesienie świadomości ekologicznej. <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>1. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) – 1 [MW].</p> <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <p>1. Wytworzona energia odnawialna ogółem – 1 500 [MWh/ rok].</p>

Sposób wyboru projektu	Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów oraz propozycji zgłoszonej w fiszkach projektowych przez mieszkańców. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.
-------------------------------	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10 Projekt strategiczny nr 5

Tytuł projektu strategicznego	<i>Utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego produkującego ciepło w wysokosprawnej kogeneracji w Mieście Lubaczów</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	40 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	6 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	34 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021–2027, Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 w ramach Funduszy Europejskich na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021–2027, Priorytet II <i>Wsparcie sektorów energetyka i środowisko z EFRR</i> , Cel szczegółowy 2.1 <i>Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 13		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	Celem projektu jest efektywne wykorzystanie energii, ograniczenie energochłonności gospodarki oraz zwiększanie efektywności energetycznej oraz energooszczędności. Wsparcie w ramach projektu przeznaczone będzie na utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego z jednoczesnym ograniczeniem niskiej emisji. W ramach projektu przewiduje się produkcję energii cieplnej ze źródeł odnawialnych oraz źródeł kogeneracyjnych, z wykorzystaniem ciepła odpadowego z procesów przemysłowych lub kombinacji obu tych źródeł.		
Podmioty realizujące projekt	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój		
Potrzeba realizacji projektu	Projekt wynika z: – potrzeby zaopatrzenia mieszkańców w efektywny system ciepłowniczy; – potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego; – potrzeby podejmowania działań w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie.		
Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt	Cele operacyjne: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi.</i> Kierunki działań: 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej.</i>		
Komplementarność z innymi projektami	Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 5 <i>Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów</i> . Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań: 3.1.2.3. <i>Rozwój ekologicznego systemu ciepłowniczego.</i> Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:		

	<ul style="list-style-type: none"> – Termomodernizacja budynków mieszkalnych wielorodzinnych na Os. Jagiellonów w Lubaczowie; – Budowa przedszkola przy Zespole Szkół Publicznych w Baszni Dolnej wraz z modernizacją istniejącej kotłowni; – Termomodernizacja budynku Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Lubaczowie.
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – obniżenie emisji CO₂ oraz zanieczyszczeń do atmosfery; – obniżenie kosztów dostarczanego ciepła oraz likwidacja ubóstwa energetycznego; – zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego obszaru. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba powstałych ekologicznych systemów ciepłowniczych – 1 [szt.]; 2. Liczba źródeł wysokosprawnej kogeneracji – 1 [szt.]. <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 60 [ton równoważnika CO₂].
<p>Sposób wyboru projektu</p>	<p>Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów oraz propozycji zgłoszonej w fizekach projektowych przez mieszkańców. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11 Projekt strategiczny nr 6

Tytuł projektu strategicznego	<i>Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	50 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	7,5 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	42,5 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 w ramach priorytetu 2 – <i>Energia i Środowisko</i> , cel szczegółowy 2 (i) <i>Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</i>		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 13		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	<p>Celem projektu jest ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, zwalczanie smogu i niskiej emisji, a także podniesienie świadomości i wiedzy mieszkańców w zakresie działań na rzecz niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, w tym efektywności energetycznej i wykorzystania OZE.</p> <p>Projekt ma na celu m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych w kierunku rozwiązań kompleksowych oraz zmniejszania ubóstwa energetycznego, modernizacji budynków; – wymianę/modernizację oświetlenia ulicznego na energooszczędne; – podejmowanie działań podnoszących ogólną wiedzę mieszkańców, przedsiębiorców i władz w zakresie rozwiązań zmniejszających zapotrzebowanie na energię, prowadzących do jej oszczędności. <p>W zależności od obiektu czy zakresu wykonane zostaną zadania związane z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – termomodernizacją budynków; – wymianą okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne; – przebudową systemów grzewczych; – wymianą systemów wentylacji i klimatyzacji; – instalacją OZE w modernizowanych energetycznie budynkach; – wymianą/izolacją pokrycia dachowego. 		
Podmioty realizujące projekt	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój		
Potrzeba realizacji projektu	<p>Projekt wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrzeby podejmowania działań w kierunku ochrony przyrody i zapobiegania zanieczyszczaniu środowiska naturalnego; – potrzeby inwestycji w zakresie efektywności energetycznej; – potrzeby kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych i przedsiębiorstw. 		

<p>Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt</p>	<p>Cele operacyjne: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi.</i> Kierunki działań: 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji.</i></p>
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 3 <i>Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego.</i> Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań: 3.1.1.4. <i>Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej, mieszkalnych oraz podmiotów gospodarczych.</i> Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – <i>Termomodernizacja budynków jednostek oświatowych Gminy Miejskiej Lubaczów;</i> – <i>Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gmin: Baranów Sandomierski, Gorzyce, Horyniec-Zdrój, Lubaczów, miast Lubaczów, Narol, Nowa Dęba;</i> – <i>Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gmin Lubaczów i Horyniec-Zdrój.</i>
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie efektywności energetycznej obiektów sektora publicznego poprzez kompleksową termomodernizację z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii; – zmniejszenie degradacji lokalnego środowiska w wyniku zmniejszenia udziału emisji zanieczyszczeń (w tym CO₂) do powietrza; – zmniejszenie potrzeb modernizacyjnych w przyszłości oraz zmniejszenie kosztów związanych z wytwarzaniem energii; – upowszechnienie wykorzystania OZE; – większa powierzchnia użytkowa, lepsza funkcjonalność i bezpieczeństwo korzystania z budynków użyteczności publicznej; – podniesienie świadomości ekologicznej. <p>Wskaźniki produktu: 1. Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej) – 15 [MW].</p> <p>Wskaźniki rezultatu: 1. Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 120 [ton równoważnika CO₂]; 2. Wytworzona energia odnawialna ogółem – 3 000 [MWh/ rok].</p>
<p>Sposób wyboru projektu</p>	<p>Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów oraz propozycji zgłoszonej w fischkach projektowych przez mieszkańców. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12 Projekt strategiczny nr 7

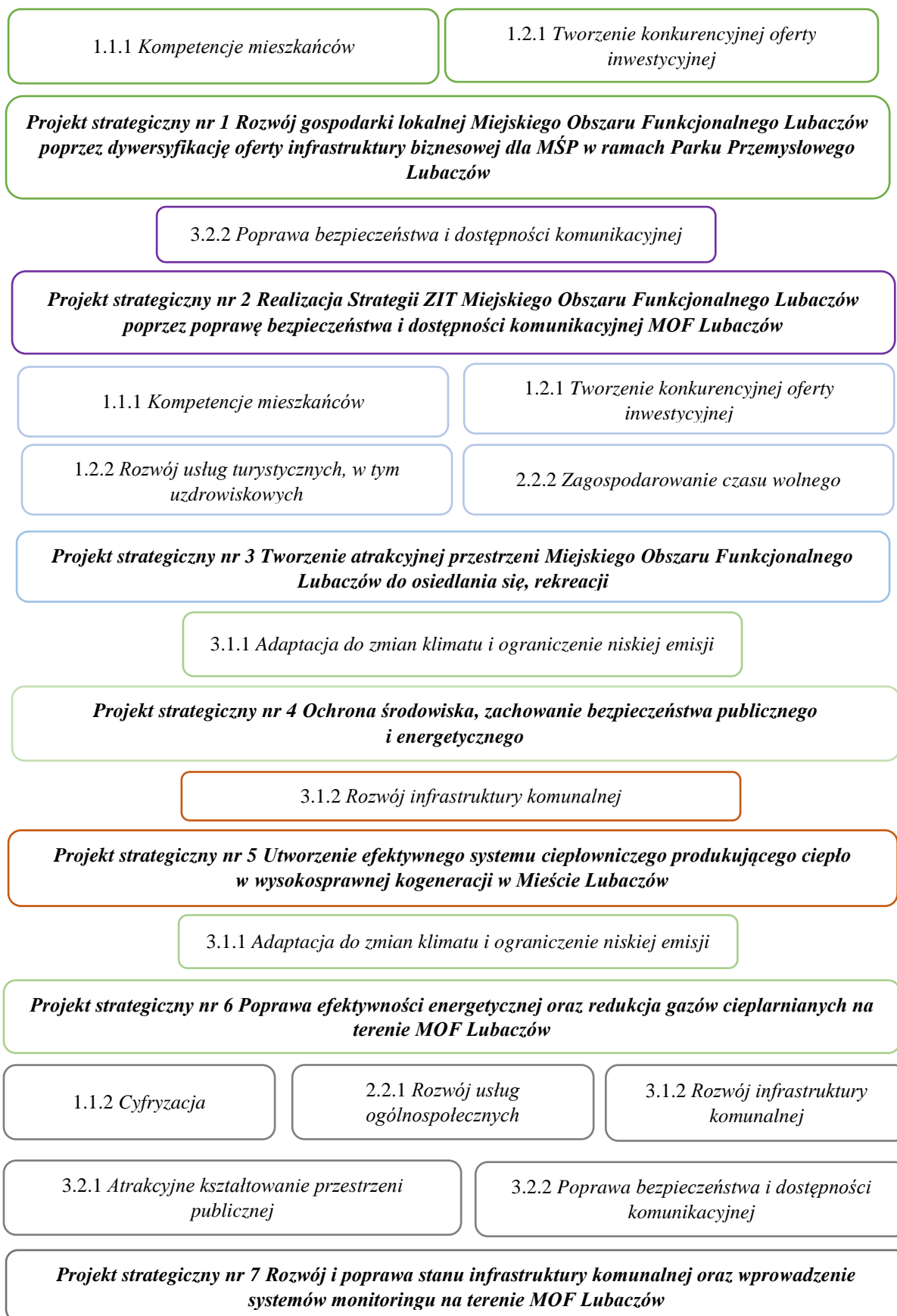
Tytuł projektu strategicznego	<i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów</i>		
Lokalizacja	Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój	Okres realizacji	2022–2030
Szacowana wartość	150 mln zł		
Środki własne realizatorów projektu	22,5 mln zł		
Finansowanie zewnętrzne - dotacja	127,5 mln zł		
Źródło finansowania	Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 Krajowy Plan Odbudowy		
Alternatywne lub dodatkowe źródła finansowania	Zgodnie z tabelą 13		
Cel i zakres rzeczowy projektu (koncepcja)	<p>Projekt ma na celu poprawę jakości życia mieszkańców, turystów i kuracjuszy oraz rozwój społeczno-gospodarczy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. Infrastruktura powinna być dostosowana do zasad zrównoważonego rozwoju, który sprzyja funkcjom gospodarczym i społecznym.</p> <p>Projekt obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowę nowych odcinków dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich na obszarze strategicznej interwencji, w tym dróg wyposażonych w ciągi piesze i rowerowe, oświetlenie, elementy małej architektury; – likwidację barier architektonicznych; – rozwój infrastruktury kanalizacyjnej (budowa, rozbudowa, modernizacja, przebudowa sieci kanalizacyjnej, w tym instalacja inteligentnych systemów zarządzania siecią); – rozwój infrastruktury w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych (budowa lub poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni); – projekty z zakresu rozbudowy systemów wodociągowych (nowe sieci wodociągowe, nowe stacje uzdatniania wody, instalacja inteligentnych systemów zarządzania siecią, jedynie jako element projektów wodno-kanalizacyjnych); – zwiększenie efektywności dostaw wody (w tym ograniczanie strat wody), rozwój systemów ujęć, uzdatniania, zaopatrzenia, dostawy i magazynowania wody do spożycia (modernizacja, naprawa sieci wodociągowej wraz z instalacją inteligentnych systemów zarządzania siecią oraz modernizacja stacji uzdatniania wody); – rozwój e-usług publicznych; – budowę i konsolidację systemu monitoringu we wszystkich gminach MOF Lubaczów poprzez zakup i zainstalowanie kamer przy obiektach i przestrzeniach publicznych oraz uruchomienie punktów pośrednich, do których przesyłany będzie obraz z kamer. 		

<p>Podmioty realizujące projekt</p>	<p>Miasto Lubaczów, Gmina Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój, powiat lubaczowski, województwo podkarpackie</p>
<p>Potrzeba realizacji projektu</p>	<p>Bez zapewnienia dostępu do sieci komunalnych oraz mediów, nie ma możliwości stworzenia optymalnego miejsca do życia, jak również odpowiednich warunków dla rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości, tworzących miejsca pracy. Rozwój odpowiedniej infrastruktury oraz zapewnienie jej niezawodności powoduje poczucie komfortu i bezpieczeństwa mieszkańców, a także przedsiębiorców prowadzących działalność na terenie gminy.</p> <p>Projekt wynika z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyników badań jakościowych – w badaniu ankietowym (25.03–08.04.2022 r.) mieszkańcy MOF Lubaczów ocenili źle i bardzo źle połączenia komunikacyjne z otoczeniem zewnętrznym (80%) oraz stan infrastruktury drogowej (69%); – potrzeby tworzenia warunków do osiedlania się nowych mieszkańców (46% odpowiedzi ankietowanych), wynikającej z badania ankietowego dotyczącego poznania głównych priorytetów, które mogłyby mieć największy wpływ na rozwój obszaru; – potrzeby adaptacji do zmian klimatu oraz zapobiegania degradacji środowiska; – potrzeby dostępu mieszkańców MOF Lubaczów do wysokiej jakości infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. <p>3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej</i> jest jednym z kierunków działań MOF Lubaczów, a więc przed samorządami stanowi to pewne wyzwanie do stworzenia i/lub poprawy infrastruktury komunalnej, która będzie zadowalać obecnych i przyszłych mieszkańców.</p>
<p>Cele operacyjne, kierunki działań, które realizuje projekt</p>	<p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości;</i> 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych;</i> 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi;</i> 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia.</i> <p>Kierunki działań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1.2. <i>Cyfryzacja;</i> 2.2.1. <i>Rozwój usług ogólnospołecznych;</i> 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej;</i> 3.2.1. <i>Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej;</i> 3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej.</i>
<p>Komplementarność z innymi projektami</p>	<p>Projekt wykazuje szczególną komplementarność z projektem strategicznym nr 1 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez tworzenie atrakcyjnej przestrzeni do osiedlania się, rekreacji i przedsiębiorczości.</i> Projekt będzie komplementarny także z innymi projektami, które nie zostały wskazane jako projekty strategiczne, ale będą realizowane w ramach działań:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1.2.1. <i>Podnoszenie e-kompetencji mieszkańców;</i> 2.2.1.1. <i>Rozwój e-usług publicznych;</i> 2.2.1.2. <i>Wzrost dostępności wysokiej jakości usług zdrowotnych;</i> 3.1.2.1. <i>Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej;</i> 3.1.2.2. <i>Rozwój systemu gospodarki odpadami;</i> 3.1.2.4. <i>Przygotowanie terenów pod zabudowę jednorodzinna i wielorodzinna;</i> 3.2.1.1. <i>Likwidacja barier architektonicznych;</i> 3.2.2.2. <i>Budowa i przebudowa infrastruktury drogowej.</i> <p>Projekt będzie komplementarny również z projektami już zrealizowanymi bądź będącymi w trakcie realizacji, m.in.:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – <i>Przebudowa ciągu dróg powiatowych nr 1664R oraz 1690R na odcinku Lubaczów-Tymce-Basznia Dolna;</i> – <i>Budowa sieci kanalizacji sanitarnej w aglomeracji Załuże - etap II;</i> – <i>Rekultywacja składowiska odpadów komunalnych w mieście Lubaczów;</i> – <i>Kompleksowa informatyzacja Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lubaczowie jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM;</i> – <i>Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu w gminie Horyniec-Zdrój.</i>
<p>Prognozowane rezultaty oraz produkty i ich wskaźniki</p>	<p>Prognozowane rezultaty podjętych działań to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – poprawa stanu infrastruktury drogowej; – poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym; – uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej; – poprawa estetyki i ładu przestrzennego; – zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych; – rozwój e-społeczeństwa i upowszechnienie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w administracji; – zwiększenie poziomu bezpieczeństwa publicznego; – poprawa jakości środowiska naturalnego. <p>Wskaźniki produktu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba powstałych e-usług – 5 [szt.]; 2. Liczba miejsc świadczących usługi zdrowotne objętych wsparciem – 3 [szt.]; 3. Długość zmodernizowanej / wybudowanej infrastruktury wodno-ściekowej – 25 [km]; 4. Liczba działań wspierających rozwój gospodarki odpadami – 3 [szt.]; 5. Powierzchnia terenów przygotowanych pod zabudowę jednorodziną i wielorodziną – 60 [ha]; 6. Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych na obszarze – 10 [szt.]. <p>Wskaźniki rezultatu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych – 20 000 [os./rok].
<p>Sposób wyboru projektu</p>	<p>Projekt został wypracowany w ramach współpracy samorządów oraz propozycji zgłoszonej w fiszkach projektowych przez mieszkańców. Projekt został zatwierdzony przez Radę Programową.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Schemat 3 Powiązania celów operacyjnych z projektami strategicznymi

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 13 Matryca logiczna działań oraz powiązań zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami ZIT oraz celami polityki UE

Diagnoza – analiza SWOT (słabe strony, zagrożenia) / drzewo problemów / bariery i deficyty	Diagnoza – analiza SWOT (mocne strony, szanse) / drzewo celów / potencjały	Projekt strategiczny	Cel strategiczny ZIT i cel operacyjny	Kierunki działań ZIT	Cel Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030	Tryb wyboru projektu	Cel polityki UE	Cel szczegółowy / priorytet FEDP 2021–2027	Szacowany koszt	Szacowana kwota wsparcia
<ul style="list-style-type: none"> Mała liczba istniejących i niewystarczająca liczba nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych; Niezadawalające dochody mieszkańców oraz dochody własne gminy; Mało atrakcyjny rynek pracy i niewykorzystane potencjały; Niedostateczny rozwój lokalnej przedsiębiorczości. 	<ul style="list-style-type: none"> Park Przemysłowy Lubaczów; Tereny inwestycyjne zlokalizowane m.in. przy istniejącym terminalu przeladunkowym, szerokotorowej linii kolejowej i przejściach granicznych: Prusie i Budomierz – Chruszew przewidziane pod kompleksowe przygotowanie dla przedsiębiorców w celu stworzenia lepszych warunków do rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). 	Projekt nr 1 <i>Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury biznesowej dla MŚP w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów</i>	<p>Cel strategiczny: 1. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i></p> <p>Cel operacyjny: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i></p> <p>1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i></p>	<p>1.1.1. <i>Kompetencje mieszkańców</i></p> <p>1.2.1. <i>Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej</i></p>	Obszar tematyczny 3 Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska	Niekonkurencyjny	Cel Polityki 5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich typów terytoriów oraz lokalnych inicjatyw	<p>Priorytet 6</p> <p>Rozwój zrównoważony terytorialnie</p> <p>Cel szczegółowy 5 (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p>	30 mln zł	24,5 mln zł
<ul style="list-style-type: none"> Niezadawalająca jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w miastach; Niezadawalająca dostępność komunikacyjna obszaru; Niewystarczający stan infrastruktury komunikacyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost mobilności społeczeństwa; Ruch drogowy bezpieczny i przyjazny środowisku; Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna. 	Projekt nr 2 <i>Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez poprawę bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów</i>	<p>Cel strategiczny: 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i></p> <p>Cel operacyjny: 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i></p>	3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej</i>	Obszar tematyczny 3 Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska	Konkurencyjny	<p>Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Cel polityki 3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności</p>	<p>Priorytet 3</p> <p>Mobilność miejska</p> <p>Cel szczegółowy 2 (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p>	40 mln zł	32 mln zł
<ul style="list-style-type: none"> Niezadawalające dochody mieszkańców oraz dochody własne gminy; Niedostateczny rozwój lokalnej społeczności; Mało atrakcyjny rynek pracy 	<ul style="list-style-type: none"> Duża liczba wydarzeń kulturalnych na terenie MOF Lubaczów; Wskaźnik pozwoleń wydanych na budowę i zgłoszeń budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyższy niż w porównywanych 	Projekt nr 3 <i>Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów do osiedlania się, rekreacji i przedsiębiorczości</i>	<p>Cel strategiczny: 1. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i></p> <p>2. <i>Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców</i></p> <p>Cel operacyjny:</p>	<p>1.1.1. <i>Kompetencje mieszkańców</i></p> <p>1.2.1. <i>Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej</i></p> <p>1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych</i></p>	Obszar tematyczny 3 Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska	Konkurencyjny	Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym,	<p>Priorytet 6</p> <p>Rozwój zrównoważony terytorialnie</p> <p>Cel szczegółowy 5 (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na</p>	45 mln zł	36 mln zł

<p>i niewykorzystane potencjały; – Niewystarczająco zagospodarowany potencjał kulturowy, przyrodniczy i turystyczny; Niewystarczający budżet przeznaczany na kulturę i promocję obszaru.</p>	<p>MOF, województwie oraz kraju; – Liczne obiekty zabytkowe; – Wskazanie turystyki zdrowotnej jako inteligentnej specjalizacji województwa w Strategii Innowacyjności; – Współpraca samorządów wojewódzkich, powiatowych i gminnych na rzecz rozwoju Roztocza; – Poprawa jakości życia; – Zwiększenie liczby przedsiębiorstw na terenie MOF; – Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna.</p>		<p>1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i> 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i></p>	<p>2.2.2. <i>Zagospodarowanie czasu wolnego</i></p>			<p>łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Cel Polityki 5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich typów terytoriów oraz lokalnych inicjatyw</p>	<p>poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p>		
<p>– Niezadawalająca jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w miastach.</p>	<p>– Mikroklimat pozytywnie wpływający na świadczenie usług uzdrowiskowych; – Bardzo wysoki wskaźnik obszarów chronionych i cennych przyrodniczo na powierzchni całego MOF; – Wzrost świadomości obywatelskiej; – Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p>	<p>Projekt nr 4 <i>Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego</i></p>	<p>Cel strategiczny: 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i> Cel operacyjny: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i></p>	<p>3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i></p>	<p>Obszar tematyczny 3 Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</p>	<p>Konkurencyjny</p>	<p>Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>Priorytet 2 Energia i środowisko Cel szczegółowy 2 (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE)2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p>	<p>40 mln zł</p>	<p>32 mln zł</p>
<p>– Niezadawalająca jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w miastach; – Niedostateczna atrakcyjność osiedleńcza MOF.</p>	<p>– Poprawa jakości życia; – Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii; – Zwiększenie liczby nowych inwestycji; – Tworzenie warunków do osiedlania się nowych mieszkańców.</p>	<p>Projekt nr 5 <i>Utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego produkującego ciepło w wysokosprawnej kogeneracji w Mieście Lubaczów</i></p>	<p>Cel strategiczny: 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i> Cel operacyjny: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i></p>	<p>3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej</i></p>	<p>Obszar tematyczny 3 Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</p>	<p>Konkurencyjny</p>	<p>Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>-</p>	<p>40 mln zł</p>	<p>34 mln zł</p>

<p>– Niezadawalająca jakość powietrza – niska emisja, stosowanie nieekologicznych źródeł ciepła na niektórych obszarach, duże natężenie ruchu samochodowego w miastach.</p>	<p>– Poprawa jakości życia; – Wzrost świadomości i potrzeby wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p>	<p>Projekt nr 6 <i>Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów</i></p>	<p>Cel strategiczny: 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i></p> <p>Cel operacyjny: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i></p>	<p>3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i></p>	<p>Obszar tematyczny 3 Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</p>	<p>Konkurencyjny</p>	<p>Cel Polityki 2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystszej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>Priorytet 2 Energia i Środowisko</p> <p>Cel szczegółowy 2 (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p>	<p>50 mln zł</p>	<p>40 mln zł</p>
<p>– Niedostateczna atrakcyjność osiedleńcza MOF; – Niezadawalająca dostępność i jakość usług podstawowej opieki zdrowotnej; – Brak kompleksowego systemu e-usług publicznych dla mieszkańców, turystów i kuracjuszy.</p>	<p>– Poprawa jakości życia; – Lokalizacja licznych obiektów oświaty, usługowo-handlowych, kulturowych, religijnych, rekreacyjnych innych; – Wzrost aktywności społecznej; – Estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna; – Cyfryzacja życia codziennego.</p>	<p>Projekt nr 7 <i>Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów</i></p>	<p>Cel strategiczny: 1. <i>Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i> 2. <i>Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców</i> 3. <i>Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i></p> <p>Cel operacyjny: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i> 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i> 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i></p>	<p>1.1.2. <i>Cyfryzacja</i> 2.2.1. <i>Rozwój usług ogólnospołecznych</i> 3.1.2. <i>Rozwój infrastruktury komunalnej</i> 3.2.1. <i>Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej</i> 3.2.2. <i>Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej</i></p>	<p>Obszar tematyczny 3 Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska</p> <p>Obszar tematyczny 4 Dostępność usług</p>	<p>Konkurencyjny</p>	<p>Cel Polityki 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych – EFRR</p>	<p>-</p>	<p>150 mln zł</p>	<p>120 mln zł</p>

Źródło: Opracowanie własne

3.2.2. Szacunkowe ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania

Indykatywne ramy finansowe *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* obejmują projekty strategiczne, które wynikają z planów projektowych samorządów MOF Lubaczów, podległych im jednostek organizacyjnych, jak również projektów zgłoszonych przez mieszkańców i przedsiębiorców. Ponadto plany projektowe odpowiadają na możliwości ich sfinansowania z uwzględnieniem sytuacji budżetowej gmin, ponieważ „wskaźnik G – podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2022 r.” wynosi dla poszczególnych gmin: Lubaczów 1 041,71 zł, Horyniec-Zdrój 1 121,51 zł, Miasto Lubaczów 1 406,16 zł (przy wskaźniku dla Polski: 2 122,33 zł), co oznacza niedostateczną samodzielność finansową jednostek i w istotny sposób determinuje zdolność realizacji długookresowych zadań rozwojowych inwestycyjnych i nieinwestycyjnych.

Podsumowanie podanych wartości brutto poszczególnych projektów pozwoliło określić szacunkowe ramy finansowe dokumentu z podziałem na różne źródła finansowania (także spoza funduszy polityki spójności na lata 2021–2027 – publiczne i prywatne środki krajowe w celu realizacji zasady dodatkowości środków Unii Europejskiej). Realizacja Strategii i dobór źródeł finansowania będzie procesem dynamicznym, jednak kluczowymi źródłami finansowania projektów, poza budżetami gmin, będą programy polityki spójności i polityki rolnej UE na lata 2021–2027 oraz Krajowy Plan Odbudowy.

Polityka spójności na lata 2021–2027 obejmuje następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Wspólna polityka rybołówstwa obejmie Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR). Fundusze te wzajemnie się uzupełniają. W odniesieniu do Krajowego Planu Odbudowy należy zauważyć, że środki dostępne w ramach Instrumentu na Rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności traktowane są na poziomie unijnego budżetu jako oddzielny element nowej architektury wspólnotowych finansów, a ich celem jest ograniczenie negatywnego wpływu pandemii COVID-19 na gospodarkę Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby wzmocnienia jej odporności na podobne tego typu sytuacje w przyszłości. Fundusze te podlegają nieco innym zasadom podziału niż ma to miejsce w przypadku polityki spójności, gdzie pewnym standardem jest podejście regionalne. W zakresie programów polityki rolnej Unii Europejskiej 2021–2027

nastąpiło przesunięcie w programowaniu Wspólnej Polityki Rolnej (wydłużenie PROW 2014–2020 o dwa lata, przy jednocześnie zwiększonej alokacji na niektóre działania).

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej 2023–2027 będzie wspierać zrównoważony rozwój polskich gospodarstw, sektora przetwórstwa i poprawę warunków życia i pracy w małych miejscowościach wiejskich. WPR będzie wspierać zrównoważone metody gospodarowania, przyjazne klimatowi i środowisku, chroniące wodę, glebę i powietrze oraz bioróżnorodność. Sprzyjać będzie produkcji i wykorzystaniu zrównoważonej energii. Wzmacniana będzie różnorodność gospodarcza, w tym biogospodarka. Poprawa dynamiki rozwojowej zwiększy aktywność zawodową i społeczną mieszkańców terenów wiejskich i osób wykluczonych. Upowszechniane i wdrażane będą rozwiązania naukowe i innowacyjne, w tym cyfrowe, usuwające bariery rozwojowe wsi i rolnictwa⁶.

Poza wskazanymi powyżej źródłami i instrumentami finansowania, jako źródła finansowania Strategii należy wziąć pod uwagę także różne programy krajowe, takie jak m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg czy Program Inwestycji Strategicznych i inne środki z budżetu państwa pozostające do dyspozycji poszczególnych ministerstw, dedykowane fundusze i programy. Istotne mogą też być, inne niż w ramach Unii Europejskiej, fundusze ze źródeł europejskich, np. fundusze norweskie i fundusze Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Zważywszy na złożoność i wielowątkowość projektów ujętych w Strategii, ich finansowanie powinno zostać oparte na wykorzystaniu środków pochodzących z różnych źródeł oraz łączeniu różnych instrumentów i narzędzi finansowych.

Strategia Rozwoju MOF Lubaczów będzie mogła być realizowana w oparciu o wykorzystanie instrumentów i narzędzi międzynarodowych, takich jak:

- Horyzont Europa, Kreatywna Europa, Erasmus+, RescEU, LIFE, Fundusz InvestEU, Łącząc Europę, Cyfrowa Europa, Interreg (Komisja Europejska), a także EU4Health oraz REACT UE;
- Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG);
- instrumenty Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Banku Światowego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, a także innych międzynarodowych instytucji finansowych.

⁶ Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027, sierpień 2022 r.

Przy tworzeniu ram finansowych warto wziąć pod uwagę analizę dochodów i wydatków gmin z ostatnich kilku lat oraz aktywności gmin w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania działań. Należy zwrócić uwagę, że dochody własne MOF Lubaczów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w ostatnich latach stale rosną. Na podstawie dochodów ogółem, a także dochodów własnych, można określić sprawność finansową danej jednostki – obrazuje ją procentowy wskaźnik dochodów własnych w dochodach ogółem. Udział tych dochodów w dochodach ogółem na terenie MOF Lubaczów maleje (w 2019 roku spadek o 6,6 punktu procentowego w stosunku do 2015 roku), a także jest stosunkowo niski (w porównaniu do obszarów podobnych). Dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca na terenie MOF Lubaczów w 2019 roku wynosiły 5 755 zł. Średni udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych w gminach MOF Lubaczów był w 2019 r. niekorzystny w stosunku do obszarów podobnych, województwa i Polski – wartości wskaźnika były dużo niższe niż średnia wojewódzka i krajowa.

Poza dochodami, odzwierciedleniem sytuacji finansowej gminy są jej wydatki. W przypadku MOF Lubaczów wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca z roku na rok są coraz wyższe, w 2015 roku wynosiły 3 673 zł, a w 2019 roku już 5 998 zł – wzrost ten jest odzwierciedleniem wyższych dochodów. Ważnym aspektem zdolności inwestycyjnych MOF Lubaczów jest wykorzystanie środków unijnych na realizację zadań przez samorzady Porozumienia. Aktywność w tym zakresie odzwierciedla liczba umów/decyzji o dofinansowanie. Miasto Lubaczów jest liderem (wśród gmin wchodzących w skład MOF Lubaczów) w zakresie aktywności w zdobywaniu środków z programów operacyjnych – w 2022 r. uzyskało dofinansowanie na realizację 41 projektów z programów operacyjnych (w tym 28 w ramach RPO Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020), Gmina Lubaczów – 20 projektów (w tym 17 z RPO Województwa Podkarpackiego), natomiast Gmina Horyniec-Zdrój – 17 projektów (w tym 14 w ramach RPO)⁷.

Pracownicy Urzędów samorządów wchodzących w skład MOF Lubaczów, jednostek organizacyjnych, a także instytucji kultury i innych podmiotów, posiadają dużą bazę wiedzy i doświadczeń w wyniku realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach, m.in.:

- *Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gmin: Baranów Sandomierski, Gorzyce, Horyniec-Zdrój, Lubaczów, miast Lubaczów, Narol, Nowa Dęba, wartość projektu: 16 106 400,60 zł, dofinansowanie UE: 9 900 256,32 zł w ramach*

⁷ Dane GUS.

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 3.1. *Rozwój OZE*;

- *Ograniczenie problemów społecznych, gospodarczych i przestrzennych w gminie Lubaczów poprzez rewitalizację zdegradowanych obiektów kolejowych i przemysłowych wraz z zagospodarowaniem otoczenia*, wartość projektu: 13 683 209,63 zł, dofinansowanie UE: 8 986 862,42 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 6.3. *Rewitalizacja przestrzeni regionalnej*;
- *Termomodernizacja budynków jednostek oświatowych Gminy Miejskiej Lubaczów*, wartość projektu: 3 768 201,10 zł, dofinansowanie UE: 2 627 394,10 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 3.2. *Modernizacja energetyczna budynków*;
- *Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji Lubaczów*, wartość projektu: 3 516 146,91 zł, dofinansowanie UE: 2 349 930,66 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 2.3. *Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach*;
- *Budowa krytej pływalni przy ul. Ofiar Katynia w Lubaczowie*, wartość projektu: 17 375 856,70 zł, dofinansowanie UE: 5 087 901,08 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 3.3. *Poprawa jakości powietrza*;
- *Rozbudowa i przebudowa budynku Miejskiego Domu Kultury w Lubaczowie*, wartość projektu: 4 866 081,32 zł, dofinansowanie UE: 2 960 106,69 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 4.4. *Kultura*;
- *Rozbudowa Centrum Edukacji Ekologicznej w Lisich Jamach wraz z zakupem wyposażenia i zagospodarowania otoczenia*, wartość projektu: 1 130 122,28 zł, dofinansowanie UE: 823 712,26 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 4.5. *Różnorodność biologiczna*;
- *Ochrona dziedzictwa kulturowego Kresów poprzez rozbudowę budynku świetlicy wiejskiej „Proświta” w Radrużu wraz ze zmianą sposobu użytkowania na funkcję administracyjno-muzealną (Muzeum Kresów w Lubaczowie)*, wartość projektu: 1 548 541,23 zł, dofinansowanie UE: 1 285 290,88 zł w ramach Regionalnego

Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 4.4. *Kultura*;

- *Poprawa potencjału uzdrowiskowego CRR KRUS w Horyńcu-Zdroju poprzez modernizację infrastruktury* (Centrum Rehabilitacji Rolników Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Horyńcu-Zdroju), wartość projektu: 1 621 298,80 zł, dofinansowanie UE: 1 003 066,35 zł w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020, Działanie 6.1. *Rozwój potencjału endogenicznego rozwoju*⁸.

Samorządy MOF Lubaczów posiadają również doświadczenie powstałe w wyniku tworzenia ram finansowych dla innych dokumentów funkcjonujących na poziomie powiatów i gmin, np. dla *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Lubaczów na lata 2016–2024*, a także Gmina Horyniec-Zdrój realizowała projekt unijny „Rewitalizacja Parku Zdrojowego w Horyńcu-Zdroju” w ramach projektu „Rozwój miejscowości uzdrowiskowych Horyńca-Zdroju i Morszyna szansą na aktywizację pogranicza polsko-ukraińskiego”.

W tabeli 14 przedstawiono najbardziej prawdopodobne źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach celów operacyjnych. Projekty mogą być realizowane w całości z jednego źródła lub częściowo z kilku źródeł, obecnie nie jest możliwe przypisanie z pewnością konkretnego źródła finansowania do konkretnego projektu. W tabeli 15 przedstawiono generalną, przewidywaną kwotę wydatków w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych – koszt realizacji całego planu operacyjnego.

⁸ Mapa dotacji UE, mapadotacji.gov.pl

Tabela 14 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*

Lp.	Źródło finansowania	Obszary wsparcia w ramach zidentyfikowanego źródła finansowania
1.	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021–2027 (FEnIKS)	<p>FEnIKS to następca <i>Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko</i> (POIiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. W ramach FEnIKS będzie można inwestować w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – obniżenie emisyjności gospodarki i transformację w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i o obiegu zamkniętym; – budowę efektywnego i odpornego systemu transportowego, o jak najniższym negatywnym wpływie na środowisko naturalne; – dokończenie realizacji odcinków sieci bazowej TEN-T do roku 2030; – poprawę bezpieczeństwa transportu; – zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz poprawę odporności systemu ochrony zdrowia; – wzmocnienie roli kultury w rozwoju społecznym i gospodarczym.
2.	Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)	<p>Program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: <i>Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007–2013</i> (POIG) oraz <i>Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020</i> (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji.</p>
3.	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027 (FERS)	<p>Następca <i>Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój</i> (POWER). W programie FERS będzie realizowane wsparcie na rzecz m.in. poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia.</p> <p>Program ten będzie szczególnie istotny dla realizacji kierunków działań Strategii: 2.1.1. <i>Rozwój kapitału ludzkiego</i> oraz 2.1.2. <i>Włączenie społeczne</i>, ale częściowo także dla innych działań.</p>
4.	Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)	<p>Program jest następcą <i>Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa</i> (POPC), który w latach 2014–2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkogo Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (JST) i przedsiębiorców.</p>

		Program ten będzie szczególnie istotny dla realizacji kierunku działań Strategii: 1.1.2. <i>Cyfryzacja</i> , ale częściowo także dla innych działań.
5.	<i>Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027 (FEoP)</i>	<p>Następca <i>Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014–2020</i>, środki w ramach <i>Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego +</i>. Priorytety programu⁹:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka; 2) Energia i środowisko; 3) Mobilność miejska; 4) Mobilność i łączność; 5) Przyjazna przestrzeń społeczna; 6) Rozwój zrównoważony terytorialnie; 7) Kapitał ludzki gotowy do zmian; 8) Rozwój lokalny kierowany przez społeczność; 9) Pomoc techniczna (EFRR); 10) Pomoc techniczna (EFS+). <p>Przewiduje się, że znaczna część projektów i zadań realizowana będzie właśnie z dofinansowaniem w ramach tego programu. W ramach FEoP możliwe będzie finansowanie na m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości; – Promocję gospodarki regionalnej; – Wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP; – Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw, konsorcjów przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi; – Rozwój infrastruktury danych przestrzennych; – Usługi w zakresie e-zdrowia; – Poprawę efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej / wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej; – Budowę/modernizację systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła; – Budowę, przebudowę lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących przeciwdziałaniu/zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy;

⁹ Priorytety podano na podstawie dokumentu *Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021–2027. Zmień swoją przyszłość*, przyjętego przez Zarząd Województwa Podkarpackiego w dniu 20 grudnia 2022 r. w związku z decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej nr C(2022)8692 z dnia 2 grudnia 2022 r. zatwierdzającą program *Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027*.

		<ul style="list-style-type: none"> – Rozwijanie systemów ratownictwa (m.in. zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych); – Edukację w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych; – Budowę i modernizację infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody pitnej; – Rozwój i modernizację infrastruktury kanalizacyjnej oraz oczyszczania ścieków komunalnych; – Opracowanie i aktualizację dokumentów planistycznych i waloryzujących dla obszarów chronionych; – Inwestycje w infrastrukturę na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego; – Inwestycje w infrastrukturę placówek realizujących kształcenie specjalne wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia; – Wzmacnianie integracji społecznej poprzez inwestycje w infrastrukturę społeczną powiązaną z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług; – Inwestycje w infrastrukturę zabytków i instytucji kultury; – Przedsięwzięcia dotyczące istniejących i nowo projektowanych szlaków turystycznych o znaczeniu regionalnym; – Ochronę, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych; – Wsparcie osób dorosłych w zdobywaniu i uzupełnianiu kwalifikacji i kompetencji. <p>W ramach FEoP 2021–2027 działania wynikające ze Strategii ZIT będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT). Celem ZIT jest realizacja partnerskich projektów przyczyniających się do rozwiązywania problemów i wspólnego bądź skoordynowanego zaspokajania potrzeb obszaru objętego ZIT. Instrument ten będzie wykorzystywany do wspierania miejskich obszarów funkcjonalnych, w tym MOF Lubaczów. W ramach ZIT znajdzie zastosowanie tryb niekonkurencyjny (projekty muszą być wpisane wprost w Strategię ZIT – lista projektów do dofinansowania) lub/i konkurencyjny.</p>
6.	<p><i>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)</i></p>	<p>Działania wynikające z Lokalnych Strategii Rozwoju będą realizowane za pomocą instrumentu terytorialnego – <i>Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność</i>. Szczegółowy zakres wsparcia zostanie uszczegółowiony w SzOOP i będzie wynikał z LSR, niemniej jednak mając na względzie wstępne informacje uzyskane od lokalnej społeczności (LGD), IZ zakłada, że wsparcie w szczególności obejmie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – odnawialne źródła energii; – przestrzeń publiczną, likwidację barier architektonicznych; – infrastrukturę edukacyjną, rekreacyjną, turystyczną i kulturalną. <p>W obszarach wsparcia w ramach instrumentu RLKS zostanie zachowana demarkacja ze wsparciem w ramach inicjatywy LEADER (budżet EFRROW).</p> <p>Główne grupy docelowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mieszkańcy województwa podkarpackiego obszarów objętych IIT; w tym GPR; – mieszkańcy obszarów objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju.

7.	<i>Plan Strategiczny Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (PS WPR 2023–2027)</i>	<p>Dziewięć celów PS WPR to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wspieranie godziwych dochodów gospodarstw rolnych i ich odporności w całej Unii w celu zwiększenia bezpieczeństwa żywnościowego, – zwiększenie zorientowania na rynek i konkurencyjności, w tym większe ukierunkowanie na badania naukowe, technologię i cyfryzację, – poprawa pozycji rolników w łańcuchu wartości, – przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, a także do zrównoważonej produkcji energii, – wspieranie zrównoważonego rozwoju i wydajnego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba i powietrze, – przyczynianie się do ochrony różnorodności biologicznej, wzmacnianie usług ekosystemowych oraz ochrona siedlisk i krajobrazu, – przyciąganie młodych rolników i ułatwianie rozwoju działalności gospodarczej na obszarach wiejskich, – promowanie zatrudnienia, wzrostu, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki i zrównoważonego leśnictwa, – poprawa reakcji rolnictwa UE na potrzeby społeczne dotyczące żywności i zdrowia, w tym bezpiecznej, bogatej w składniki odżywcze i zrównoważonej żywności, jak też dobrostanu zwierząt.
8.	<i>Krajowy Plan Odbudowy – w ramach Funduszu Odbudowy</i>	<p>Dokument programowy określający cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje. KPO koncentruje swoje działania na sześciu europejskich filarach odpowiedzi na kryzys i budowy odporności:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) odporność i konkurencyjność gospodarki; 2) zielona energia i zmniejszenie energochłonności; 3) transformacja cyfrowa, 4) efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia; 5) zielona, inteligentna mobilność, 6) poprawa jakości instytucji i warunków Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.
9.	<i>Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych (RFIL)</i>	<p>RFIL to program, w ramach którego rządowe środki trafiają do gmin, powiatów i miast w całej Polsce na inwestycje bliskie ludziom. Wsparcie jest bezzwrotne i pochodzi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Środki przekazane przez rząd będzie można wykorzystać na bliskie ludziom inwestycje, m.in. budowę żłobków, przedszkoli czy drogi – a także inne niezbędne lokalnie działania.</p>
10.	<i>Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych</i>	<p>Program Inwestycji Strategicznych ma na celu zwiększenie skali inwestycji publicznych przez bezzwrotne dofinansowanie inwestycji realizowanych przez JST. Program realizowany jest poprzez promesy inwestycyjne udzielane przez BGK.</p>

		<p>Program skierowany na wsparcie w ramach 4 priorytetów inwestycyjnych, z których największy nacisk położono na działania związane z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budową lub modernizacją infrastruktury drogowej; – budową lub modernizacją infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym oczyszczalni; – budową lub modernizacją źródeł ciepła sieciowego zeroemisyjnego; – budową lub modernizacją indywidualnych źródeł ciepła zeroemisyjnego; – budową lub modernizacją infrastruktury gospodarki odpadami, w tym spalarnie, przetwarzanie biologiczne, segregacja; – odnawialnymi źródłami energii.
11.	<i>Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg</i>	<p><i>Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg</i> (dawniej <i>Fundusz Dróg Samorządowych</i>) ma na celu poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego i parametrów technicznych lokalnej sieci drogowej, a także poprawę oraz zwiększenie atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych. Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej stanowi przy tym działanie komplementarne do inicjatyw podejmowanych na szczeblu krajowym w odniesieniu do budowy systemu autostrad i dróg ekspresowych, przyczyniając się do stworzenia spójnego i zintegrowanego systemu transportowego. Źródła finansowania <i>Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg</i> to wpłaty pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), dotacje z budżetu państwa (w tym z części budżetu, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej), Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz z zysku jednoosobowych spółek Skarbu Państwa i spółek, w których wszystkie akcje (udziały) są własnością Skarbu Państwa.</p>
12.	<i>Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021–2027</i>	<p>Dokument ten ma na celu <i>Utrwalenie warunków sprzyjających konkurencyjności gospodarki oraz wyższej jakości życia w PW+</i>. Cel główny zostanie osiągnięty poprzez koncentrację interwencji na następujących celach szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw; – zwiększenie atrakcyjności osadniczej miast i podniesienie jakości życia mieszkańców w dobie zmian klimatu; – zwiększenie dostępności transportowej Polski Wschodniej; – rozwój społeczno-gospodarczy dzięki turystyce. <p>W ramach FEoPW możliwe będzie finansowanie m.in. na:</p> <ul style="list-style-type: none"> – platformy startowe dla nowych pomysłów; – automatyzację i robotyzację w mśp; – gospodarka o obiegu zamkniętym w mśp; – wzornictwo w mśp; – unowocześnienie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw działających w branży turystycznej, np. rozwój i doposażenie obiektów noclegowych lub gastronomicznych, rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, wyrób regionalnych produktów, transport turystyczny i inne inwestycje w branży okołoturystycznej; – wsparcie rozwoju smart grid – inteligentnych sieci energetycznych (systemów dystrybucyjnych), przyczyniających się do rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz elektryfikacji transportu i dalszego rozwoju przemysłu;

	<ul style="list-style-type: none">– inwestycje związane z zieloną i niebieską infrastrukturą w mieście, np. budowa parków, ogrodów i łąk miejskich, połączeń między terenami zielonymi, miejskich stawów i oczek wodnych, udroźnienie przepływu kanałów, czy rzek miejskich;– wsparcie inwestycji ukierunkowanych na czynną ochronę przyrody i różnorodności biologicznej w obszarach NATURA 2000;– zmniejszanie negatywnego oddziaływania na ekosystemy i właściwe ukierunkowanie ruchu turystycznego w parkach narodowych;– projekty w zakresie edukacji ekologicznej: rozbudowa bazy edukacyjnej w parkach narodowych oraz podnoszenie świadomości ekologicznej i promowanie postaw proekologicznych;– zakup ekologicznych środków transportu publicznego – taboru bezemisyjnego tj. nieemitującego zanieczyszczeń powietrza;– budowę, przebudowę i modernizację infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego i komplementarnych form mobilności, w tym integrację różnych form mobilności w postaci centrów przesiadkowych dla transportu publicznego;– digitalizację systemu mobilności w mieście;– wsparcie dla przygotowania Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP);– przebudowę, modernizację lub rewitalizację wybranych odcinków linii kolejowych na kompleksowej sieci TEN-T;– budowę lub przebudowę dróg w celu umożliwienia wykonywania codziennych przewozów publicznego transportu zbiorowego o charakterze użyteczności publicznej;– budowę obwodnic;– budowę infrastruktury ładowania/ tankowania samochodów zeroemisyjnych;– modernizację lub budowę obiektów i przestrzeni stanowiących element zintegrowanego produktu turystycznego oraz infrastruktury ułatwiającej dostęp do ww. miejsc, w tym dla osób z niepełnosprawnościami;– działania z zakresu digitalizacji oferty szlaku (m.in. udostępnianie, obsługa on-line);– opracowanie i wdrożenie kompleksowej strategii zarządzania i rozwoju produktu turystycznego.
--	--

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych

Lp.	Cel operacyjny	Szacowana kwota wydatków	Środki beneficjentów	Dofinansowanie
Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej				
1.1.	Wspieranie przedsiębiorczości	60 mln zł	9 mln zł	51 mln zł
1.2.	Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki	80 mln zł	12 mln zł	68 mln zł
Cel strategiczny 2. Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców				
2.1.	Wzmocnienie tożsamości lokalnej	30 mln zł	4,5 mln zł	25,5 mln zł
2.2.	Poprawa dostępności i jakości usług publicznych	60 mln zł	9 mln zł	51 mln zł
Cel strategiczny 3. Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju				
3.1.	Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi	100 mln zł	15 mln zł	85 mln zł
3.2.	Stworzenie przyjaznych warunków do życia	80 mln zł	12 mln zł	68 mln zł
SUMA		410 mln zł	61,5 mln zł	348,5 mln zł
W tym projekty strategiczne		395 mln zł	59,25 mln zł	335,75 mln zł

Źródło: Opracowanie własne

3.3. Ocena spójności celów strategicznych z dokumentami wyższego rzędu

Strategia Rozwoju odnosząc się w swych założeniach (celach strategicznych i kierunkach działań) do zidentyfikowanych problemów mieszkańców MOF Lubaczów, uwzględnia kontekst innych dokumentów strategicznych na szczeblu lokalnym (stanowiąc istotny element całościowej wizji rozwoju obszaru), a także dokumentów regulujących działania w przedmiotowym obszarze na szczeblu subregionalnym, regionalnym, krajowym oraz europejskim. W związku z tym, komplementarność z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji Strategii. Zestawienie tych dokumentów wraz z nawiązaniem do ich założeń przedstawiono w ewaluacji ex-ante, która stanowi załącznik do Strategii. W tabeli 15 przedstawiono powiązania celów Strategii z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu na szczeblu regionalnym.

Tabela 16 Wykaz powiązań celów Strategii Rozwoju z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu na szczeblu regionalnym

Lp.	Nazwa dokumentu	Nawiązanie Strategii do zapisów dokumentu strategicznego i/lub planistycznego ¹⁰
POZIOM REGIONALNY		
1.	<i>Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i>	<p>W <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> wskazano 5 obszarów, dla których określono obszary tematyczne, priorytety i kierunki działań.</p> <p><i>Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i> wskazuje, że wyznaczone w niej cele strategiczne, cele operacyjne oraz planowane w ich ramach kierunki działań są zgodne z zapisami <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i>.</p> <p>W szczególności wpisują się one w sposób bezpośredni lub pośredni m.in. w niżej wymienione obszary tematyczne i priorytety.</p> <p>OBSZAR TEMATYCZNY 1. GOSPODARKA I NAUKA</p> <p>Priorytet 1.1. Nauka, badania i szkolnictwo wyższe wspierające gospodarkę</p> <p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>.</p> <p>Priorytet 1.3. Konkurencyjność gospodarki poprzez innowacje i nowoczesne technologie</p> <p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i> oraz 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>.</p> <p>Priorytet 1.4. Gospodarka cyrkularna (Gospodarka obiegu zamkniętego)</p> <p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>.</p>

¹⁰ Zapis założeń dokumentów przytoczono w niezmienionej formie.

		<p>OBSZAR TEMATYCZNY 2 KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY</p> <p>Priorytet 2.1. Edukacja W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, a także 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>.</p> <p>Priorytet 2.2. Kultura i dziedzictwo kulturowe W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>.</p> <p>Priorytet 2.3. Regionalna polityka zdrowotna W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>.</p> <p>Priorytet 2.4. Rynek pracy W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, a także 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>.</p> <p>Priorytet 2.5. Społeczeństwo obywatelskie i kapitał społeczny W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>.</p> <p>Priorytet 2.6. Włączenie społeczne W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i>.</p> <p>Priorytet 2.7. Aktywny styl życia i sport W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>.</p> <p>OBSZAR TEMATYCZNY 3. INFRASTRUKTURA DLA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU I ŚRODOWISKA</p> <p>Priorytet 3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>.</p> <p>Priorytet 3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>.</p> <p>Priorytet 3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i> oraz 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>.</p> <p>Priorytet 3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>.</p> <p>Priorytet 3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>.</p> <p>Priorytet 3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych</p>
--	--	---

	<p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>.</p> <p>Priorytet 3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu</p> <p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i> oraz 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i>.</p> <p>OBSZAR TEMATYCZNY 4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG</p> <p>Priorytet 4.1. Poprawa dostępności do usług publicznych poprzez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych</p> <p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>.</p> <p>Priorytet 4.2. Planowanie przestrzenne wspierające aktywizację społeczności i aktywizacja obszarów zdegradowanych</p> <p>W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i>.</p> <p>Priorytet 4.3. Wsparcie instytucjonalne i poprawa bezpieczeństwa mieszkańców</p> <p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i> oraz 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>.</p> <p>Priorytet 4.4. Budowanie i rozwój partnerstwa dla rozwoju województwa</p> <p>W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>.</p> <p>Priorytet 4.5. Współpraca ponadregionalna i międzynarodowa</p> <p>W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>.</p> <p>OBSZAR HORYZONTALNY – TERYTORIALNY WYMIAR STRATEGII</p> <p>Priorytet 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego</p> <p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i>, 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>, 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>.</p> <p>Priorytet 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju</p> <p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i>, 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>, 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>.</p> <p>Priorytet 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku</p>
--	--

		<p>W priorytet wpisują się cele operacyjne Strategii tj.: 1.1. <i>Wspieranie przedsiębiorczości</i>, 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki</i>, 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</i>, 2.2. <i>Poprawa dostępności i jakości usług publicznych</i>, 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz 3.2. <i>Stworzenie przyjaznych warunków do życia</i>.</p> <p>Wszystkie założenia w <i>Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i>, w tym kierunki działań i działania, wpisują się bezpośrednio lub pośrednio w powyższe priorytety.</p> <p>Wśród Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym oraz regionalnym znalazły się m.in.: obszary zagrożone trwałą marginalizacją, a wśród nich gminy wchodzące w skład MOF Lubaczów. Podejmowane działania mają identyfikować i wzmacniać czynniki rozwojowe obszarów o słabszych perspektywach rozwojowych, wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia bądź utraty dotychczasowych funkcji. Oczekiwanymi celami będzie m.in. zwiększenie zasobów infrastrukturalnych w strategicznych sektorach, zdynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o lokalne potencjały, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, zniwelowanie wykluczenia transportowego. Zakładane działania dla tego obszaru to m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none">– aktywizacja lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;– poprawa atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;– pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;– intensyfikacja działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego. <p>Należy również zwrócić uwagę, że w <i>Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030</i> wskazano gminy Horyniec-Zdrój, Lubaczów oraz Miasto Lubaczów jako MOF Lubaczów. Samorządy te będą współdziałać celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. MOF Lubaczów jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych posiada potencjał do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Wspierać należy sektor małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych. Miasto Lubaczów posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej oraz dla utworzenia lotniska umożliwiającego rozwój modelarstwa lotniczego w województwie. Dla obszaru Roztocza przewiduje się opracowanie i wdrożenie programu rozwoju wspólnie z Województwem Lubelskim. Gminy MOF Lubaczów (z wyjątkiem gminy miejskiej Lubaczów) zostały również uwzględnione na poziomie regionalnym jako <i>Obszary</i></p>
--	--	--

		<p>wiejskie województwa podkarpackiego. Do głównych kierunków w tych obszarach należy między innymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej; – rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich; – integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym; – racjonalizacja przestrzeni wiejskiej.
2.	<p><i>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030¹¹</i></p>	<p>W <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego (PZPWP)</i> wskazano, że na terenie województwa podkarpackiego znajduje się 12 obszarów funkcjonalnych.</p> <p>Miasto Lubaczów ze względu na sytuację społeczno-ekonomiczną zostało zaliczone do miast o dobrych podstawach rozwoju tj. ośrodek powiatowy oparty na funkcjach adminiostracyjno-usługowych oraz przemysłowych, zapewniający dostęp do usług i dóbr publicznych o standardzie powiatowym, wymagający jednak wsparcia w zakresie rozwoju funkcji ponadlokalnych oraz wdrożenia programu rewitalizacji. Priorytetem rozwojowym obszaru jest: <i>Integracja ośrodka subregionalnego z jego obszarem funkcjonalnym w celu rozwoju potencjału gospodarczego oraz poprawy warunków życia mieszkańców.</i> Funkcje rozwojowe obszaru: 1) podstawowa – usługowa, 2) towarzysząca – rekreacyjno-turystyczna, produkcyjna.</p> <p>Ponadto Miasto Lubaczów zostało wyróżnione wśród miast oraz dawnych ośrodków miejskich, w tym miejscowości z zachowaną drewnianą zabudową małomiasteczkową, co daje szansę na rewaloryzację historycznych układów urbanistycznych i innych założeń przestrzennych.</p> <p>Dodatkowo Miasto Lubaczów zostało zaliczone do obszarów atrakcyjnych inwestycyjnie. Do osiągnięcia trwałego i dynamicznego wzrostu gospodarczego województwa przewiduje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój zainwestowania i powiększenie istniejących specjalnych stref ekonomicznych, w tym Mieleckiej SSE Euro-Park Mielec z podstrefą w Lubaczowie; – rozwój infrastruktury integrującej potencjał naukowo-badawczy z sektorem gospodarczym Parku Przemysłowego w Lubaczowie oraz w obrębie nowych parków naukowo-technologicznych i przemysłowych, centrów transferu technologii, inkubatorów technologicznych, centrów innowacji oraz ośrodków naukowych i badawczo-rozwojowych lokalizowanych w Lubaczowie; – kształtowanie pasma wszechstronnej obsługi polsko-ukraińskiej strefy przygranicznej w oparciu o Miasto Lubaczów. <p>PZPWP zakłada również wspomaganie spójności w obszarach problemowych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wspomaganie obszarów o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkującym możliwości rozwojowe, tj.: o niskim poziomie rozwoju i słabej dostępności do usług (powiat lubaczowski) oraz wiejskich o najniższej dostępności przestrzennej do środków wzrostu (część powiatu lubaczowskiego);

¹¹ Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

		<ul style="list-style-type: none">• wzmacnianie procesów integracji obszarów przygranicznych przez wzmocnienie ośrodków subregionalnych i lokalnych, nie wykorzystujących w pełni możliwości rozwojowych wynikających z położenia w obszarach przygranicznych, wymagających restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji, tj.: Przemyśl, Krosno, Ustrzyki Dolne, Lesko, Sanok, Brzozów, Jarosław, Lubaczów. <p><i>W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego opisano Roztoczański-Puszczański Obszar Funkcjonalny (R-POF). Obejmuje gminy leżące po prawej stronie Sanu w dolnym biegu rzeki do jej ujścia do Wisły oraz znajdującą się na terenie województwa podkarpackiego część Roztocza. Obszar leży w granicach trzech makroregionów geograficznych: Roztocza (fragmenty Roztocza Środkowego i Wschodniego), Kotliny Sandomierskiej (część Doliny Dolnego Sanu, fragmenty Równiny Biłgorajskiej i Płaskowyżu Tarnogrodzkiego) oraz Wyżyny Lubelskiej (fragment Wzniesienia Urzędowskiego). R-POF obejmuje 12 gmin wiejskich, w tym m.in. Lubaczów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Stary Dzików, Wiązownica, Wielkie Oczy; 6 gmin miejsko-wiejskich: Cieszanów, Narol, Oleszyce, Sieniawa, Ulanów, Zaklików oraz gminę miejską Lubaczów. R-POF obejmuje powierzchnię 2 921,0 km², co stanowi 16,4% powierzchni województwa. Są to tereny słabo zurbanizowane, położone peryferyjnie w stosunku do stolicy województwa podkarpackiego. Priorytetem rozwojowym obszaru jest turystyka i usługi turystyczne oparte na potencjale przyrodniczym, kulturowym i uzdrowiskowym, a do funkcji rozwojowych należą: podstawowa – turystyczna, w tym rozwój form kwalifikowanych turystyki oraz towarzyszące – rolnicza, gospodarki leśnej, usługowa (obsługi rolnictwa i leśnictwa) i produkcyjna (przemysłowo-rolnicza).</i></p> <p>Do wiodących kierunków zagospodarowania R-POF należy:</p> <ul style="list-style-type: none">– <i>rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych;</i>– <i>poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru;</i>– <i>ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;</i>– <i>utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Roztocza;</i>– <i>rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej;</i>– <i>rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;</i>– <i>wznowienie eksploatacji złóż siarki;</i>– <i>ochrona obszaru przed powodzią.</i> <p><i>Wykaz inwestycji/zadań zapisanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego:</i></p> <ol style="list-style-type: none"><i>1. wynikających z koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030:</i><ul style="list-style-type: none">– <i>powołanie transgranicznego obszaru chronionego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Roztocze (polsko-ukraiński).</i><i>2. wynikających z Krajowego Programu Kolejowego do 2023 r.:</i><ul style="list-style-type: none">– <i>rewitalizacja linii kolejowej nr 101 Munina – Hrebenne na odcinku Munina – granica województwa.</i><i>3. zawartych w Kontrakcie Terytorialnym dla Województwa Podkarpackiego:</i><ul style="list-style-type: none">– <i>budowa łącznika od węzła autostradowego Korczowa;</i>
--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> – zachowanie dziedzictwa kulturowego dawnych Kresów Rzeczypospolitej na Ziemi Lubaczowskiej. 4. wynikających z Aktualizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych: <ul style="list-style-type: none"> – budowa, rozbudowa, modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej; – przebudowa, rozbudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków. 5. wynikających z Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły: <ul style="list-style-type: none"> – budowa lewego wału o długości 798 m na cieku Sołotwa (km modelu 0+157 - 0+738) (6.104); – budowa prawego wału o długości 867 m na cieku Sołotwa (km modelu 0+527 - 0+698) (6.105); – budowa prawego wału o długości 481 m na cieku Sołotwa (km modelu 0+709 - 1+008) (6.106); – Budowa prawego wału o długości 322 m na cieku Sołotwa (km modelu 12+020 - 12+129) (6.107); – Budowa prawego wału o długości 745 m na cieku Sołotwa (km modelu 12+901 - 13+614) (6.108); – Budowa lewego wału o długości 250 m na cieku Sołotwa (km modelu 13+427 - 13+532) (6.109).
3.	<p style="text-align: center;"><i>Strategia rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025¹²</i></p>	<p>Cel nadrzędny Strategii rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025 brzmi: <i>Turystyka wzmacnia i chroni unikatowe zasoby Podkarpacia: wysokiej jakości krajobrazy, położenie, historię, kulturę. Pozwala mieszkańcom dzielić się nimi z turystami, stwarzając stabilne podstawy do rozwoju gospodarczego.</i></p> <p>W dokumencie tym wskazano 4 cele strategiczne, dla których określono obszary priorytetowe wraz z konkretnymi działaniami.</p> <p><i>Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i> wskazuje, że wyznaczone w niej cele strategiczne, cele operacyjne oraz planowane w ich ramach kierunki działań są zgodne z zapisami <i>Strategii rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025</i>.</p> <p>W szczególności wpisują się one w sposób bezpośredni lub pośredni m.in. w niżej wymienione obszary priorytetowe.</p> <p>Obszar priorytetowy I. Wzmocnienie krain turystycznych</p> <p>W priorytet wpisują się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki, kierunek działań 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych.</i></p> <p>Obszar priorytetowy II. Integracja infrastrukturalna regionu</p> <p>W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki, kierunek działań 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych.</i></p> <p>Obszar priorytetowy III. Zintegrowany marketing turystyczny</p> <p>W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki, kierunek działań 1.2.2. <i>Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych.</i></p> <p>Obszar priorytetowy IV. Gwarancja jakości ofert turystycznych</p>

¹² Załącznik do Uchwały Nr 167/3530/20 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 16 czerwca 2020 r.

	<p>W priorytet wpisuje się cel operacyjny Strategii tj.: 1.2. <i>Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki, kierunek działań 1.2.2. Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych.</i></p> <p><i>Strategia rozwoju i komunikacji marketingowej turystyki województwa podkarpackiego na lata 2020–2025</i> wyznacza subregiony turystyczne, które posiadają rozpoznawalną ofertę, są w stanie konkurować na rynku krajowym i staną się magnesami generującymi ruch turystyczny z całej Polski, a wśród nich:</p> <ul style="list-style-type: none">– Roztocze Południowe (Wschodnie);– Rzeszów – miasto i region;– Dolina Sanu i Wisły;– Beskid Niski;– Bieszczady. <p>Gminy wchodzące w skład MOF Lubaczów zostały zaliczone do krainy turystycznej <i>Roztocze Południowe (Wschodnie)</i>.</p>
--	---

Źródło: Opracowanie własne

4. Wymiar przestrzenny polityki rozwoju – podejście zintegrowane w strategii rozwoju

Jak wspomniano we Wstępie niniejszego opracowania, w dniu 13 listopada 2020 r. wszedł w życie nowy pakiet przepisów dotyczących polityki rozwoju – *Ustawa z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1378 z późn. zm.), której celem jest realizacja postanowień *Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)* w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii. Poza integracją strategii rozwoju na różnych poziomach administracji, celem nowelizacji przepisów była także integracja w dokumentach strategicznych wymiaru społecznego i gospodarczego z przestrzennym.

Ustawodawca jasno określił elementy strategii rozwoju gminy i strategii rozwoju ponadlokalnego. Są wśród nich takie, które nie występowały w dotychczasowych strategiach:

1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej;
2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na obszarze;
3. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań;
4. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy/obszaru, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań.

Przestrzeń stanowi kluczowy zasób, dlatego ujęcie przestrzenne interwencji planowanych w sferze gospodarczej i/lub społecznej ma priorytetowe znaczenie dla rozwoju. W przestrzeni przebiegają lub na nią oddziałują wszystkie procesy społeczne, gospodarcze, przyrodnicze. Z jednej strony stanowi więc uwarunkowanie rozwoju, z drugiej jednak podlega licznym zmianom, które wynikają z prowadzonych działań. Nasze oddziaływanie na przestrzeń, kształtowanie jej w sposób planowy lub mimowolny, wpływa na warunki życia i gospodarowania i warunkuje życie przyszłych pokoleń. Człowiek, niezależnie od miejsca zamieszkania, właśnie na danym terytorium doświadcza występujących tam procesów. Konsekwencją niewłaściwie zaprogramowanych i realizowanych działań rozwojowych mogą być różnego rodzaju konflikty przestrzenne, których wyeliminowanie może okazać się trudniejsze w momencie, kiedy już zaistnieją. Dlatego tak istotne jest zwrócenie uwagi na aspekty przestrzenne przy przygotowywaniu zarówno dokumentów strategicznych, jak

i wdrożeniowych. Przestrzeń powinna być traktowana nie tylko jako oczywiste uwarunkowanie dla rozwoju sfery społecznej i gospodarczej, ale jako kluczowa wartość publiczna. Jest ona podstawą do formułowania celów rozwojowych z uwzględnieniem interesu publicznego, w tym ładu przestrzennego.

Niniejsza Strategia zapewnia koordynację przestrzenną wszelkich planowanych działań w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem i ładem przestrzennym.

4.1. Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

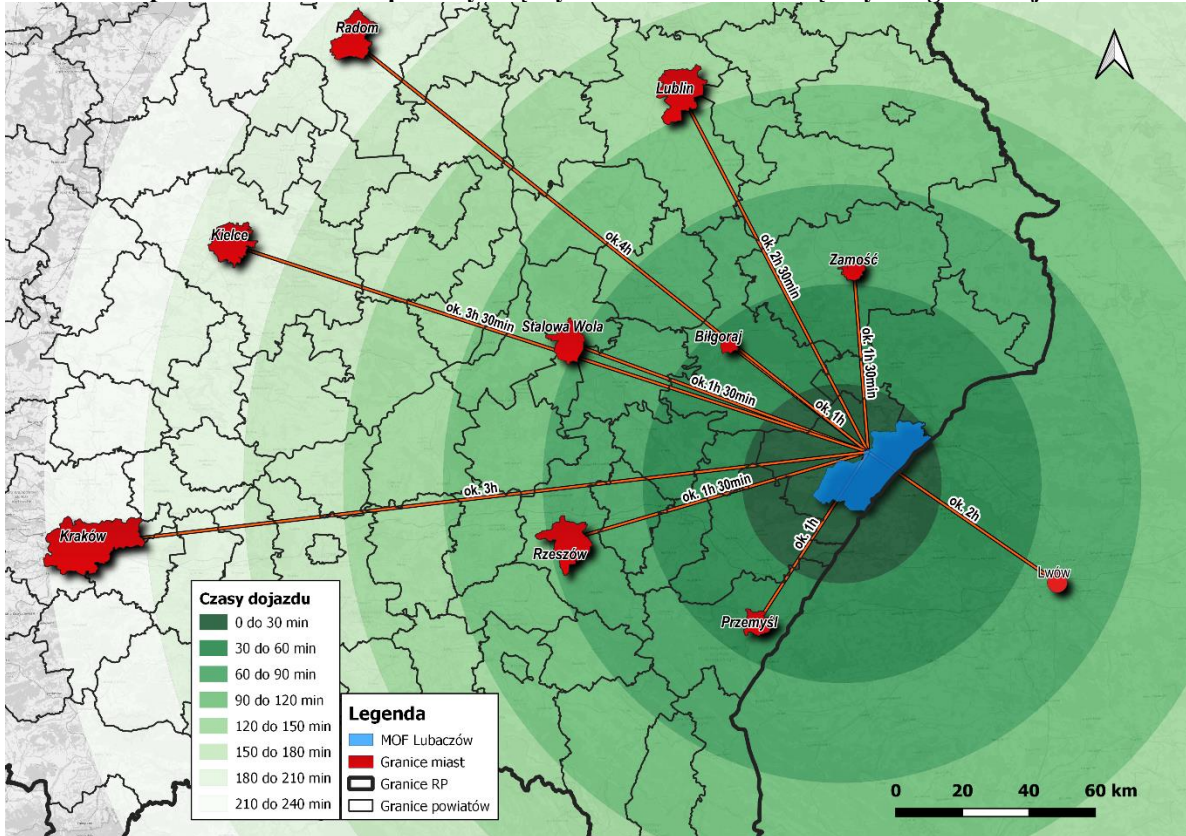
MOF Lubaczów ze względu na swoje położenie na dwóch krainach geograficznych: Płaskowyżu Tarnogrodzkim należącym do Kotliny Sandomierskiej oraz Rostoczu Południowym zwanym też Wschodnim, dysponuje bogatymi walorami krajobrazowo-przyrodniczymi oraz posiada potencjał w postaci statutu uzdrowiska miejscowości Horyniec-Zdrój, co stanowi charakter uzdrowskowo-rekreacyjny obszaru.

Położenie gmin należących do MOF Lubaczów względem większych ośrodków miejskich jest w znacznym stopniu niekorzystne – czas dojazdu do Biłgoraja i Przemysła wynosi 1 godz., do Zamościa, Stalowej Woli i Rzeszowa – około 1,5 godz., natomiast do pozostałych przedstawionych miast (mapa 2) – ponad 2 godz. Takie położenie MOF powoduje znacznie utrudniony dojazd zarówno jego mieszkańców do większych ośrodków miejskich (dostępność usług, rynku pracy, rynku zbytu). Z drugiej jednak strony, generuje to wśród mieszkańców większy popyt na usługi „na miejscu” (szansa dla przedsiębiorczych mieszkańców). Rozwój i funkcjonowanie MOF Lubaczów uwarunkowane jest jego przygranicznym położeniem.

Przez MOF przebiega pięć dróg wojewódzkich oraz znaczna ilość dróg powiatowych (mapa 3). Stosunkowo duża liczba sieci komunikacyjnej powoduje swobodne przemieszczanie się mieszkańców w obrębie gmin i poza obszarem. Przez centralną część MOF przebiegają dwie linie kolejowe: linia nr 101 oraz linia nr 69. Linia kolejowa nr 101 to jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa łącząca stację Munina ze stacją Hrebenne. Z niewielkimi zmianami stanowi część dawnej Kolei Jarosławsko-Sokalskiej, natomiast linia kolejowa nr 69, również jednotorowa i w większości niezelektryfikowana, łączy stację Rejowiec z przejściem granicznym Hrebenne – Rawa Ruska¹³.

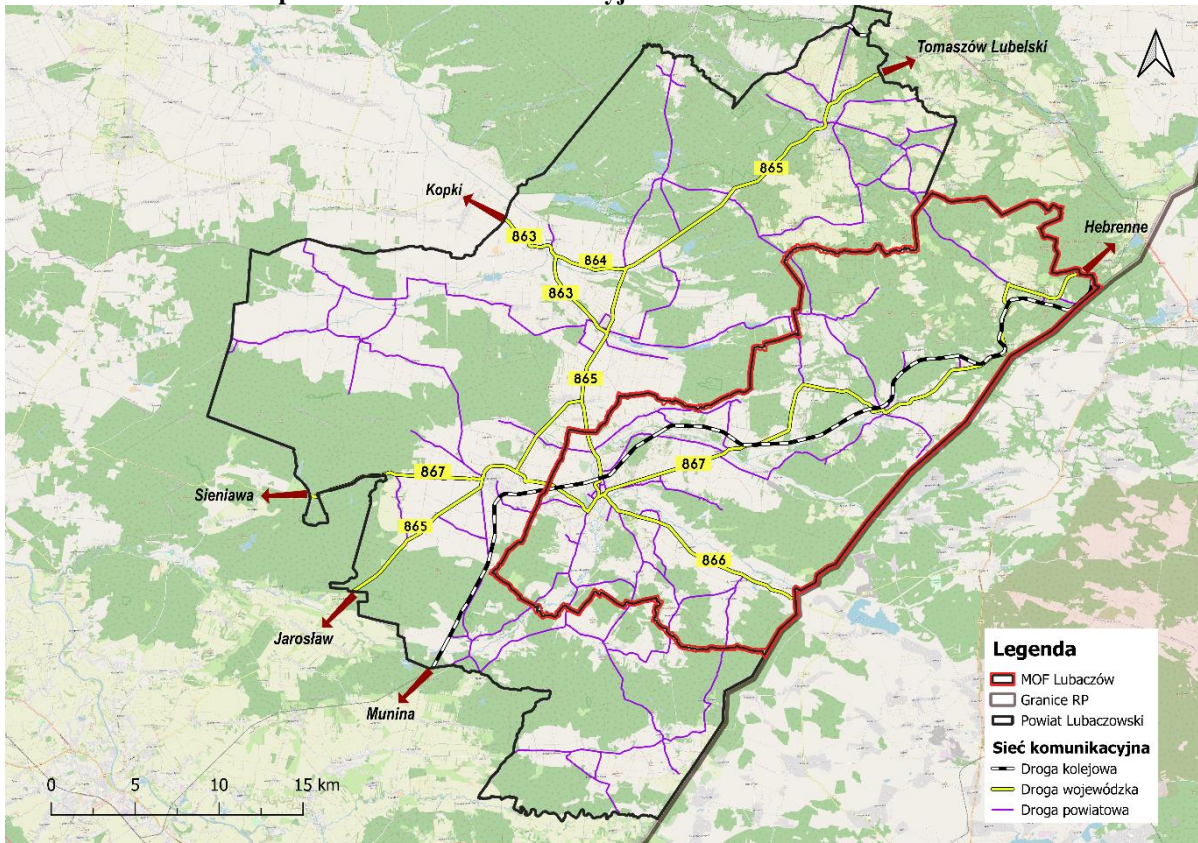
¹³ PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., plk-sa.pl

Mapa 2 Położenie i czas podróży między MOF Lubaczów a większymi aglomeracjami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju – PRG z wykorzystaniem programu QGIS 3.16.6

Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie MOF Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.pl

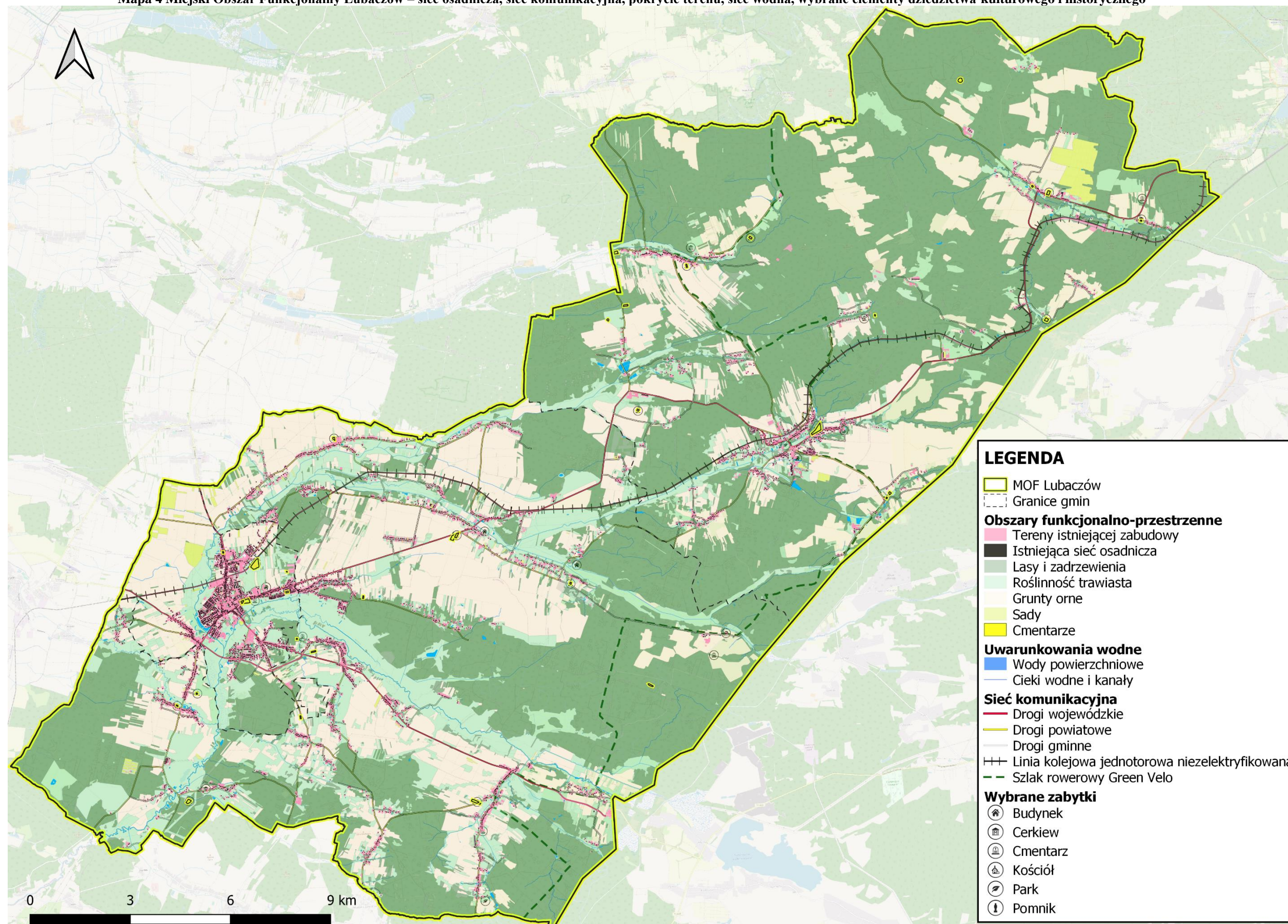
Ogólna powierzchnia gruntów rolnych (w tym gruntów rolnych, łąk, pastwisk i sadów) w Gminie Lubaczów wynosi 11 339 ha, tj. 55,88% obszaru gminy, w Mieście Lubaczów 1 825 ha, tj. 71% obszaru miasta, zaś w Gminie Horyniec-Zdrój użytki rolne stanowią 37% obszaru gminy.

Miasto Lubaczów to centrum administracyjne powiatu lubaczowskiego, na jego terenie siedzibę swą posiadają: Starostwo Powiatowe, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Komenda Powiatowa Policji oraz Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej. Jest to też centrum gminy miejskiej Lubaczów i gminy wiejskiej Lubaczów, w którym zlokalizowane są obiekty administracji publicznej, w tym Urząd Miejski w Lubaczowie, Urząd Gminy Lubaczów, obiekty usług publicznych, w tym zdrowotnych (m.in. Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej SP ZOZ) i społecznych, a także usług komercyjnych. W Gminie Horyniec-Zdrój centrum usługowo-administracyjne stanowi miejscowość Horyniec-Zdrój będąca siedzibą władz gminy. Na terenie tym zlokalizowane są siedziby podmiotów świadczących usługi publiczne w zakresie administracji, edukacji, kultury i pomocy społecznej, m.in.: Urząd Gminy Horyniec-Zdrój, Gminny Zakład Komunalny, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Szkół i Placówek Oświatowych w Horyńcu-Zdroju, Gminna Biblioteka Publiczna, Gminny Ośrodek Kultury, Gminny Ośrodek Zdrowia, Ochotnicza Straż Pożarna Horyniec-Zdrój oraz liczne obiekty handlowo-usługowe, stowarzyszenia i kluby sportowe. Na terenie Gminy Horyniec-Zdrój znajdują się sanatoria oraz uzdrowiska, takie jak: Centrum Rehabilitacji Rolników KRUS, Uzdrowisko Horyniec oraz Sanatorium Uzdrowskie „Bajka” bazujące na potencjale zasobów borowinowych, wody siarczkowej oraz wyjątkowo sprzyjającemu klimatowi miejscowości Horyniec-Zdrój.

Na mapie 4 przedstawiono sieć osadniczą, komunikacyjną, wodną, pokrycie terenu oraz wybrane, najważniejsze elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego MOF Lubaczów, natomiast na mapie 5 zobrazowano uwarunkowania demograficzne i lokalizację wybranych obiektów / usług publicznych.

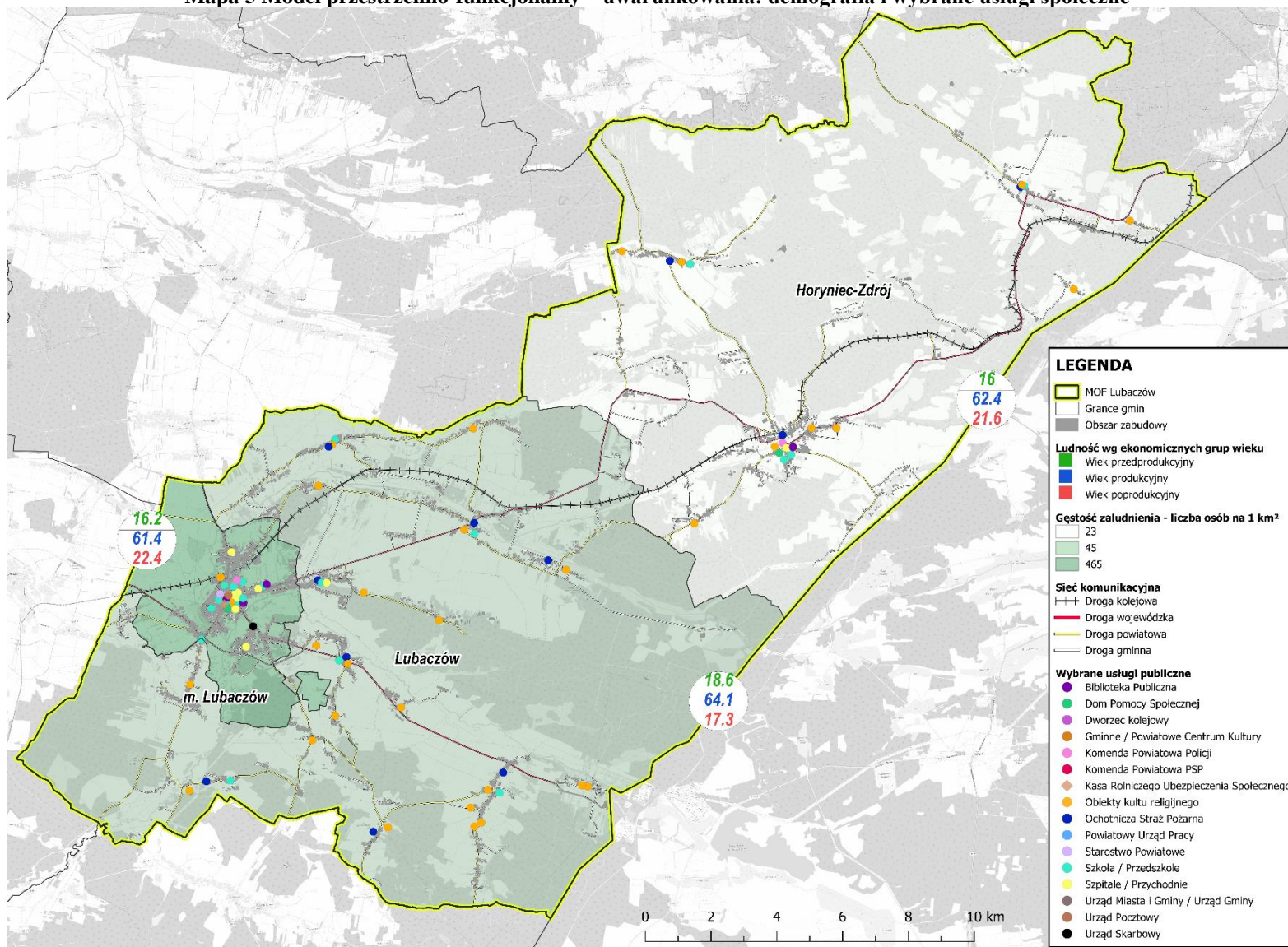
Teren MOF Lubaczów posiada potencjał do wzrostu aktywności społecznej i gospodarczej poprzez rozwój funkcji osiedleńczej i turystycznej. Obszar ten wyróżnia się dużą atrakcyjnością turystyczną, szczególnie na obszarze Gminy Lubaczów i Horyniec-Zdrój (zabytki) zarówno pod względem występujących na tym obszarze walorów przyrodniczych, jak i kulturowych, co sprawia, że jest miejscem atrakcyjnym do zamieszkania i stanowi potencjał do wzrostu funkcji osiedleńczej. W związku z tym istotne jest prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej. Należy rozważyć uruchamianie nowych terenów pod zabudowę mieszkaniową w miastach i obszarach wiejskich, a co za tym idzie – zapewnić dostępność komunikacyjną tych terenów poprzez budowę niezbędnych dróg oraz wyposażenie w pozostałą niezbędną infrastrukturę techniczną i rozwój transportu publicznego.

Mapa 4 Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 5 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: demografia i wybrane usługi społeczne

Źródło: Opracowanie własne

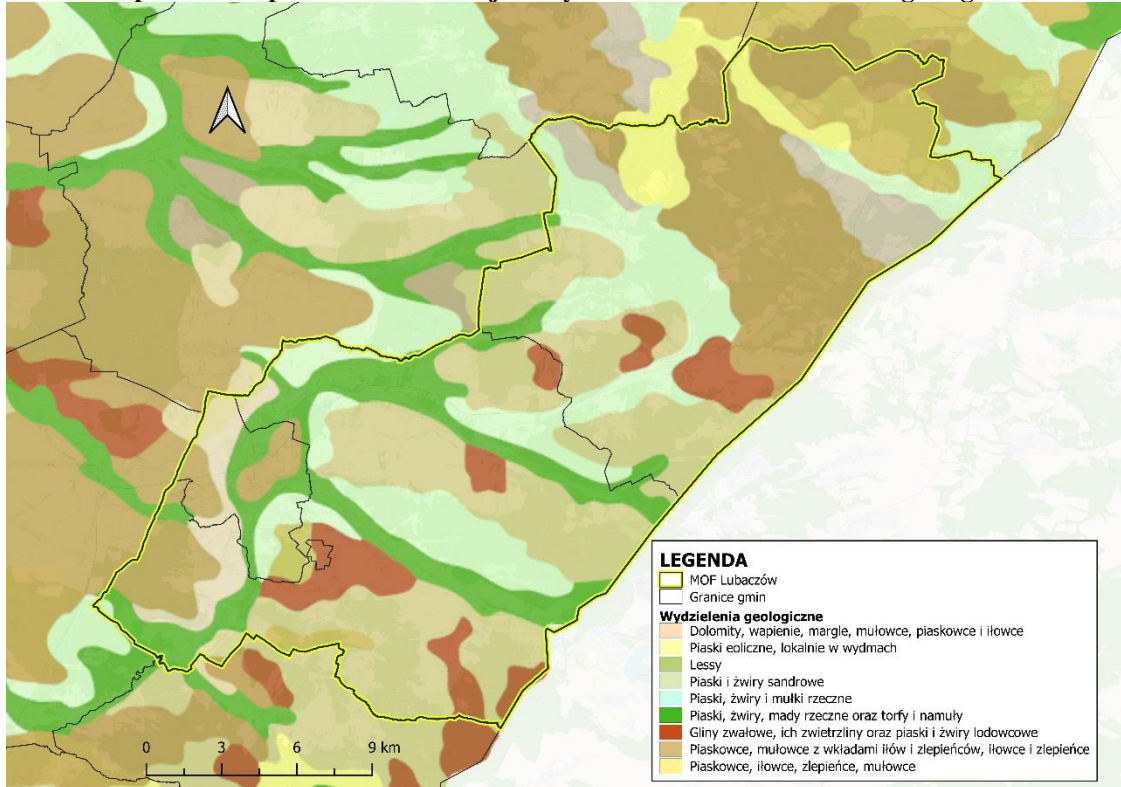
Lokalne zasoby surowców mineralnych i kopalin występujące na terenie MOF Lubaczów to¹⁴:

- Złoże gazu ziemnego w południowej części Gminy Lubaczów (przechodzące na teren gm. Wielkie Oczy), tworzące Obszar Górniczy Gazu „Lubaczów - 2”. Aktualnie eksploatowany obszar „Lubaczów 2” obejmuje powierzchnię 8 487 ha. Na terenie Gminy Lubaczów utworzone zostały dwa obszary górnicze gazu: „Uszkowce” i „Lubaczów”. W części obszaru górniczego przypadającego na Gminę Lubaczów znajduje się kilkanaście eksploatowanych odwiertów gazowych, ponadto gazociągi kopalniane, obiekty technologiczne – węzłowe dla infrastruktury kopalnianej (kopalnia gazu i tłocznia złożowa).
- Złoże siarki rodzimej w północno-wschodniej części Gminy Lubaczów, z czynną Kopalnią Siarki „Basznia II” w Baszni Dolnej (złoże zagospodarowane). Powierzchnia obszaru wynosi 39,57 ha.
- Złoże ilów nadających się do produkcji ceramiki budowlanej w rejonie Baszni Górnej, tworzące Obszar Górniczy Ilów „Smolinka - 1”. Ruda darniowa w rejonie miejscowości Ruda Szczutkowska i Ruda k. Baszni Dolnej (obecnie nieeksploatowana).
- Złoże kamieni drogowych i budowlanych „Brusno-Węgierka” w Gminie Horyniec-Zdrój o powierzchni 1,5 ha (obecnie złoże jest zagospodarowane i posiada ważność koncesji do końca 2022 roku).
- Wody lecznicze „Horyniec” w miejscowości Horyniec-Zdrój. Obecnie istnieją dwa ujęcia, Róża III z 1971 r. oraz Róża IV z 1984 r., o głębokości odpowiednio 29 i 30 m, którymi ujęto wody typu HCO₃-Ca-Na,S o mineralizacji 0,6–0,8 g/dm³. Zawartość siarkowodoru w tych ujęciach waha się w granicach 10–120 mg/dm³. Poziom wodonośny, w którym występują siarczkowe wody lecznicze jest zbudowany z mioceńskich wapieni litotamniowych zawierających wkładki osiarkowanych gipsów i margli oraz piaskowców i piasków baranowskich, przeławiconych utworami ilasto-lupkowymi, przykrytych serią ilów krakowieckich. Zasoby dla obydwu ujęć położonych na obszarze górniczym „Horyniec” wynoszą łącznie 12,0 m³/h. Wody są wykorzystywane do celów leczniczych przez Uzdrowisko Horyniec Sp. z o.o.

Budowę geologiczną MOF Lubaczów przedstawiono na mapie 6, natomiast zasoby złóż kopalin strategicznych występujących w MOF Lubaczów – na mapie 7.

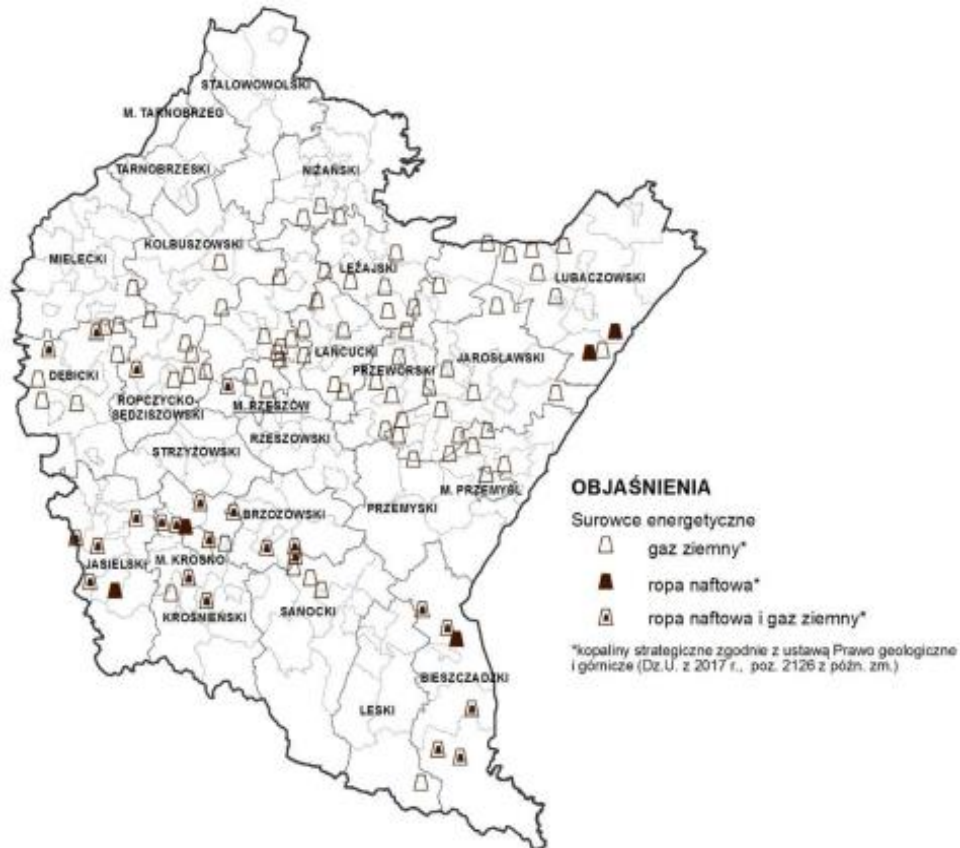
¹⁴ Państwowy Instytut Geologiczny, Państwowy Instytut Badawczy, igs.pgi.gov.pl, inf. z dnia 13.01.22 r.

Mapa 6 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: budowa geologiczna

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Instytutu Geologicznego

Mapa 7 Uwarunkowania: zasoby złóż kopalin strategicznych oraz ważnych w kontekście zabezpieczenia regionalnych potrzeb surowcowych – złoża surowców energetycznych przewidziane do ochrony

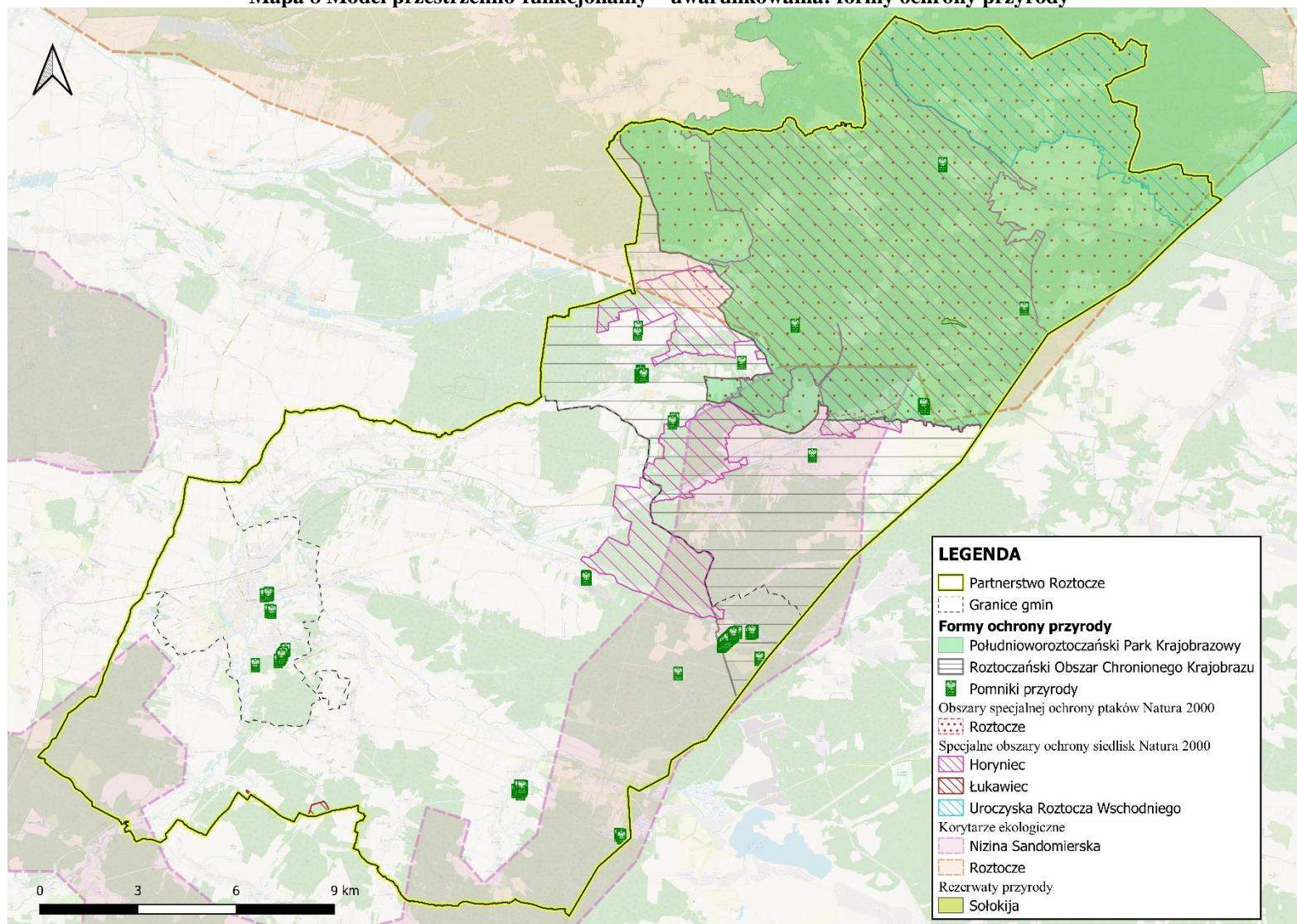

Źródło: Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r. str. 87

Na obszarze MOF Lubaczów zlokalizowane są następujące formy ochrony przyrody¹⁵: Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu, Południoworoztoczański Park Krajobrazowy Rezerwat przyrody Kamienne, Obszar Natura 2000 Łukawiec, Obszar Natura 2000 Horyniec, Obszar Natura 2000 Uroczyska Roztocza Wschodniego, Obszar Natura 2000 Roztocze, Rezerwat przyrody Sołokija, 45 pomników przyrody, 21 użytków ekologicznych oraz 2 stanowiska dokumentacyjne. Formy ochrony przyrody w poszczególnych gminach stanowią odpowiednio: Gmina Lubaczów – 2,5% powierzchni gminy pokryte jest obszarem chronionego krajobrazu, Gmina Horyniec-Zdrój – 100% obszaru gminy pokryte jest obszarami prawnie chronionymi: parki krajobrazowe stanowią 67,7%, a obszary chronionego krajobrazu 32,2%. Pokrycie terenu MOF Lubaczów formami ochrony przyrody przedstawiono na mapie 8.

¹⁵ Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl

Mapa 8 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: formy ochrony przyrody

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, crfop.gdos.gov.pl oraz gdos.gov.pl/dane-i-metadane

*Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły*¹⁶ to akt, który zachowuje moc do dnia 22 marca 2023 r. i może być zmieniany – pierwotnie okres obowiązywania aktu to 22 grudnia 2021 r., jednak art. 566 ust. 2 *Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne* (tj. Dz.U. z 2022 r. poz. 2625 z późn. zm.) został zmieniony przez art. 3. pkt. 5 *Ustawy z dnia 17 listopada 2021 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw* (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 2368), na mocy którego: „przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 88h ust. 13 oraz art. 114 ust. 5 ustawy uchylanej w art. 573 zachowują moc do dnia 22 grudnia 2022 r. i mogą być zmieniane”. Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy są aktualizowane co 6 lat. Obecnie trwa proces aktualizacji dokumentu, zakończyły się konsultacje społeczne projektu II aktualizacji Planu gospodarowania wodami, natomiast nie został jeszcze przyjęty projekt aktualizacji, w związku z czym poniżej odniesiono się do wersji przyjętej rozporządzeniem w 2016 r.

Działania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami *Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły*, to: 3.1.1.1. *Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych*, 3.1.1.2. *Wspieranie rozwoju ekogospodarki*, 3.1.1.5. *Wdrażanie programu wspierającego bioretencję*, 3.1.2.1. *Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej* oraz 3.1.2.3. *Rozwój ekologicznego systemu ciepłowniczego*.

Według danych z programu ISOK¹⁷, biorąc pod uwagę zagrożenie powodziowe, na terenie gmin wchodzących w skład MOF Lubaczów występują negatywne skutki dla środowiska, dziedzictwa kulturowego i działalności gospodarczej. Jest to spowodowane tym, że występują tu obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie, czyli wynosi raz na 10 lat (Q10%), średnie, czyli wynoszące raz na 100 lat (Q1%) oraz o niskim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi, raz na 500 lat (Q0,2%). Na terenie Gminy Lubaczów oraz Miasta Lubaczów stwierdzono zagrożenie powodziowe – największe stwarza rzeka Lubaczówka i Sołotwa ze swoimi dopływami. Obszar Gminy Horyniec-Zdrój cechuje znikoma sieć wód powierzchniowych oraz miejscowo występują źródła naturalne. Obszar Gminy Horyniec-Zdrój należy do dorzecza górnej Wisły, obręb rzek Sanu i Bugu. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią na terenie MOF Lubaczów oraz położenie gmin względem jednolitych części wód podziemnych przedstawiono na mapie 9.

¹⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. z 2016 r. poz. 1911).

¹⁷ Informatyczny System Osłony Kraju, isok.gov.pl

Miasto Lubaczów, Gmina Horyniec-Zdrój i Gmina Lubaczów położone są w obrębie wód podziemnych (JCWPd)¹⁸:

I. Kod JCWPd: PLGW2000136:

- Stan ilościowy: dobry;
- Stan chemiczny: dobry;
- Ogólna ocena stanu JCWPd: dobry;
- Ocena ryzyka niespełnienia celów środowiskowych: niezagrażona.

Gmina Horyniec-Zdrój położona jest w obrębie wód podziemnych (JCWPd):

II. Kod JCWPd: PLGW2000120:

- Stan ilościowy: dobry;
- Stan jakościowy: dobry;
- Ogólna ocena stanu JCWPd: dobry;
- Ogólna ryzyka niespełnienia celów środowiskowych: niezagrażona.

III. Kod JCWPd: PLGW2000121:

- Stan ilościowy: dobry;
- Stan jakościowy: dobry;
- Ogólna ocena stanu JCWPd: dobry;
- Ogólna ryzyka niespełnienia celów środowiskowych: niezagrażona.

Poniżej przedstawiono dane o stanie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) obszaru dorzecza Wisły¹⁹:

Na terenie Miasta Lubaczów i Gminy Lubaczów:

I. Kod JCWP: RW2000162256492:

- Nazwa JCWP: Dopływ spod Dachnowa;
- Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan ogólny: zły;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrażona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

II. Kod JCWP: RW2000162256529:

¹⁸ Baza danych aPGW (aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami), apgw.gov.pl/pl/II-cykl-materialy-do-pobrania

¹⁹ Baza danych aPGW (aktualizacja Planów Gospodarowania Wodami) oraz baza danych aPWŚK (aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju), apgw.gov.pl/pl/II-cykl-materialy-do-pobrania

- Nazwa JCWP: Przerwa;
- Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan ogólny: zły;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

III. Kod JCWP: RW200019225659:

- Nazwa JCWP: Lubaczówka od granicy państwa z Sołotwą od Glinianki do Łukawca;
- Stan/potencjał ekologiczny: dobry i powyżej dobrego;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan ogólny: dobry;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

Na terenie Gminy Lubaczów i Gminy Horyniec-Zdrój:

IV. Kod JCWP: RW2000162256489:

- Nazwa JCWP: Świdnica;
- Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan ogólny: zły;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

V. Kod JCWP: RW2000162256469:

- Nazwa JCWP: Sołotwa do Glinianki;
- Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan ogólny: zły;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

Na terenie Gminy Horyniec-Zdrój:

VI. Kod JCWP: RW200016228249:

- Nazwa JCWP: Brusienka;
- Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany;
- Stan chemiczny: dobry;

- Stan ogólny: zły;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.
- VII. Kod JCWP: RW200017228269:
- Nazwa JCWP: Łówczanka;
 - Stan/potencjał ekologiczny: co najmniej dobry;
 - Stan chemiczny: dobry;
 - Stan ogólny: dobry;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.
- VIII. Kod JCWP: RW20007228169:
- Nazwa JCWP: Tanew do Łosinieckiego Potoku;
 - Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany;
 - Stan chemiczny: dobry;
 - Stan ogólny: zły;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.
- IX. Kod JCWP: RW20007266123:
- Nazwa JCWP: Rata od źródeł do granic RP;
 - Stan/potencjał ekologiczny: umiarkowany;
 - Stan chemiczny: dobry;
 - Stan ogólny: zły;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.
- X. Kod JCWP: RW2000726614591:
- Nazwa JCWP: Sołokija od źródeł do granic RP;
 - Stan/potencjał ekologiczny: słaby;
 - Stan chemiczny: dobry;
 - Stan ogólny: zły;
 - Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
 - Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

Na terenie Gminy Lubaczów:

- XI. Kod JCWP: RW200016225629:

- Nazwa JCWP: Zamiło z Czerteżem;
- Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan ogólny: zły;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

XII. Kod JCWP: RW200016225654:

- Nazwa JCWP: Dopł. w Szczutkowie;
- Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan ogólny: zły;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

XIII. Kod JCWP: RW20001622566:

- Nazwa JCWP: Łukawiec;
- Stan/potencjał ekologiczny: poniżej dobrego;
- Stan chemiczny: dobry;
- Stan ogólny: zły;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: zagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

XIV. Kod JCWP: RW200019225699:

- Nazwa JCWP: Lubaczówka od Łukawca do ujścia;
- Stan/potencjał ekologiczny: dobry;
- Stan chemiczny: słaby;
- Stan ogólny: zły;
- Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego: niezagrożona;
- Przypisane cele środowiskowe: dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny.

Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju (aPWŚK) jest jednym z dokumentów planistycznych opracowanych w celu programowania i koordynowania działań zmierzających do realizacji celów środowiskowych, tj.:

- niepogarszanie stanu części wód;

- osiągnięcie dobrego stanu wód: dobry stan ekologiczny i chemiczny dla naturalnych części wód powierzchniowych, dobry potencjał ekologiczny i dobry stan chemiczny dla sztucznych i silnie zmienionych części wód oraz dobry stan chemiczny i ilościowy dla wód podziemnych;
- spełnienie wymagań specjalnych, zawartych w innych unijnych aktach prawnych i polskim prawodawstwie, w odniesieniu do obszarów chronionych (w tym m.in. narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych, przeznaczonych do celów rekreacyjnych, do poboru wody dla zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie);
- zaprzestanie lub stopniowe wyeliminowanie zrzutu substancji priorytetowych do środowiska lub ograniczone zrzuty tych substancji.

Działania zaplanowane w Programie Wodno-Środowiskowym Kraju (PWŚK) w celu poprawy stanu jednolitych części wód powierzchniowych:

- W zlewni JCWP Dopływ spod Dachnowa zaplanowano działania podstawowe tj.: budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących oraz regularny wywóz nieczystości płynnych.
- W zlewni JCWP Przerwa zaplanowano działania podstawowe tj.: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, regularny wywóz nieczystości płynnych, a także działanie uzupełniające: monitoring badawczy wód.
- W zlewni JCWP Lubaczówka od granicy państwa z Sołotwą od Glinianki do Łukawca zaplanowano działania podstawowe: budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych.
- W zlewni JCWP Świdnica zaplanowano działania podstawowe: modernizacja oczyszczalni ścieków, kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Załuże, regularny wywóz nieczystości płynnych, a także działanie uzupełniające: monitoring badawczy wód.
- W zlewni JCWP Sołotwa do Glinianki zaplanowano działania podstawowe: budowa nowej oczyszczalni ścieków Horyniec-Zdrój i regularny wywóz nieczystości płynnych.

- W zlewni JCWP Brusienka zaplanowano działania podstawowe: modernizacja oczyszczalni ścieków Cieszanów, regularny wywóz nieczystości płynnych, budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Cieszanów.
- W zlewni JCWP Łówczanka zaplanowano działania podstawowe: regularny wywóz nieczystości płynnych oraz budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Ruda Różaniecka.
- W zlewni JCWP Tanew do Łosinieckiego Potoku zaplanowano działania podstawowe: budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Narol, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych, budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.
- W zlewni JCWP Rata od źródeł do granic RP zaplanowano działania podstawowe: modernizacja oczyszczalni ścieków w Werchracie i regularny wywóz nieczystości płynnych.
- W zlewni JCWP Sołokija od źródeł do granic RP zaplanowano działania podstawowe: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, regularny wywóz nieczystości płynnych.
- W zlewni JCWP Zamiło z Czerteżem zaplanowano działania podstawowe: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, regularny wywóz nieczystości płynnych, a także działanie uzupełniające monitoring badawczy wód.
- W zlewni JCWP Dopł. W Szczutkowie zaplanowano działania podstawowe: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych, budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, a także działanie uzupełniające: monitoring badawczy wód.
- W zlewni JCWP Łukawiec zaplanowano działania podstawowe: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców

oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata, budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych, budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, a także działanie uzupełniające: monitoring badawczy wód.

- W zlewni JCWP Lubaczówka od Łukawca do ujścia zaplanowano działania podstawowe: budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących, regularny wywóz nieczystości płynnych, objęcie nadzorem sanitarnym wody w kąpielisku i wykonanie oceny jakości wody.

Większość działań wskazanych do realizacji w aktualizacji Programu Wodno-Środowiskowego Kraju (aPWŚK) dotyczy przede wszystkim regularnego wywozu nieczystości płynnych przez ich właścicieli oraz modernizacji oczyszczalni ścieków. W Strategii określono cel operacyjny 3.1. Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi wpisujące się pośrednio w powyższe cele środowiskowe.

W *Planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły*²⁰ wskazano w gminach Lubaczów i Horyniec-Zdrój oraz w Mieście Lubaczów ryzyko powodziowe w regionie wodnym Górnej Wisły na podstawie POPGW. Obie gminy oraz Miasto Lubaczów zostały zakwalifikowane do: „Podwyższony poziom ryzyka powodziowego (3 stopień)”. Na terenie Gminy Lubaczów planowane jest zadanie w ramach PZRP, jest to: budowa prawego wału o długości 840 m na cieku Lubaczówka (km modelu 1+735 - 2+872). Na terenie Gminy Horyniec-Zdrój i Miasta Lubaczów nie ma zadań planowanych w ramach PZRP.

Działania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami *Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły*, to: 3.1.1.1. *Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych*, 3.1.1.2. *Wspieranie rozwoju ekogospodarki*, 3.1.1.5. *Wdrażanie programu wspierającego bioretencję*, 3.1.2.1. *Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej* oraz 3.1.2.3. *Rozwój ekologicznego systemu ciepłowniczego*.

Zgodnie z zapisami *Planu przeciwdziałania skutkom suszy*²¹ działania mające na celu wzmocnienie oraz przywrócenie zdolności retencyjnych danego obszaru, to m.in.:

- ochrona oraz odbudowa ekosystemów;

²⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. z 2016 r. poz. 1841).

²¹ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. z 2021 r. poz. 1615).

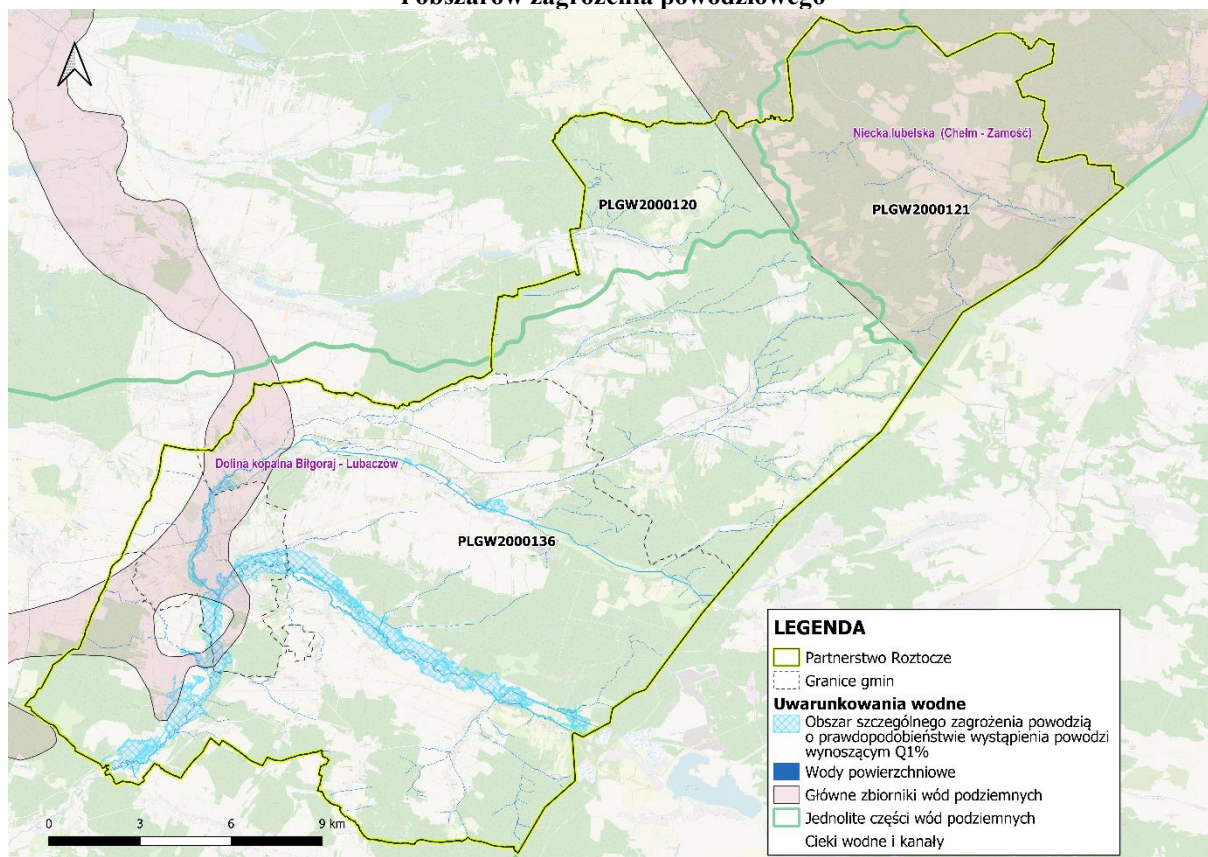
- ochrona oraz odbudowa bioróżnorodności m.in. poprzez renaturyzację i renaturalizację ekosystemów wodnych i od wód zależnych oraz terenów podmokłych, zalesienia, biologizację gleby;
- wdrażanie zasady zrównoważonego planowania i projektowania obszarów miejskich (tzw. smart city, wprowadzanie elementów błękitno-zielonej infrastruktury);
- zmiany na rzecz ograniczania wodochłonności gospodarki – skutecznie przeciwdziałają skutkom suszy, ale także mają swój pozytywny wpływ na tworzenie gospodarki neutralnej dla klimatu.

Zatem działania adaptacyjne stosowane w przeciwdziałaniu skutkom suszy nie tylko minimalizują skutki wystąpienia suszy, ale również przyczyniają się do obniżania zagrożenia występowania tego zjawiska.

Zadania określone w Strategii, które najmocniej korelują z zapisami *Planu przeciwdziałania skutkom suszy*, to: 3.1.1.1. *Przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych*, 3.1.1.2. *Wspieranie rozwoju ekogospodarki*, 3.1.1.5. *Wdrażanie programu wspierającego bioretencję* oraz 3.1.2.1. *Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno-ściekowej*.

W Planie zamieszczono mapy klas zagrożenia: suszą rolniczą na terenach rolnych lub leśnych, suszą hydrologiczną, suszą hydrogeologiczną w JCWPd. Należy uznać, że na terenach gmin Lubaczów i Horyniec-Zdrój oraz Miasta Lubaczów występuje słabe zagrożenie wystąpienia suszy rolniczej, silne zagrożenie wystąpienia suszy hydrologicznej, słabe zagrożenie wystąpienia suszy hydrogeologicznej w JCWPd oraz na terenie ww. gmin występuje umiarkowane zagrożenie suszą łączną.

Mapa 9 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: położenie gmin względem JCWPd i obszarów zagrożenia powodziowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Bazy Danych Geologicznych i Hydroportalu isok.gov.pl

Polityka przestrzenna oparta na zasadzie zrównoważonego rozwoju MOF Lubaczów przez właściwe przeznaczenie i użytkowanie terenu dla prawidłowego, efektywnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego obszaru, jest jednym z kluczowych wyzwań strategicznych jakie stoją przed MOF Lubaczów w najbliższych latach. Interwencja polityki przestrzennej ukierunkowana będzie na zwiększenie integracji przestrzennej, społecznej i gospodarczej, zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój rynku pracy poprzez tworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i promocję gospodarczą, wspomaganie przedsiębiorczości oraz rozwój funkcji gospodarczych o regionalnym, a nawet krajowym obszarze oddziaływania. Ważnym aspektem tworzenia miejsca atrakcyjnego do zamieszkania będzie rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych świadczonych na obszarze. Nie bez znaczenia jest dbałość o walory przyrodnicze i kulturowe gminy. Należy dążyć do rozwoju turystyki, czy także i agroturystyki oraz wytwarzania lokalnie i tradycyjnymi metodami produktów rolniczych. Ważnym aspektem tworzenia miejsca atrakcyjnego do zamieszkania będzie rozwijanie oferty wysokiej jakości usług publicznych świadczonych na obszarze. Jednym z najsilniejszych atrybutów jakości życia w MOF Lubaczów jest dostępność

do szeroko rozumianej infrastruktury komunalnej, w tym technicznej, dlatego też działania i projekty strategiczne są w niniejszej Strategii mocno akcentowane.

Ustalenia i rekomendacje dla kształtowania polityki przestrzennej MOF Lubaczów na najbliższe lata to m.in.:

- Rozwój terenów inwestycyjnych, szczególnie Parku Przemysłowego Lubaczów.
- Aktywne działania na rzecz promocji gospodarczej obszaru oraz przyciągania podmiotów gospodarczych.
- Rozbudowa oferty dla ruchu turystycznego i uzdrowiskowego na bazie walorów przyrodniczych i kulturowych.
- Rozwój zabudowy w oparciu o istniejące i projektowane ciągi komunikacyjne. Nowe inwestycje powinny być lokalizowane przede wszystkim w zasięgu terenów, na których już istnieje infrastruktura techniczna lub jest planowana do realizacji w najbliższych latach, z wyłączeniem terenów zlokalizowanych wzdłuż dróg tranzytowych, gdzie nie powinno się lokalizować zabudowy mieszkaniowej.
- Instalacja odnawialnych źródeł energii.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym.
- Zrównoważony rozwój transportu.
- Kreowanie warunków zmierzających do poprawy jakości życia lokalnej społeczności – wszystkich mieszkańców MOF Lubaczów.
- Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej przy uwzględnieniu integralności wewnętrznej obszaru, służących wzmocnieniu konkurencyjności i spójności regionu.
- Ścisłe połączenie rozwoju przestrzennego z:
 - rozbudową systemu transportu (sieć dróg publicznych, sieć dróg rowerowych, sieć transportu zbiorowego),
 - rozwojem sieci wodociągowo-kanalizacyjnej,
 - dostarczaniem energii elektrycznej i gazu,
 - systemem łączności sieci internetowej.
- Eliminacja barier urbanistycznych i architektonicznych dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

- Zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy, powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa.
- Ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej.
- Rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym agroturystyki oraz lecznictwa uzdrowiskowego z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.
- Ochrona środowiska naturalnego, w tym ochrona walorów przyrodniczych i krajobrazowych, polegająca na utrzymaniu dla przyszłych pokoleń posiadanych zasobów i odpowiednim ich gospodarowaniu, w szczególności borowiny oraz wody siarczkowo-siarkowodorowej występujących na terenie MOF Lubaczów.
- Utrzymanie w dobrym stanie występujących na terenie obszaru licznych zespołów i obiektów zabytkowych, będących świadectwem historii i tradycji.
- Zagospodarowanie przestrzenne obszaru z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym.
- Rozwój i modernizacja infrastruktury granicznej, transportowej i logistycznej.
- Rozwijanie wspólnej polityki ekologicznej gmin poprzez podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w zakresie ochrony wód, ziemi, powietrza i krajobrazu jako istotnego elementu rozwoju turystyki i rekreacji.
- Rozwijanie idei miast 15-minutowych, tzn. zapewnianie dostępu do podstawowych usług publicznych i komercyjnych oraz w miarę możliwości do znaczącej liczby miejsc pracy w zasięgu 15–20-minutowego dojścia pieszego do miejsca zamieszkania. Ograniczanie zabudowy w odległościach większych niż 3 km od szkół i ośrodków usługowych.
- Współpraca transgraniczna w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, realizacja i koordynacja wspólnych działań i projektów, zapewniających integrację planowania w zakresie ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz infrastruktury transgranicznej.

Rozwój obszaru zdeterminowany jest przede wszystkim przygranicznym położeniem, które daje szansę rozwoju i kształtowania pasma wszechstronnej obsługi polsko-ukraińskiej strefy przygranicznej. Z drugiej strony uwarunkowania przyrodniczo-kulturowe, które kształtują kompleksy leśne oraz tereny rolnicze, dają możliwości rozwoju w branży turystycznej, w sektorze rolnictwa ekologicznego oraz życia w miejscach zielonych i spokojnych. Duża liczba zabytków, ukształtowanie powierzchni i liczne walory krajobrazowe

oraz obecność form ochrony przyrody stanowią ogromny potencjał turystyczny. Głównym celem obszaru powinien być zatem zrównoważony rozwój poprzez budowanie atrakcyjności inwestycyjnej oraz dbałość o posiadane dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze gmin partnerstwa.

Wskazane rekomendacje dla realizacji polityki przestrzennej MOF Lubaczów realizowane będą m.in. poprzez działania oraz projekty strategiczne wskazane w niniejszym dokumencie *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*.

Należy pamiętać, że do instrumentów wdrażania polityki przestrzennej należy studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (SUiKZP), które jest dokumentem określającym politykę przestrzenną i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy uwzględniające uwarunkowania (czyli czynniki i ograniczenia) rozwoju przestrzennego. Obecnie jednak planuje się gruntowną reformę obowiązującego od prawie 19 lat systemu planowania przestrzennego. Jednym z najważniejszych rozwiązań reformy systemu planowania i zagospodarowania przestrzennego będzie uchylenie przepisów upoważniających do wydawania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy – rolę studium w zakresie określenia ram polityki przestrzennej ma spełniać strategia rozwoju gminy. Ogólny kierunek polityki przestrzennej przyjęty w strategii będzie podlegał doprecyzowaniu i przełożeniu na konkretne normy dotyczące zagospodarowania przestrzennego w planie ogólnym (schemat zagospodarowania przestrzeni), a następnie w ramach rozstrzygnięć podejmowanych w planach miejscowych i decyzjach o warunkach zabudowy.

Obowiązujące Studium Gminy Lubaczów zostało przyjęte uchwałą Nr IV/25/98 Rady Gminy Lubaczów z dnia 29 grudnia 1998 roku. Na przestrzeni lat obowiązywania Studium było sześciokrotnie zmieniane celem dostosowania jego zapisów do aktualnych potrzeb w zakresie przeznaczenia terenu. W dniu 27 lutego 2019 r. podjęto uchwałę Nr V/35/2019 w sprawie przystąpienia do opracowania nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów.

Miasto Lubaczów posiada Studium przyjęte uchwałą Nr 246/XXXIV/98 Rady Miasta Lubaczowa z dnia 26 lutego 1998 r. o przystąpieniu do sporządzenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m. Lubaczowa. W dniu 28 stycznia 2021 r. podjęto przez Radę Miejską w Lubaczowie uchwałę Nr 326/XXVIII w sprawie przystąpienia do sporządzenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Lubaczowa w celu uaktualnienia jego zapisów.

Gmina Horyniec-Zdrój posiada Studium przyjęte uchwałą Rady Gminy Horyniec-Zdrój Nr 248/XXX/02 z dnia 27 lutego 2002 r. Uchwałą Nr XXX273.2021 z dnia 29 czerwca 2021 r. przystąpiono do zmiany Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Horyniec-Zdrój. Zmiana ta obejmuje część obszaru tej miejscowości.

Podstawowym zaś narzędziem polityki przestrzennej gmin są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP). Największa powierzchnia gminy objęta MPZP jest w Gminie Lubaczów – 11,8%, w Mieście Lubaczów 8,2%, natomiast najmniejsza w Gminie Horyniec-Zdrój – 1,8%. Pokrycie planami ułatwia władzom samorządowym racjonalną politykę przestrzenną, ponieważ uniemożliwiają one realizację przypadkowych lokalizacji inwestycji, które stoją w sprzeczności z ładem przestrzennym, ale również z planami i możliwościami gmin w zakresie zapewnienia dostępu do podstawowej infrastruktury.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawia długookresową strategiczną wizję rozwoju obszaru. Wynika on z wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań, zdiagnozowanych potrzeb i potencjału obszaru z uwzględnieniem jej specyfiki i zróżnicowania. Struktura funkcjonalno-przestrzenna MOF Lubaczów została przedstawiona za pomocą map uwarunkowań oraz modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej.

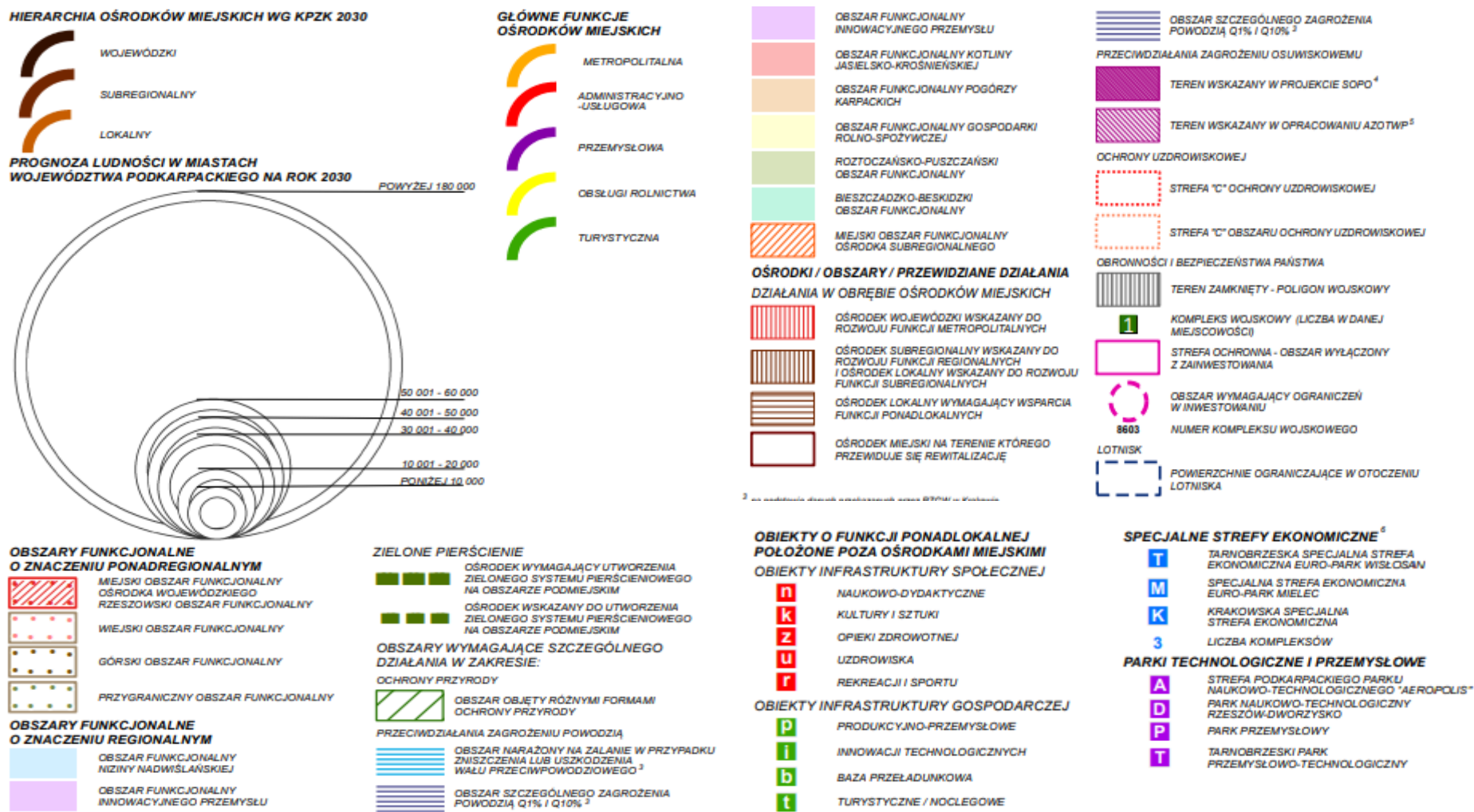
Na mapach 10–12 przedstawiono fragmenty map *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030*: struktura funkcjonalno-przestrzenna, komunikacja i infrastruktura techniczna oraz gospodarka odpadami, wodno-ściekowa i ochrona wód. Natomiast na mapie 13 przedstawiono model struktury przestrzenno-funkcjonalnej MOF Lubaczów, która jest wynikiem wszelkiego rodzaju uwarunkowań oraz nakreśla pożądane kierunki zmian w gospodarowaniu obszarze, prowadzące do osiągnięcia zamierzonych w Strategii celów.

Mapa 10 Fragment mapy *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* – struktura funkcjonalno-przestrzenna

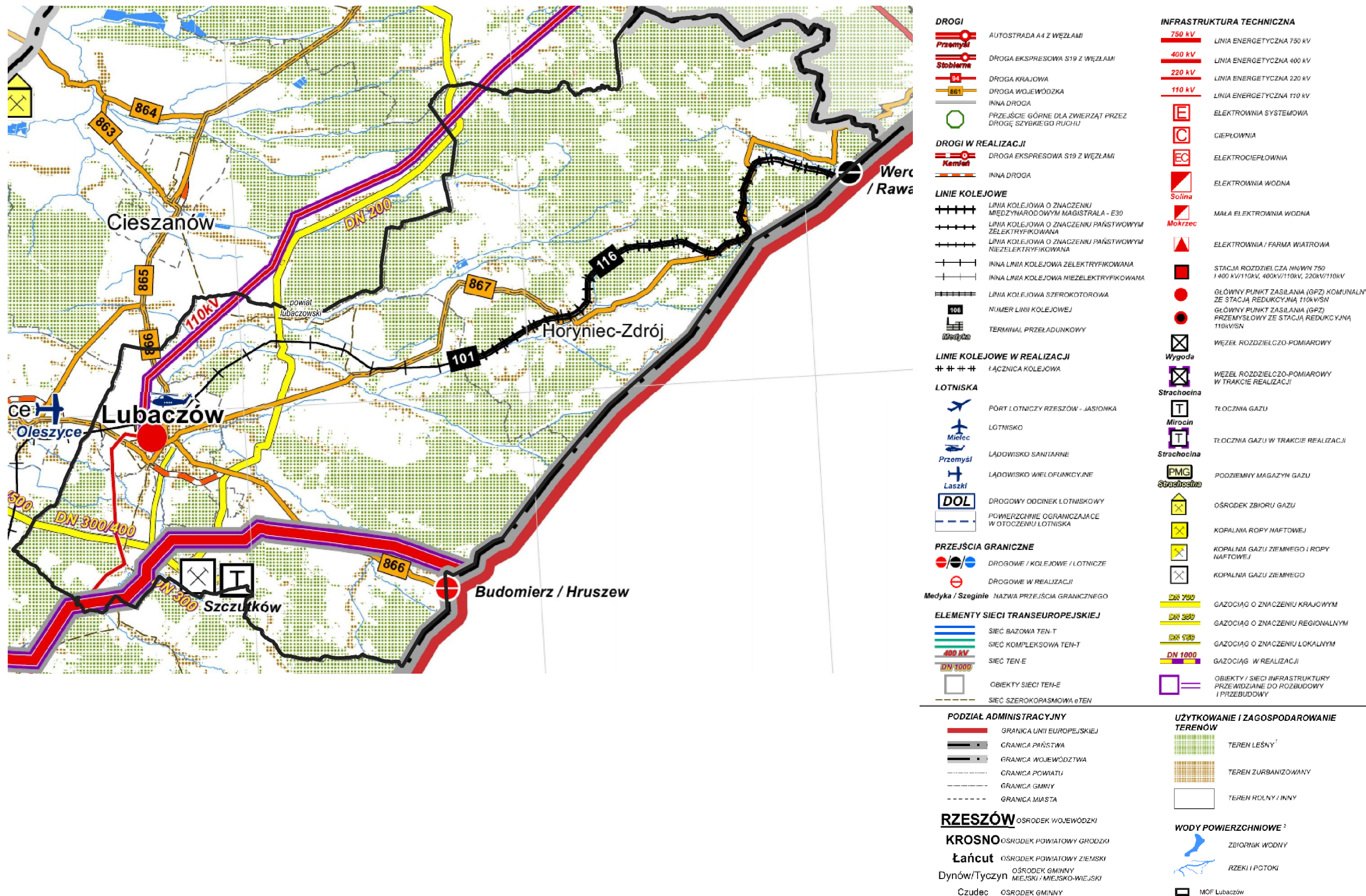
Źródło: Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Rysunek 1 Legenda do treści mapy *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* – struktura funkcjonalno-przestrzenna

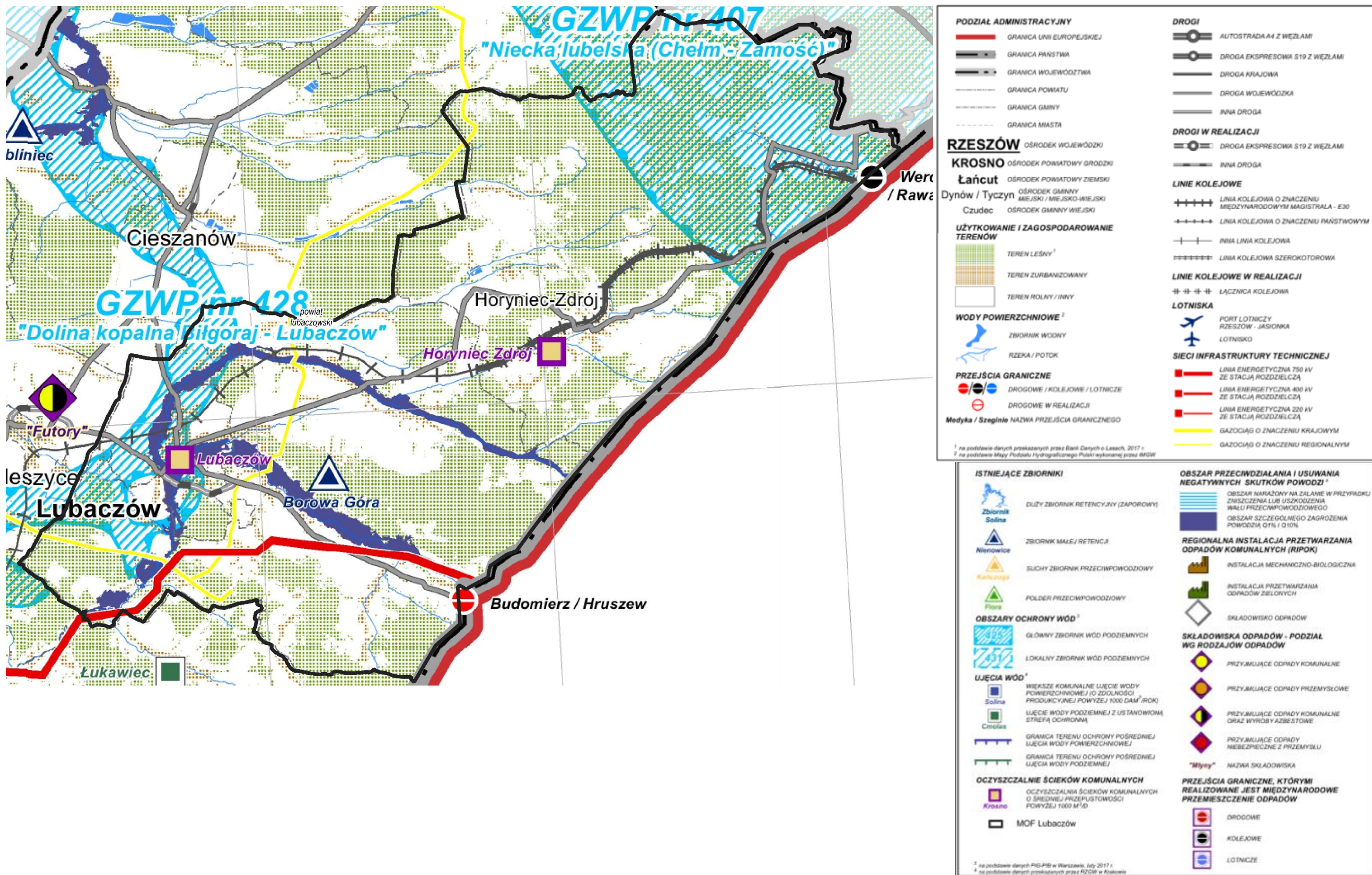
Źródło: Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Mapa 11 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 – komunikacja i infrastruktura techniczna

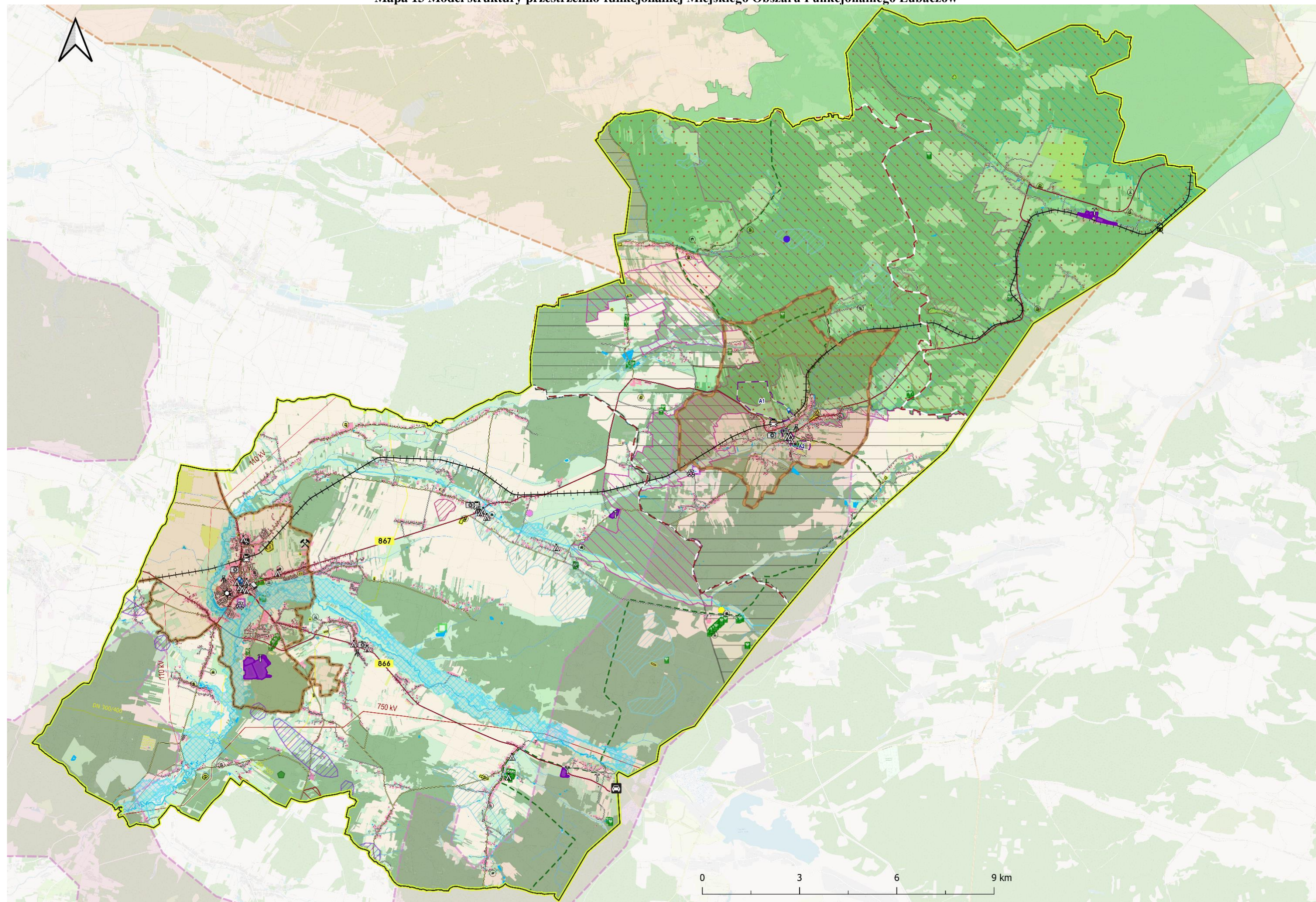
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Załącznika graficznego do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Mapa 12 Fragment mapy Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030 – gospodarka odpadami, wodno-ściekowa i ochrona wód

Źródło: Załącznik Nr 4 do Uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Mapa 13 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów

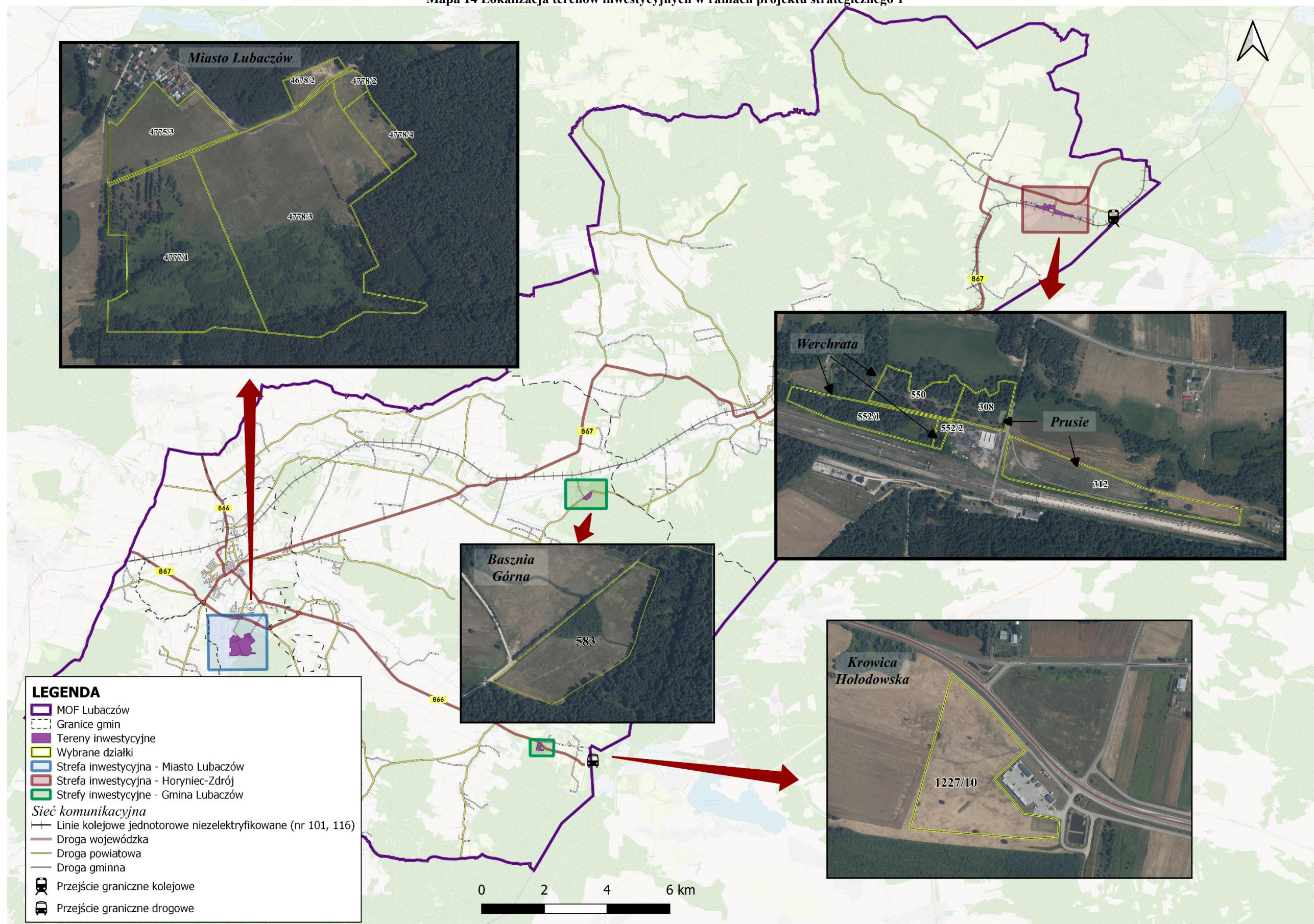
Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 2 Legenda do treści mapy: Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów

LEGENDA	
	MOF Lubaczów
	Granice gmin
Wybrane elementy projektów strategicznych - lokalizacja poglądowa	
	Projekt Strategiczny nr 1 Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury biznesowej dla MSP w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów
	Projekt Strategiczny nr 2 - Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez poprawę bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów
	Rozwój infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego
	Projekt Strategiczny nr 3 - Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów do osiedlania się, rekreacji i przedsiębiorczości
	Budowa nowoczesnej biblioteki multimedialnej z kinem w Mieście Lubaczów
	Utworzenie Miasteczka Kulturowego na deptaku w Horyńcu-Zdroju
	Projekt Strategiczny nr 5 Utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego produkującego ciepło w wysokosprawnej kogeneracji w Mieście Lubaczów
	Projekt Strategiczny nr 6 - Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów
	Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych w kierunku rozwiązań kompleksowych oraz zmniejszania ubóstwa energetycznego, modernizacji budynków
	Wymiana/modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne
	Projekt Strategiczny nr 7 - Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów
	Rozwój e-usług publicznych
	Budowa i konsolidacja systemu monitoringu we wszystkich gminach MOF
	Rozwój infrastruktury w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych
Obszary funkcjonalno-przestrzenne	
	Tereny istniejącej zabudowy
	Istniejąca sieć osadnicza
	Lasy i zadrzewienia
	Roślinność trawiasta
	Grunty orne
	Sady
	Cmentarze
Obszary o kluczowych funkcjach dla rozwoju	
	Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Biegunki Wzrostu
	Obszar Strategicznej Interwencji Intensywny rozwój gospodarczy
Strefy Ochrony Uzdrawiskowej	
	Strefy "A1" i "A2"
	Strefa "B"
	Strefa "C"
	Park Przemysłowy Lubaczów
Sieć komunikacyjna	
	Drogi wojewódzkie
	Drogi powiatowe
	Drogi gminne
	Linia kolejowa jednotorowa nieelektryfikowana
	Szlak rowerowy Green Velo
Granice złóż	
	Gazy ziemne
	Surowce ilaste
	Piaski kwarcowe
	Pozostałe kopaliny
	Wody lecznicze
Formy ochrony przyrody	
	Południoworoztoczański Park Krajobrazowy
	Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu
	Pomniki przyrody
Obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000	
	Puszcza Solska
	Roztocze
Specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000	
	Horyniec
	Lukawiec
	Uroczyska Roztocza Wschodniego
	Korytarze ekologiczne
	Nizina Sandomierska
	Roztocze
Rezerwy przyrody	
	Solokija
Uwarunkowania wodne	
	Obszar szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi wynoszącym Q1%
	Wody powierzchniowe
	Cieki wodne i kanały
	Oczyszczalnia ścieków komunalnych o średniej przepustowości powyżej 1000 m ³ /D
	Zbiornik małej retencji
Infrastruktura techniczna	
	Gazociąg o znaczeniu regionalnym
Linie energetyczne	
	Najwyższego napięcia
	Wysokiego napięcia
	Przejście graniczne - drogowe
	Przejście graniczne - kolejowe
	Łądownisko sanitarne
	Główny punkt zasilania (GPZ) komunalny ze stacją redukcyjną 110 kV/SN
	Kopalnia gazu ziemnego
	Tłocznia gazu
Istniejące obiekty charakterystyczne obszaru	
	Kamieniołom w Bruśnie
	Kresowa Osada
	Muzeum Kresów w Lubaczowie
	Gorzelnia w Hucie Kryształowej
Wybrane zabytki	
	Budynek
	Cerkiew
	Cmentarz
	Kościół
	Park
	Pomnik

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 14 Lokalizacja terenów inwestycyjnych w ramach projektu strategicznego 1

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Obszary strategicznej interwencji wraz z zakresem planowanych działań

4.2.1. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa i inne ponadlokalne

Obszary Strategicznej Interwencji zostały wyróżnione poprzez integrację dwóch podejść: krajowego i regionalnego, spójnych ze *Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)* oraz *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030*.

Wśród Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych na poziomie krajowym, znalazły się:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze;
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją;
- Wschodnia Polska.

Gminy MOF Lubaczów zostały zakwalifikowane do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją oraz do Wschodniej Polski, dodatkowo gminy Lubaczów oraz Horyniec-Zdrój zaliczone zostały do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.

Wschodnia część kraju w największym stopniu skupia obszary zagrożone marginalizacją, a jej województwa – lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie znajdują się w grupie regionów o zdecydowanie niższym poziomie konkurencyjności w porównaniu do średniej w Unii Europejskiej (rysunek 2).

Interwencje realizowane w ramach programu powinny być w szczególności skoncentrowane na poprawie warunków rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu trwałych i dobrych jakościowo miejsc pracy oraz poprawie atrakcyjności inwestycyjnej województw wschodniej Polski. Wpłyne to w efekcie na podniesienie konkurencyjności regionalnych gospodarek oraz długofalowe pobudzenie aktywności gospodarczej²². MOF Lubaczów z uwagi na położenie w województwie podkarpackim wpisuje się w OSI Wschodnia Polska, wskazanym na poziomie krajowym.

²² *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*.

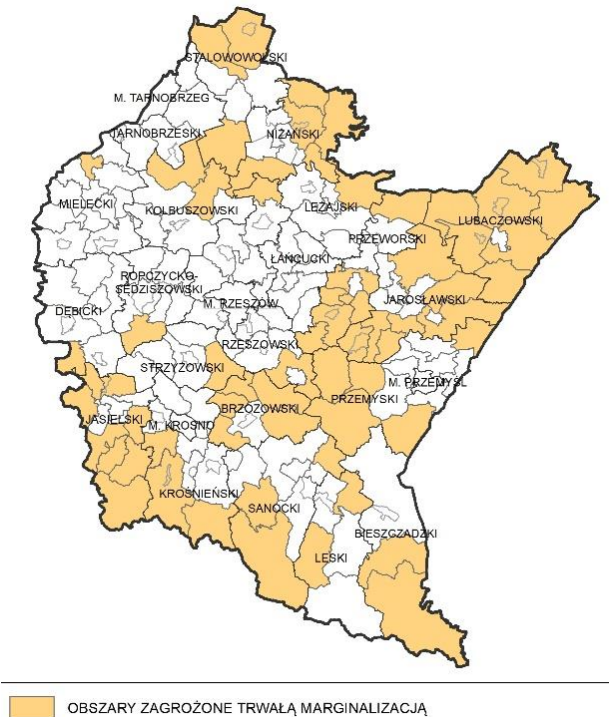
Rysunek 3 Terytorialny zasięg OSI Wschodnia Polska

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Obszarami największej koncentracji problemów rozwojowych i w największym stopniu zagrożonymi trwałą marginalizacją są skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast. Obszary te cechują się peryferyjnym położeniem poza obszarami największych aglomeracji i słabą dostępnością transportową. Na rysunku 4 przedstawiono obszary zagrożone trwałą marginalizacją, do których zostały zaliczone gminy Lubaczów i Horyniec-Zdrój.

Rysunek 4 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030 wyznacza następujące obszary strategicznej interwencji w województwie:

- subregionalne bieguny wzrostu i miejskie obszary funkcjonalne;
- miasta powiatowe i małe;
- Rzeszów i Rzeszowski Obszar Funkcjonalny;
- obszary wiejskie;
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją w województwie;
- obszar Bieszczad;
- obszar gmin „Błękitnego Sanu”.

Gminy MOF Lubaczów wpisują się w następujące priorytety regionalnych OSI:

- 7.1. *Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego;*
- 7.3. *Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju;*
- 7.4. *Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku.*

Priorytet 7.1. Wykorzystanie policentrycznego miejskiego układu osadniczego, w tym cztery kierunki działań, w które wpisują się gminy MOF Lubaczów:

7.1.1. Wzmocnienie roli biegunów wzrostu w świadczeniu usług publicznych oraz usług wyższego rzędu, a w szczególności wzmocnianie potencjałów wyróżniających je w skali krajowej

Zakładane działania:

- umocnienie pozycji biegunów wzrostu w oparciu o ich potencjał w celu podniesienia ich pozycji w hierarchii ośrodków rozwoju na poziomie regionu i kraju;
- podejmowanie działań przeciwdziałających pogarszaniu się sytuacji społeczno-ekonomicznej w sytuacji ewentualnego zastoju gospodarczego wynikającego z uwarunkowań kryzysowych, w tym epidemii COVID-19 w 2020 r.;
- wzmocnienie rdzeni biegunów wzrostu w zakresie realizowanych funkcji miastotwórczych;
- zachowanie policentrycznej struktury osadniczej umożliwiającej rozpowszechnianie efektów działań rozwojowych na obszar całego województwa;
- wsparcie biegunów wzrostu w zakresie wykorzystania potencjałów endogenicznych;
- kreowanie nowych regionalnych biegunów wzrostu;
- tworzenie układów multipolarnych uwzględniających rozprzestrzenianie się procesów rozwojowych ponad granicami administracyjnymi;

- rozwój kapitału ludzkiego poprzez poprawę jakości edukacji oraz zróżnicowanie oferty edukacyjnej i popularyzującej naukę z wykorzystaniem innowacji;
- rozwój usług publicznych i podniesienie ich jakości, m.in. w zakresie ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego;
- poprawa ładu przestrzennego obszaru poprzez integrację planowania przestrzennego;
- poszerzenie oferty kulturalnej i zwiększenie udziału mieszkańców w życiu kulturalnym regionu;
- wykorzystanie potencjału turystycznego ośrodków poprzez kreowanie różnorodnych produktów turystycznych;
- wsparcie uczelni oraz szkół poprzez włączanie ich w lokalne i regionalne programy promocji, a także uwzględnienie ich funkcjonowania w ofertach inwestycyjnych.

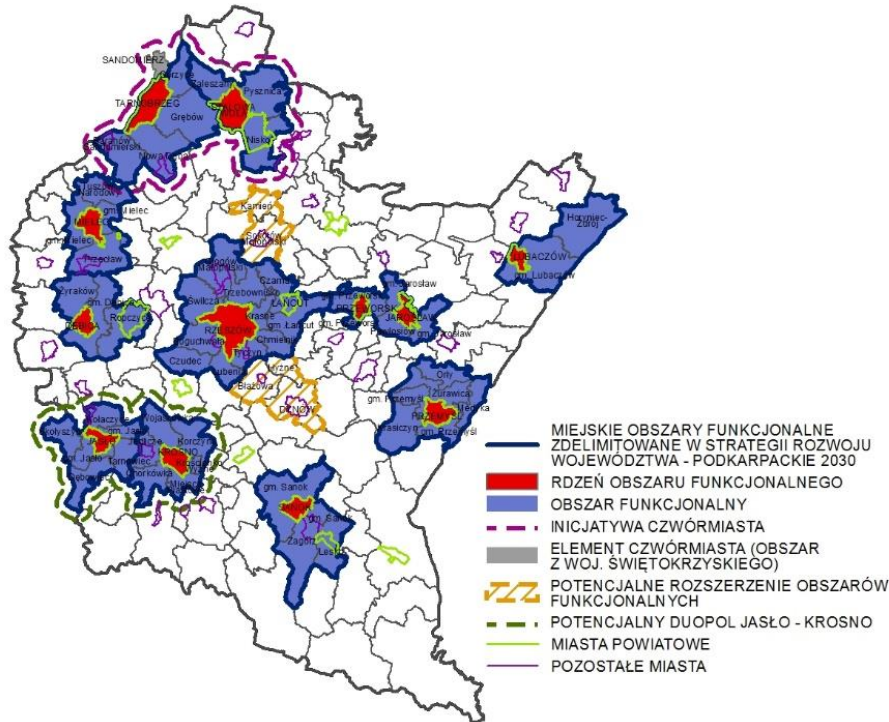
7.1.2. Rozwój potencjału gospodarczego miast, ze szczególnym uwzględnieniem biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne oraz wiejskie

Potencjał gospodarczy ośrodków miejskich (rysunek 5) jako biegunów wzrostu uzależniony jest m.in.: od zakresu realizowanych usług publicznych, jakości systemu nauki i oświaty, poziomu rozwoju gospodarczego w tym rynku pracy, dostępności komunikacyjnej oraz atrakcyjności oferty inwestycyjnej, oddziaływania rdzenia na obszary funkcjonalne i wiejskie. Potencjał gospodarczy biegunów wzrostu uzależniony jest również od ich zasobów endogenicznych. W *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* wskazano gminy Lubaczów i Horyniec-Zdrój oraz Miasto Lubaczów jako MOF Lubaczów. W związku z tym w dniu 21 grudnia 2021 r. zawarto Porozumienie celem realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów. Miasto Lubaczów jako ośrodek ponadlokalnych funkcji gospodarczych posiada potencjał do obsługi potrzeb północno-wschodniej części województwa oraz potencjał w zakresie obsługi ruchu turystycznego Roztocza. Wspierać należy sektor małych i średnich przedsiębiorstw produkcyjnych. Miasto Lubaczów posiada potencjał do generowania powiązań gospodarczych z Ukrainą, warunki do rozwoju turystyki uzdrowiskowej, kulturowej oraz tranzytowej, a także dla utworzenia lotniska umożliwiającego rozwój modelarstwa lotniczego w województwie. Dla obszaru Roztocza przewiduje się opracowanie i wdrożenie programu rozwoju wspólnie z Województwem Lubelskim.

Do głównych zadań miejskich obszarów funkcjonalnych będzie należeć między innymi:

- wzmocnianie sieci ciężkich grawitacyjnych miast regionu stanowiących szansę do stworzenia sieci stymulowania przepływu procesów rozwojowych;
- rozwój obszarów dla potencjalnych inwestorów pod kątem możliwości rozwoju stref działalności gospodarczej;
- wspieranie rozwoju strefy działalności gospodarczej w kierunku powstawania i efektywnego funkcjonowania przedsiębiorstw wraz z oddziaływaniem na obszary wiejskie;
- kreowanie nowych miejsc pracy oraz zwiększenie wartości PKB poprzez rozwój sektora usług i przedsiębiorstw;
- dywersyfikacja gospodarki biegunów wzrostu i ich obszarów funkcjonalnych celem wzmocnienia funkcji gospodarczej, ze szczególnym uwzględnieniem możliwego okresu regresu gospodarczego w wymiarze ponadregionalnym;
- zniwelowanie istniejących barier transgranicznych i zacieśnienie współpracy gospodarczej z przedsiębiorstwami z Ukrainy i Słowacji;
- wprowadzenie w ośrodkach miejskich rozwiązań wpisujących się w ideę *Smart City*;
- kształtowanie miejskich terenów zieleni w nawiązaniu do idei: „zielone miasta”;
- wsparcie rozwoju biegunów wzrostu z wykorzystaniem ich potencjału turystycznego i rekreacyjnego.

Rysunek 5 Miejskie obszary funkcjonalne

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

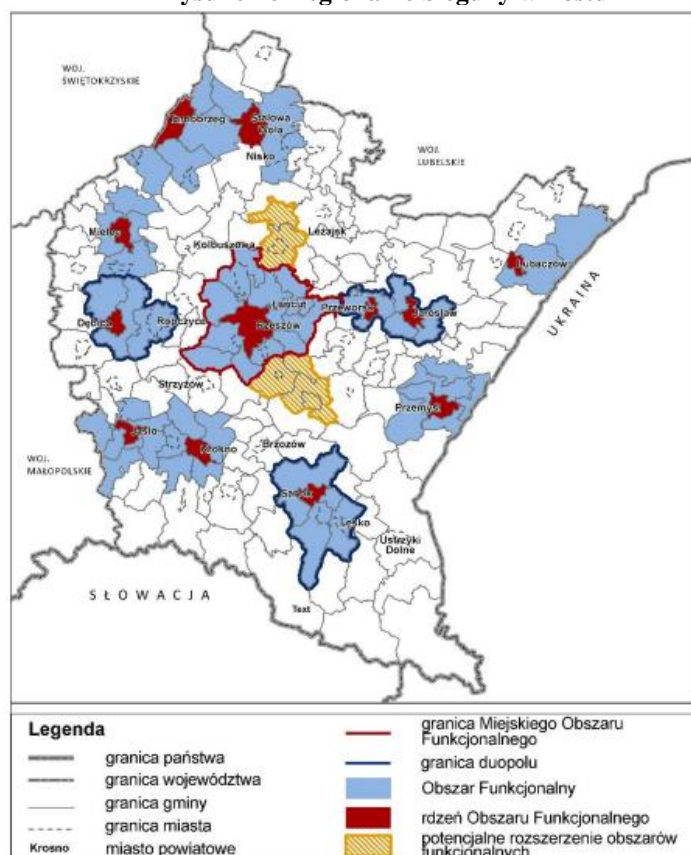
7.1.3. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu

Inwestycje infrastrukturalne należy ukierunkować na zapewnienie efektywnego i bezpiecznego procesu przemieszczania się z uwzględnieniem zachowania ładu przestrzennego. Do zakładanych działań na tym obszarze należy także między innymi:

- zwiększenie spójności terytorialnej obszarów funkcjonalnych poprzez budowę, rozbudowę oraz modernizację infrastruktury kolejowej;
- podniesienie bezpieczeństwa komunikacyjnego poprzez budowę obwodnic i odciążenie centrów miast od przeciążeń wynikających z transportu indywidualnego i komunikacji publicznej;
- modernizacja i rozwój infrastruktury dróg lokalnych w celu zwiększenia spójności obszarów funkcjonalnych miast;
- rozwój transportu publicznego, w tym poprzez modernizację i rozwój infrastruktury w celu efektywniejszego przemieszczania się wewnątrz obszarów funkcjonalnych oraz między nimi;
- wspieranie systemu zrównoważonego transportu wraz z węzłami intermodalnymi typu P&R, B&R;

- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych jako alternatywy dla przemieszczania się na krótkich odcinkach oraz służących rekreacji.

Rysunek 6 Regionalne bieguny wzrostu

Źródło: Załącznik nr 1 do Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 Obszary Strategicznej Interwencji

7.1.4. Rozwój miast powiatowych i mniejszych

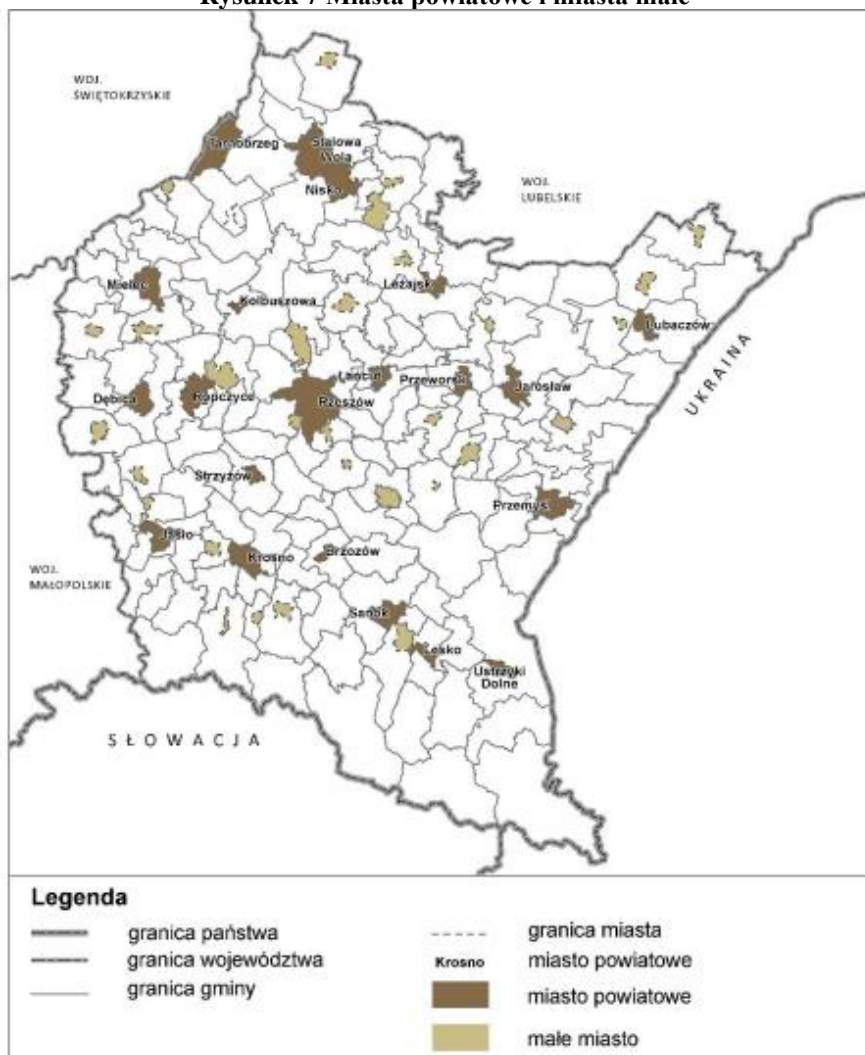
Działania w tym obszarze zostaną nakierowane na wzmacnianie potencjału tych miast i ich roli w strukturze osadniczej m.in.: poprzez wsparcie w tworzeniu stabilnych podstaw rozwoju, wzrost aktywności gospodarczej i przedsiębiorczej, przemodelowanie rynku pracy (wzrost zatrudnienia), stymulowanie aktywności i zdobywania kompetencji przez społeczność lokalną oraz skuteczne budowanie partnerstw.

Zakładane działania:

- poprawa i rozwój warunków prowadzących do dynamizacji przedsiębiorczości w oparciu o potencjalne specjalizacje gospodarcze ośrodka miejskiego;
- wzmacnianie powiązań funkcjonalnych w celu przywrócenia roli ośrodka w układzie osadniczym;
- zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców poprzez rozwój kompetencji zawodowych;

- modernizacja przestrzeni miejskiej umożliwiającej wykorzystanie potencjałów i zasobów miast, w tym turystycznych i wypoczynkowo-rekreacyjnych;
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wzrost dostępu do usług publicznych;
- rozwój kapitału społecznego i wzmocnienie tożsamości regionalnej poprzez zaangażowanie mieszkańców w procesy rozwojowe;
- poprawa jakości zarządzania poprzez współpracę z innymi samorządami terytorialnymi;
- podejmowanie działań w zakresie ochrony przyrody i poprawy stanu środowiska;
- poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz związanego z nim zjawiska smogu;
- kreowanie instrumentów przyciągających do osiedlania się w miastach, w szczególności osób młodych i wykształconych;
- wykorzystanie możliwości programowych i finansowych UE w obszarze polityki miejskiej;
- dostosowanie sieci usług i zagospodarowania przestrzennego do zmian demograficznych;
- niwelowanie barier transportowych poprzez rozwój systemów transportu zbiorowego pomiędzy ośrodkami miejskimi a sąsiednimi obszarami wiejskimi oraz innymi ważnymi ośrodkami miejskimi;
- rozwój zintegrowanej sieci ścieżek rowerowych, tras rowerowych jako alternatywy dla przemieszczania się.

Rysunek 7 Miasta powiatowe i miasta małe

– Źródło: Załącznik nr 1 do Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 Obszary Strategicznej Interwencji

Priorytet 7.3. Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście równoważenia rozwoju – przewidziano trzy kierunki działań, w jeden z nich wpisują się gminy MOF Lubaczów:

7.3.1. Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie

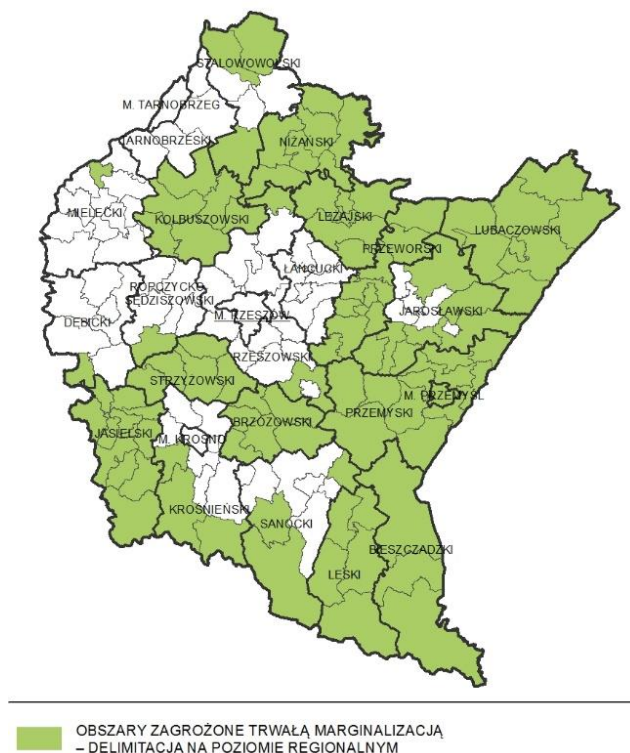
Obszary wymagające szczególnego wsparcia w kontekście zrównoważonego rozwoju to obszary wiejskie oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Są one wewnętrznie bardzo zróżnicowane pod względem sytuacji społeczno-gospodarczej i dotyczących ich problemów. Główne bariery i problemy tych obszarów są jednak najczęściej związane z nieefektywną gospodarką i słabo funkcjonującym rynkiem pracy oraz problemami demograficznymi. Na tych obszarach identyfikuje się relatywnie niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych mieszkańców, niską mobilność zawodową, a tym samym niski

poziom atrakcyjności inwestycyjnej. Obszary te borykają się z niekorzystną sytuacją demograficzną (starzenie się społeczeństwa, odpływ młodych i lepiej wykształconych osób, wyludnienie).

Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie będzie możliwe poprzez następujące działania:

- rozwój sektora inwestycji prywatnych w oparciu o lokalne zasoby;
- aktywizację lokalnych inicjatyw gospodarczych i społecznych poprzez wykorzystanie potencjału podmiotów publicznych, prywatnych, organizacji pozarządowych i mieszkańców;
- poprawę atrakcyjności inwestycyjnej poprzez zapewnienie przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- pobudzanie procesów rozwojowych poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej na zewnątrz, w tym rozwój infrastruktury drogowej łączącej się z węzłami sieci dróg szybkiego ruchu oraz infrastruktury kolejowej;
- włączenie komunikacyjne obszarów o utrudnionej dostępności;
- dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodno-kanalizacyjnej) i społecznej, warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców;
- wzmocnienie roli instytucji publicznych jako inicjatora nawiązywania partnerstw, współpracy z innymi instytucjami publicznymi, społeczeństwem i innymi interesariuszami na rzecz rozwoju regionu;
- ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej;
- intensyfikację działań w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.

Rysunek 8 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

Priorytet 7.4. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku – przewidziano cztery kierunki działań, w które wpisują się gminy MOF Lubaczów (z wyłączeniem miasta):

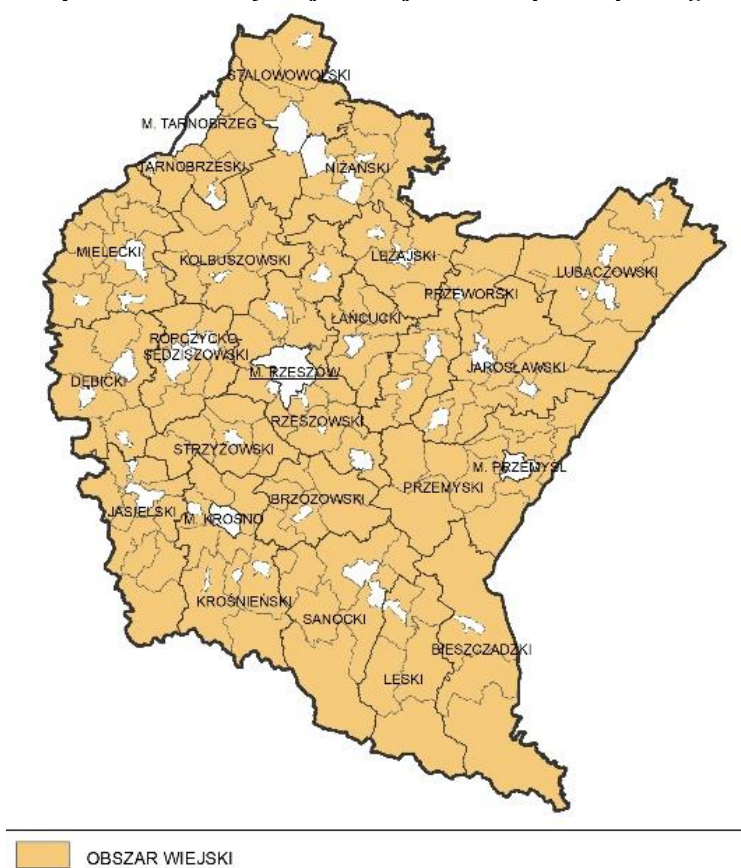
7.4.1. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich poprzez rozwój infrastruktury technicznej

Ideą tego obszaru jest wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich będzie prowadzony poprzez rozwój infrastruktury technicznej. Obszary wiejskie dotyka zjawisko postępującej marginalizacji i niskiego poziomu jakości życia, dlatego też ważną kwestią przeciwdziałającą tym trendom jest rozwój infrastruktury, w szczególności: wodno-kanalizacyjnej, energetycznej, teleinformatycznej oraz transportowej. Działania należy tak kierować, aby dawały możliwość rozwoju gospodarki i przedsiębiorczości, w tym powstawania miejsc pracy w sektorach pozarolniczych, dostępność do usług publicznych, przekwalifikowanie zawodowe oraz mobilność przestrzenną przy zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego. Realizacja wyzwań regionalnych pozwoli na wielokierunkowy i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich.

Zakładane działania:

- poprawa dostępności komunikacyjnej obszarów wiejskich w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym, w tym w relacji do najbliższego regionalnego bieguna wzrostu;
- zwiększenie dostępności cyfrowej poprzez rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej;
- modernizacja i rozbudowa energetycznych linii przesyłowych jako podniesienie komfortu życia i bezpieczeństwa mieszkańców;
- rozwój i poprawa dostępności do infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej i ściekowej;
- poprawa zarządzania sektorem gospodarki odpadami;
- tworzenie korzystnych warunków w tym kompleksowej infrastruktury technicznej dla rozwoju przedsiębiorczości.

Rysunek 9 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030

7.4.2. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Ważną kwestią na tych obszarach jest także rozwój przedsiębiorczości. Rozwój obszarów wiejskich należy oprzeć na wykorzystaniu zróżnicowanych potencjałów rozwojowych, wzmocnieniu sektora rolnictwa, jak również pozarolniczych specjalizacji

gospodarczych. Strategicznym działaniem jest również aktywizowanie społeczności do podejmowania działalności gospodarczej wykorzystującej endogeniczne zasoby obszaru jako elementu konkurencyjności i zwiększenia dochodów ludności.

Zakładane działania:

- promowanie lokalnych zasobów (produktów tradycyjnych, regionalnych, ekologicznych) w celu powstawania alternatywnych źródeł dochodów;
- aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej;
- kreowanie postaw przedsiębiorczych i lokalnych inicjatorów działalności gospodarczej;
- wspieranie i profilowanie specjalizacji regionalno-lokalnej oraz centrów produkcyjno-usługowych;
- ukierunkowanie na dywersyfikację specjalizacji w celu podniesienia towarowości gospodarstw rolniczych;
- rozwój funkcji turystycznych, kompleksowo wykorzystujących lokalne zasoby i specjalizacje.

7.4.3. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym

W *Strategii Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030* wzięto pod uwagę w kwestii obszarów wiejskich także integrację i aktywizację społeczności wiejskiej w aspekcie społecznym i kulturowym. Rozwój obszarów wiejskich powinien opierać się na wielokierunkowej aktywizacji społeczności lokalnej. Grupy społeczne powinny także współuczestniczyć w zarządzaniu lokalnymi zasobami. Istotne jest również oddolne zaangażowanie się społeczności w partnerstwa regionalne i ponadregionalne, a nawet międzynarodowe.

Zakładane działania:

- wsparcie mieszkańców w realizacji działań wynikających z lokalnych dokumentów strategicznych mających na celu wzmocnienie tożsamości regionalnej;
- podejmowanie współpracy na rzecz integracji społeczności lokalnej w planowaniu wspólnych działań i podejmowaniu wyzwań rozwojowych;
- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach, przyczyniające się do zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców obszarów wiejskich, integracji społecznej i aktywizacji, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;

- promocja lokalnej twórczości kulturalnej, rzemieślniczej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, przyczyniającej się do wykreowania produktów charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości w oparciu o istniejące zasoby;
- promocja regionalnych specjalizacji w rolnictwie, jego otoczeniu i rybactwie (winiarstwo, pszczelarstwo itp. oraz usługi socjalne i rzemiosło, handel, przetwórstwo produktów rolnych, rękodzieło itp.);
- upowszechnianie dobrych praktyk przez społeczność lokalną na płaszczyźnie międzyregionalnej i międzynarodowej;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi.

7.4.4. Racjonalizacja przestrzeni wiejskiej

Gospodarka przestrzenna obszarów wiejskich powinna być określona w opracowaniach urbanistycznych, aby zapewnić racjonalne wykorzystanie przestrzeni i zasobów endogenicznych, przy zachowaniu walorów krajobrazowych i przyrodniczych. Należy również dążyć do zachowania zgodności z dokumentami planistycznymi sporządzanymi dla obszarów sąsiednich.

Zakładane działania:

- dostosowanie przestrzeni wiejskiej do potrzeb gospodarczych i społecznych mieszkańców;
- efektywne wykorzystanie przestrzeni poprzez rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego w projektowaniu przestrzeni wiejskiej;
- poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni wiejskiej uzyskana poprzez wspieranie projektów mających na celu urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- budowa oraz modernizacja infrastruktury wspierającej rozwój funkcji kulturowo-społecznych na terenach wiejskich;
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni produkcyjnej i osadniczej dzięki wspieraniu działań scaleniowych i zagospodarowania poscaleniowego.

W *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* obszarami funkcjonalnymi o znaczeniu ponadregionalnym są:

- miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego – Rzeszowski Obszar Funkcjonalny;

- Wiejski Obszar Funkcjonalny;
- obszar funkcjonalny szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej tj. Górski Obszar Funkcjonalny;
- Przygraniczny Obszar Funkcjonalny.

Gminy MOF Lubaczów zostały zaliczone do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym, takich jak: Wiejski Obszar Funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych (z wyłączeniem miasta) oraz Przygraniczny Obszar Funkcjonalny (POF).

Wiejski Obszar Funkcjonalny wymagający wsparcia procesów rozwojowych obejmuje gminy wiejskie i miejsko-wiejskie położone poza Wiejskim Obszarem Funkcjonalnym uczestniczącym w procesach rozwojowych. Zajmuje powierzchnię 8 247 km², co stanowi 46,3% powierzchni obszaru województwa podkarpackiego i 49,5% Wiejskiego Obszaru Funkcjonalnego. Priorytetem rozwojowym obszaru jest stwarzanie warunków do poprawy jakości życia mieszkańców. Podstawową funkcją obszaru jest funkcja rolnicza, natomiast do funkcji towarzyszących należą: turystyczno-rekreacyjna oraz uzdrowskowa.

Wiodące kierunki zagospodarowania:

- rozwój rolnictwa ekologicznego opartego na gospodarstwach rodzinnych;
- rozwój działalności gospodarczej związanej z gospodarką rolną i turystyką;
- rozwój kapitału ludzkiego oraz wzrost poziomu życia mieszkańców;
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z lokalnymi ośrodkami osadniczymi;
- poprawa dostępności komunikacyjnej obszaru w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- ochrona terenów o najwyższych walorach przyrodniczych i krajobrazowych;
- racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego;
- rozwój turystyki, w tym agroturystyki, funkcji sportowo-rekreacyjnych i uzdrowskowych;
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Zasady i warunki zagospodarowania:

- rozwój bazy usług publicznych;
- zapobieganie procesom rozpraszania zabudowy powodującym degradację terenów otwartych i przydatnych dla rolnictwa;

- ochrona zasobów leśnych oraz rozwój zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej;
- poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową;
- rozwój funkcji sportowo-rekreacyjnej i turystycznej, w tym agroturystyki oraz lecznictwa uzdrowiskowego z zastosowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

W województwie podkarpackim Przygraniczny Obszar Funkcjonalny obejmuje 68 gmin. Wyznaczony Przygraniczny Obszar Funkcjonalny zawiera strefę nadgraniczną, obejmującą 34 gminy w 9 powiatach, w tym 3 miasta: Przemyśl, Lubaczów i Radymno, 8 gmin miejsko-wiejskich i 23 gminy wiejskie. Priorytetem rozwojowym obszaru jest rozwój usług o charakterze dystrybucyjnym i logistycznym, z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem państwa.

Do wiodących kierunków zagospodarowania POF należą:

- poprawa dostępności komunikacyjnej w wymiarze lokalnym, regionalnym, krajowym i transgranicznym;
- wzmocnienie funkcjonalne ośrodków miejskich;
- rozwój gospodarki rolnej i leśnej;
- rozwój funkcji turystycznej w dostosowaniu do zasad ochrony obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo;
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

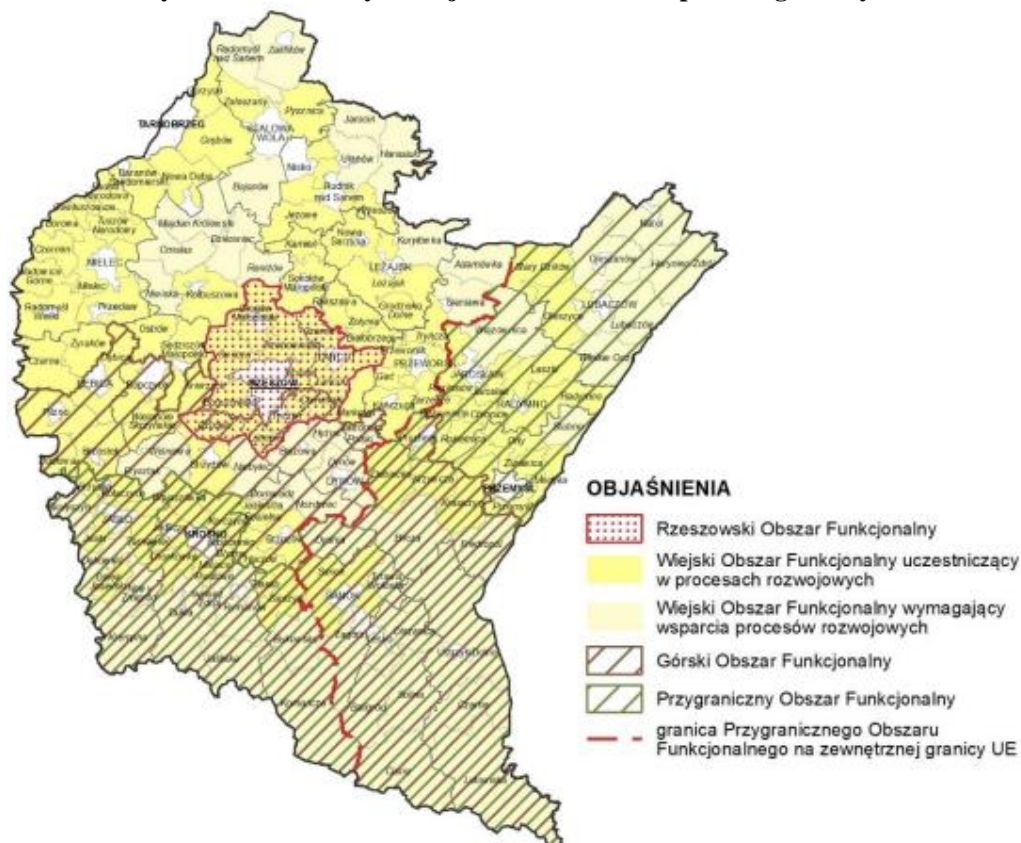
Zasady i warunki zagospodarowania:

- zagospodarowanie przestrzenne obszaru z uwzględnieniem potrzeb związanych z obronnością i bezpieczeństwem publicznym;
- rozwój i modernizacja infrastruktury granicznej, transportowej i logistycznej;
- integrowanie systemów komunikacyjnych i usprawnienie powiązań transportowych;
- wspieranie rozwoju nowych funkcji, zwiększających zakres świadczonych usług o charakterze ponadlokalnym, w tym logistycznych;
- poprawa dostępu do usług publicznych zlokalizowanych w miastach i na obszarach wiejskich;
- współpraca transgraniczna w zakresie planowania przestrzennego i społeczno-gospodarczego, realizacja i koordynacja wspólnych działań i projektów, zapewniających integrację planowania w zakresie ochrony środowiska, gospodarki wodnej oraz infrastruktury transgranicznej;

- poprawa wyposażenia obszaru w infrastrukturę techniczną i transportową.

Na rysunku 10 przedstawiono obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym wyznaczone w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030*.

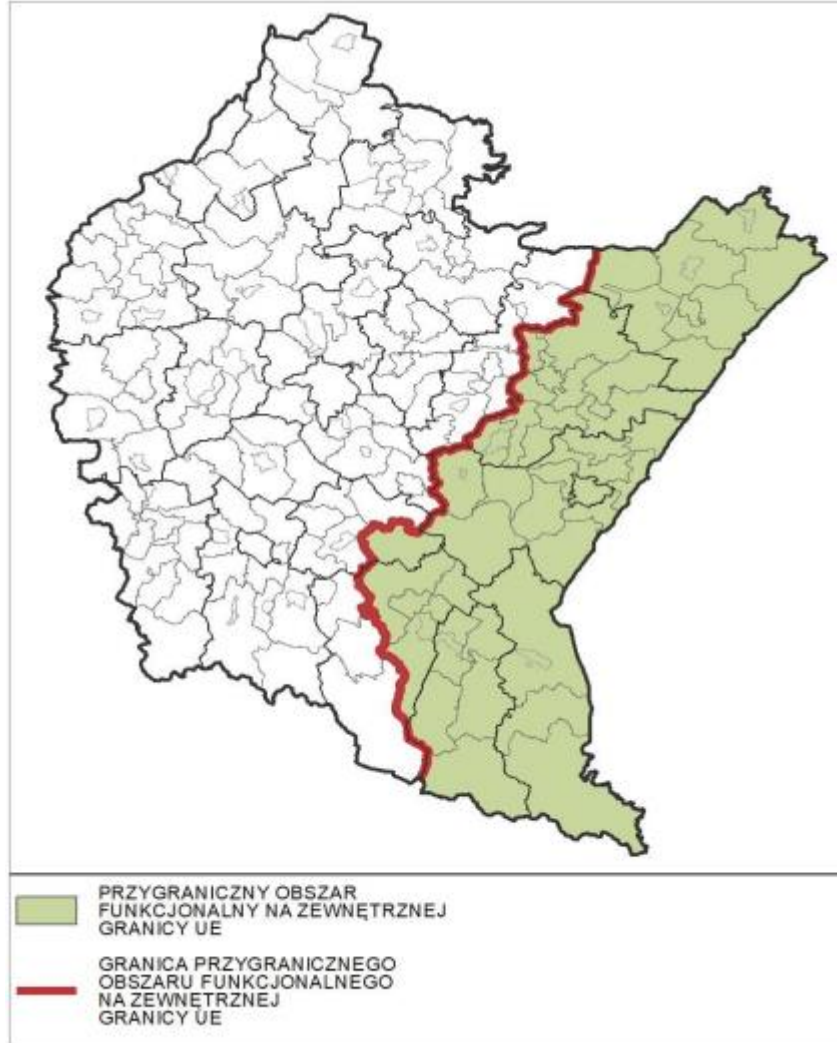
Rysunek 10 Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym

Źródło: *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030*

Dodatkowo powstała inicjatywa terytorialna *Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą* (rysunek 11). Obszar ten obejmuje 43 gminy, jego powierzchnia wynosi 6 043 km², co stanowi 34% powierzchni województwa, a zamieszkuje go około 421 tys. osób, co stanowi 20% populacji województwa.

Rysunek 11 Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą

Źródło: Załącznik nr 1 do Funduszy Europejskich dla Podkarpacia 2021–2027 Obszary Strategicznej Interwencji

Należy zwrócić uwagę, iż gminy MOF Lubaczów zostały zaliczone do jednych z obszarów funkcjonalnych wyodrębnionych w ramach *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030* (PZPWP). Roztoczańsko-Puszczański Obszar Funkcjonalny (R-POF) położony jest w północno-wschodniej części województwa podkarpackiego. Obejmuje gminy leżące po prawej stronie Sanu w dolnym biegu rzeki do jej ujścia do Wisły oraz znajdującą się na terenie województwa podkarpackiego część Roztocza. R-POF obejmuje 12 gmin wiejskich: Adamówka, Harasiuki, Horyniec-Zdrój, Jarocin, Krzeszów, Kuryłówka, Lubaczów, Pysznica, Radomyśl nad Sanem, Stary Dzików, Wiązownica, Wielkie Oczy; 6 gmin miejsko-wiejskich: Cieszanów, Narol, Oleszyce, Sieniawa, Ulanów, Zaklików oraz gminę miejską Lubaczów. R-POF obejmuje powierzchnię 2 921,0 km², co stanowi 16,4% powierzchni województwa. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 47 os./km² i jest ponad dwukrotnie niższa niż średnia dla całego województwa (119 os./km²). Gminy

powiatu lubaczowskiego wykazują związki funkcjonalno-przestrzenne z województwem lubelskim, w tym z blisko położonymi ośrodkami miejskimi: Tomaszowem Lubelskim i Biłgorajem. R-POF charakteryzuje się wysokimi walorami dziedzictwa kulturowego, z zachowanym materialnym dziedzictwem dawnych grup etnicznych i wyznaniowych. Teren Roztocza posiada wysokie walory uzdrowiskowe (uzdrowisko Horyniec-Zdrój) oraz przyrody nieożywionej (geopark „Las Kamienny na Roztoczu”). Jest to obszar o dużym, dotychczas słabo wykorzystywanym potencjale turystycznym. W ostatnich latach obserwuje się wzrost zainteresowania Roztoczem wśród turystów. Do wiodących kierunków zagospodarowania R-POF należy:

- rozwój turystyki poznawczo-wypoczynkowej i kwalifikowanej opartej na lokalnych walorach przyrodniczych i kulturowych;
- poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru;
- ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego;
- utrzymanie i rozwój funkcji uzdrowiskowych Roztocza;
- rozwój zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej;
- rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego;
- wznowienie eksploatacji złóż siarki;
- ochrona obszaru przed powodzią.

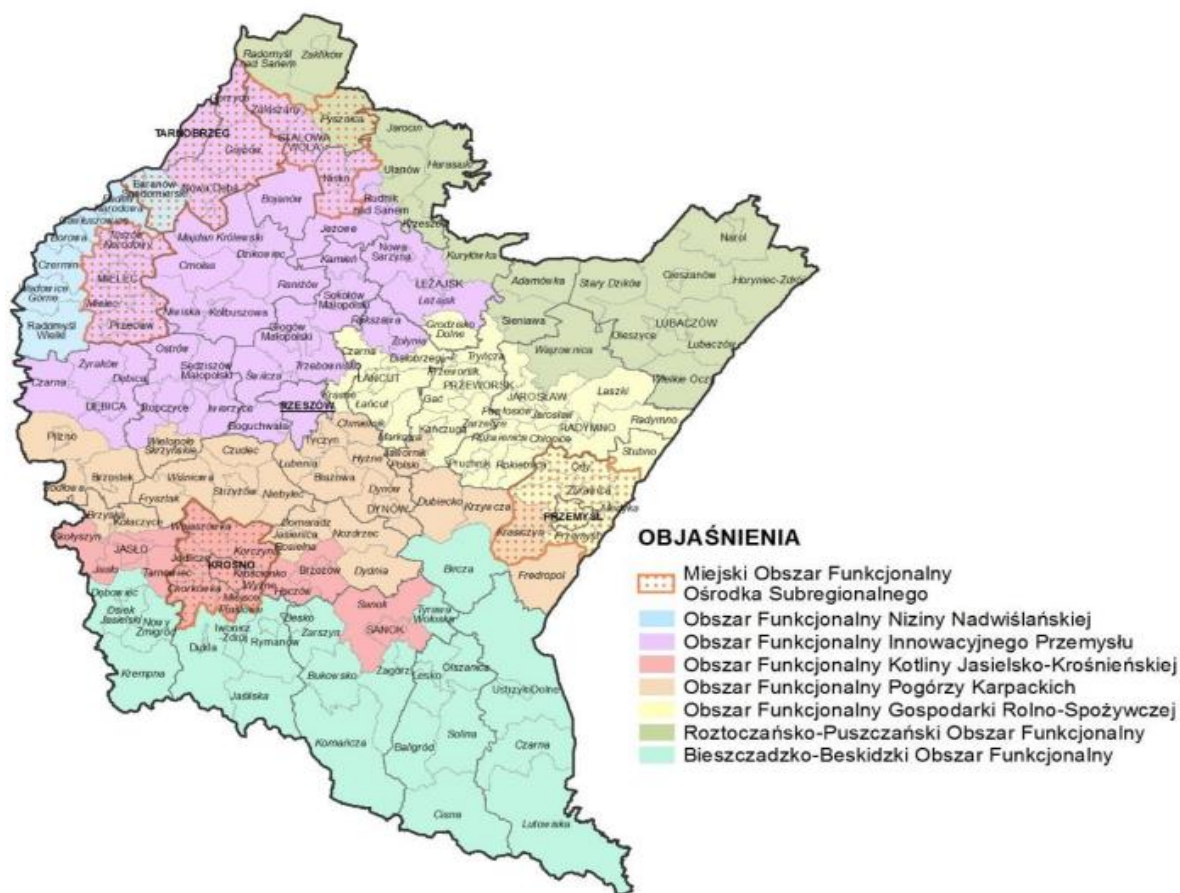
Zasady i warunki zagospodarowania:

- rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury turystycznej;
- rozbudowa istniejących oraz budowa nowych szlaków drogowych oraz modernizacja istniejących linii kolejowych;
- ochrona walorów leczniczych i klimatycznych uzdrowiska Horyniec-Zdrój;
- rozwój rolnictwa ekologicznego dostosowanego do lokalnych warunków, poprawa struktury agrarnej gospodarstw;
- rewaloryzacja historycznych układów urbanistycznych świadczących o unikatowej historii i kulturze obszaru;
- ochrona krajobrazów i przyrody obszaru;
- zapobieganie procesom suburbanizacji i rozpraszania zabudowy powodującym degradację otwartych terenów wiejskich przydatnych dla rolnictwa przez intensyfikację użytkowania terenów zainwestowanych;
- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz zagospodarowanie terenów sprzyjające naturalnej retencji wód powierzchniowych;

- zagospodarowanie terenu kopalni siarki Basznia przy uwzględnieniu aspektów prawno-środowiskowych i ekologicznych;
- uwzględnienie przy zagospodarowaniu terenów ograniczeń związanych z położeniem na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

Na rysunku 12 przedstawiono obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym.

Rysunek 12 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym

Źródło: Załącznik nr 1 do uchwały Nr LIX/930/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 sierpnia 2018 r.

Warto także zwrócić uwagę, iż Lubaczów został zaliczony do miast o dobrych podstawach rozwoju, opartych na funkcjach administracyjno-usługowych oraz przemysłowych, zapewniającym dostęp do usług i dóbr publicznych o standardzie powiatowym, wymagającym jednak wsparcia w zakresie rozwoju funkcji ponadlokalnych (jako miasto powiatowe) oraz wdrożenia programu rewitalizacji²³.

²³Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030, str. 39.

W kontekście obszarów strategicznej interwencji czy obszarów funkcjonalnych wyznaczanych na szczeblu ponadlokalnym, warto zwrócić uwagę, że gminy Lubaczów, Horyniec-Zdrój i Miasto Lubaczów wraz z gminami: Narol, Cieszanów, Oleszyce, Stary Dzików oraz Wielkie Oczy wchodzą w skład Lokalnej Grupy Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”.

Misją LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej” jest inicjowanie oraz realizacja na swoim terenie projektów wpływających na zrównoważony rozwój gospodarczy i społeczny obszaru LGD, a także w oparciu o istniejące walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe. Wizją obszaru LGD jest stać się miejscem, gdzie jego mieszkańcy, dzięki swojej aktywności i przedsiębiorczości, wykorzystują położenie, warunki przyrodnicze oraz dziedzictwo kulturowe na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru LGD – jako swojego miejsca zamieszkania, z którym się mocno utożsamiają²⁴.

Na rysunku 13 przedstawiono granice obszaru LGD.

Rysunek 13 Granice obszaru LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”

Źródło: Strona internetowa LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”, lgd.lubaczow.pl

²⁴ lgd.lubaczow.pl

4.2.2. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla obszaru, jeżeli takie zidentyfikowano

Obszary strategicznej interwencji to obszary, które ze względu na występowanie określonych czynników o różnym charakterze, mogą powodować sytuację kryzysową bądź też odwrotnie – posiadać potencjał rozwojowy. Obszary te wymagają podjęcia określonych działań mających na celu zniwelowanie występującego problemu bądź też wykorzystanie zidentyfikowanego potencjału. Wyznaczenie OSI na poziomie lokalnym jest fakultatywne. Na terenie MOF Lubaczów uznaje się za obszary strategicznej interwencji: *OSI Lokalne Bieguny Wzrostu* oraz *OSI Intensywny rozwój gospodarczy*.

OSI Lokalne Bieguny Wzrostu obejmuje swym zasięgiem Miasto Lubaczów oraz miejscowość Horyniec-Zdrój. Obie miejscowości wyróżniają się atrakcyjnymi warunkami sprzyjającymi osiedlaniu się oraz mają duże znaczenie dla rozwoju lokalnego, szczególnie w sferze turystycznej, a co za tym idzie również w sferze gospodarczej.

Miasto Lubaczów stanowi centrum administracyjne gminy miejskiej Lubaczów i gminy wiejskiej Lubaczów, w którym zlokalizowane są obiekty administracji publicznej, obiekty usług publicznych, w tym zdrowotnych i społecznych, a także usług komercyjnych. Centrum Miasta Lubaczów stanowiącego ośrodek rozwoju MOF Lubaczów powinien być przyjazny i dostępny dla wszystkich mieszkańców oraz oferować wysoką jakość życia. Należy dążyć do tego, aby w ścisłym centrum rozwijały się wszystkie centrotwórcze funkcje miasta: administracyjna – związana z obecnością siedzib władz lokalnych i wszelkiego rodzaju urzędów, handlowa – wiążąca się z występowaniem ośrodków handlowych, transportowa – związana z występowaniem węzłów komunikacyjnych, medyczna – oparta na wybudowanych tam ośrodkach medycznych, wykraczająca swą działalnością poza miasto, kulturalna i oświatowa – wiążące się z miejscami kulturalnymi życia społecznego, takimi jak np. muzea, kina oraz ośrodki edukacyjne w postaci szkół, przedszkoli czy żłobków. Wyznaczony dla MOF wewnętrzny obszar strategicznej interwencji, czyli centrum Miasta Lubaczów, stanowi obszar wzrostu, wyróżniający się potencjałem stymulowania rozwoju całego obszaru.

Rozwój miast stanowi istotny element polityki rozwoju kraju, w tym polityki regionalnej. Miasta różnej wielkości i powiązane z nimi funkcjonalnie obszary odgrywają i cały czas będą odgrywać dużą rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym danych regionów. Ważnym elementem jest stawianie czoła wyzwaniom rozwojowym oraz budowanie warunków do wzmocnienia zdolności miast i miejskich obszarów funkcjonalnych do zrównoważonego rozwoju i polepszania jakości życia mieszkańców, ale także i odwiedzających turystów.

Horyniec-Zdrój to miejscowość uzdrowiskowa posiadająca potencjały w postaci zasobów borowinowych, siarczkowych oraz wód leczniczych, ale także wyróżnia się wyjątkowymi walorami przyrodniczo-kulturowymi, co stanowi istotną determinantę do rozwoju turystyki. Na terenie uzdrowiska znajdują się najładniejsze fragmenty Roztocza. Obszarem o bardzo dużej atrakcyjności przyrodniczej jest Park Zdrojowy, który został założony w latach 30-tych XX wieku przez Karłowskich, uległ zniszczeniu podczas II wojny światowej. W latach 2013–2015 Park Zdrojowy przeszedł rewitalizację, w ramach której została wzniesiona pijalnia i amfiteatr oraz dwa place z fontannami (plac wejściowy oraz zdrojowy). Stworzono zespalające cały układ parku trasy ze ścieżkami rekreacyjnymi i spacerowymi oraz punktami widokowymi. Horyniec-Zdrój to idealne miejsce dla wypoczynku, rekreacji, uprawiania różnych form turystyki, gdyż są ku temu doskonałe warunki terenowe, w miarę dostateczna i nadal rozwijająca się baza turystyczna oraz przyjazne środowisko.

Podstawą rozwoju tych miejscowości jest wykorzystanie potencjału kulturowego, uzdrowiskowego i turystycznego, a co za tym idzie rozwoju w zakresie przedsiębiorczości. Działania podjęte na obszarze wyznaczonych miejscowości będą miały pozytywny wpływ na teren całego MOF.

Rekomendacje:

- zbudowanie spójności obszaru poprzez odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni oraz wdrożenie działań społecznych i gospodarczych;
- porządkowanie struktury przestrzeni publicznej;
- poprawa dostępności komunikacyjnej poprzez rozbudowę systemu dróg gminnych i powiatowych oraz modernizację jego najsłabszych elementów;
- wzmocnianie powiązań komunikacyjnych w celu poprawy dostępności ośrodków usługowych w układzie osadniczym, rozwój komunikacji publicznej i rozwój systemu dróg rowerowych;
- urządzenie i porządkowanie terenów zielonych, parków lub innych miejsc wypoczynku;
- przygotowanie projektów odbudowy, rozbudowy lub rewitalizacji, w tym ofert inwestycyjnych dla inwestorów zewnętrznych, mających na celu lepsze wykorzystanie zasobów terenów uzbrojonych oraz poprawę jakości życia mieszkańców;
- działania dostosowujące programy nauczania do potrzeby rynku;

- poszerzenie i wzbogacenie oferty kulturalnej i usług czasu wolnego opartych na lokalnych zasobach, przyczyniające się do integracji społecznej i aktywizacji kulturowej, szczególnie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- rozwój funkcji rekreacyjnej, sportowej i społeczno-kulturalnej obejmującej budowę i adekwatne wyposażenie obiektów;
- ochrona walorów leczniczych i klimatycznych miejscowości uzdrowiskowej Horyniec-Zdrój;
- rozwój i poprawa stanu infrastruktury dla turystyki uzdrowiskowej;
- realizacja projektów strategicznych, które zlokalizowane są między innymi na wyżej wymienionym obszarze, jest to: *Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów do osiedlania się, rekreacji i przedsiębiorczości, Ochrona środowiska, zachowanie bezpieczeństwa publicznego i energetycznego, a także Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów.*

OSI Intensywny rozwój gospodarczy obejmuje tereny inwestycyjne o całkowitej powierzchni wynoszącej 57,55 ha zlokalizowane na działkach w poszczególnych gminach MOF Lubaczów:

- w Lubaczowie tereny inwestycyjne zlokalizowane są na działkach inwestycyjnych: 4678/2, 4778/2, 4778/4, 4778/3, 4777/1, 4775/3. Całkowita powierzchnia terenów inwestycyjnych wynosi 41,77 ha;
- w Gminie Horyniec-Zdrój tereny inwestycyjne zlokalizowane są w Werchracie na działkach inwestycyjnych w obrębie 0011 – 550, 552/1, 552/2 oraz w miejscowości Prusie obręb 0008 – 308, 312. Lokalizacja przy istniejącym terminalu przeładunkowym oraz szerokotorowej linii kolejowej i przejściu granicznym Prusie. Całkowita powierzchnia terenów inwestycyjnych wynosi 10,24 ha;
- W Gminie Lubaczów tereny inwestycyjne zlokalizowane są w Krowicy Hołodowskiej (w odległości 1,3 km od drogowego przejścia granicznego Budomierz-Hruszew) na części działki o nr ewid. 1227/10 (na drugiej części działki zlokalizowane jest targowisko gminne), powierzchnia: 3,00 ha oraz w Baszni Górnej (w odległości ok. 2,5 km od Kopalni Siarki „Basznia II” w Podlesiu) na części działki nr 583, powierzchnia: 2,80 ha. Całkowita powierzchnia terenów wynosi 5,80 ha.

Ponadto potencjałem rozwojowym omawianego obszaru jest Park Przemysłowy Lubaczów zajmujący obszar około 24 ha. Całość terenów inwestycyjnych jest w pełni

uzbrojona i wyposażona w niezbędną infrastrukturę. W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego obszar przeznaczony jest pod przemysł, usługi oraz usługi handlowe (o powierzchni sprzedaży poniżej 2000 m²).

Oferta Parku Przemysłowego Lubaczów adresowana jest głównie do przedsiębiorstw MŚP (małych i średnich) zarówno z Polski, jak i zagranicy. Za takim rozwiązaniem przemawia zarówno niewielki rozmiar Parku, jego lokalizacja oraz analiza otoczenia społeczno-gospodarczego obszaru.

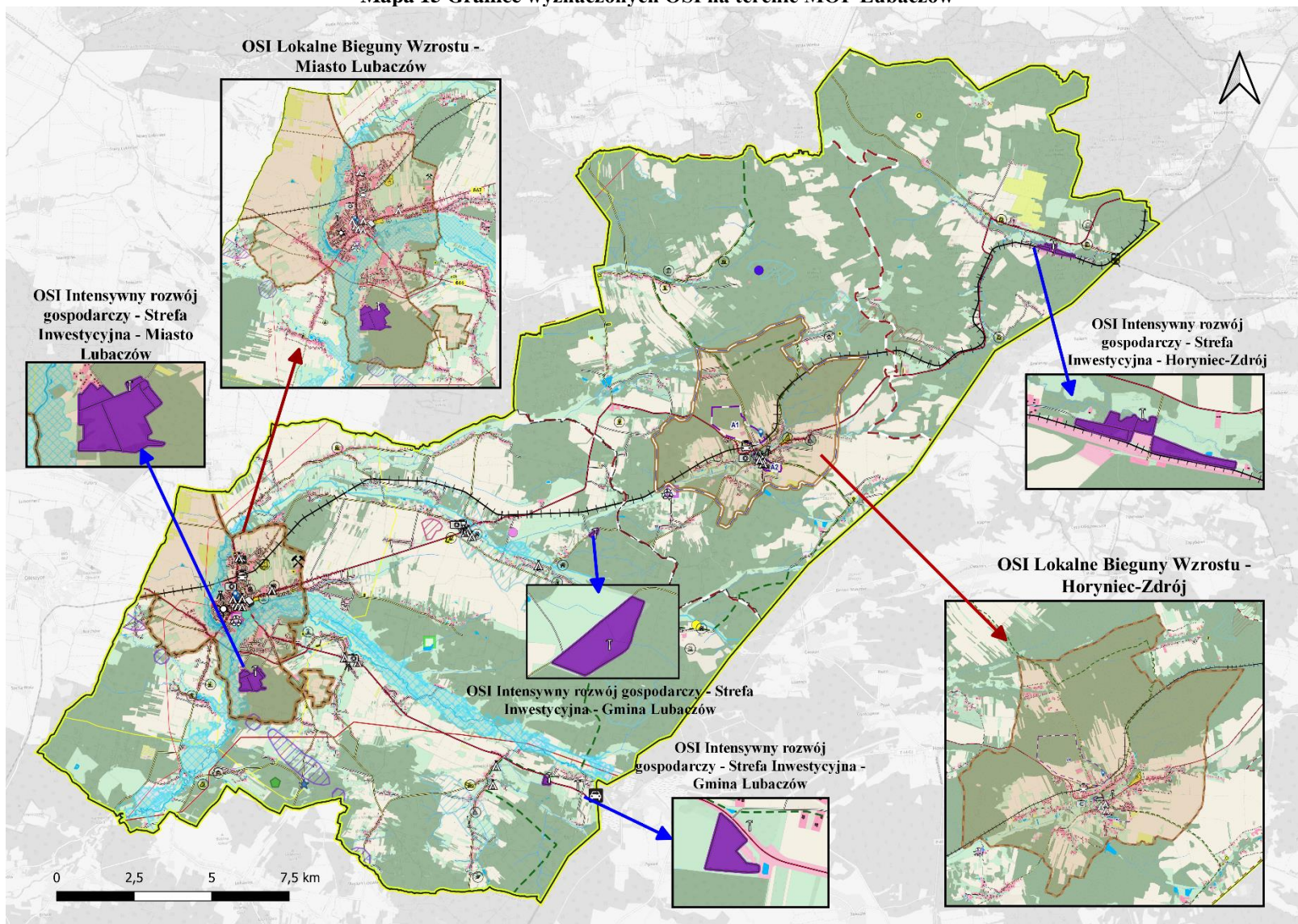
Wśród korzyści płynących z ulokowania biznesu w strefie ekonomicznej należy wymienić: możliwość korzystania z ulg podatkowych, możliwość prowadzenia działalności gospodarczej na przygotowanym terenie, możliwość korzystania z systemu zachęt oferowanych przez gminy MOF dla zainteresowanych podmiotów chcących ulokować w tym miejscu swoją działalność.

Rekomendacje:

- działania na rzecz rozwoju Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK Mielec, poprzez włączenie nowych terenów, poprawę infrastruktury oraz odpowiednie planowanie przestrzenne;
- aktywne działania na rzecz promocji gospodarczej obszaru oraz przyciągania nowych podmiotów gospodarczych;
- wykorzystanie impulsów rozwojowych generowanych z silnych ośrodków przemysłowo-usługowych, będących w otoczeniu obszaru;
- realizacja projektów strategicznych, które zlokalizowane są między innymi na wyżej wymienionym obszarze, jest to: *Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury biznesowej dla MŚP w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów oraz Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów do osiedlania się, rekreacji i przedsiębiorczości.*

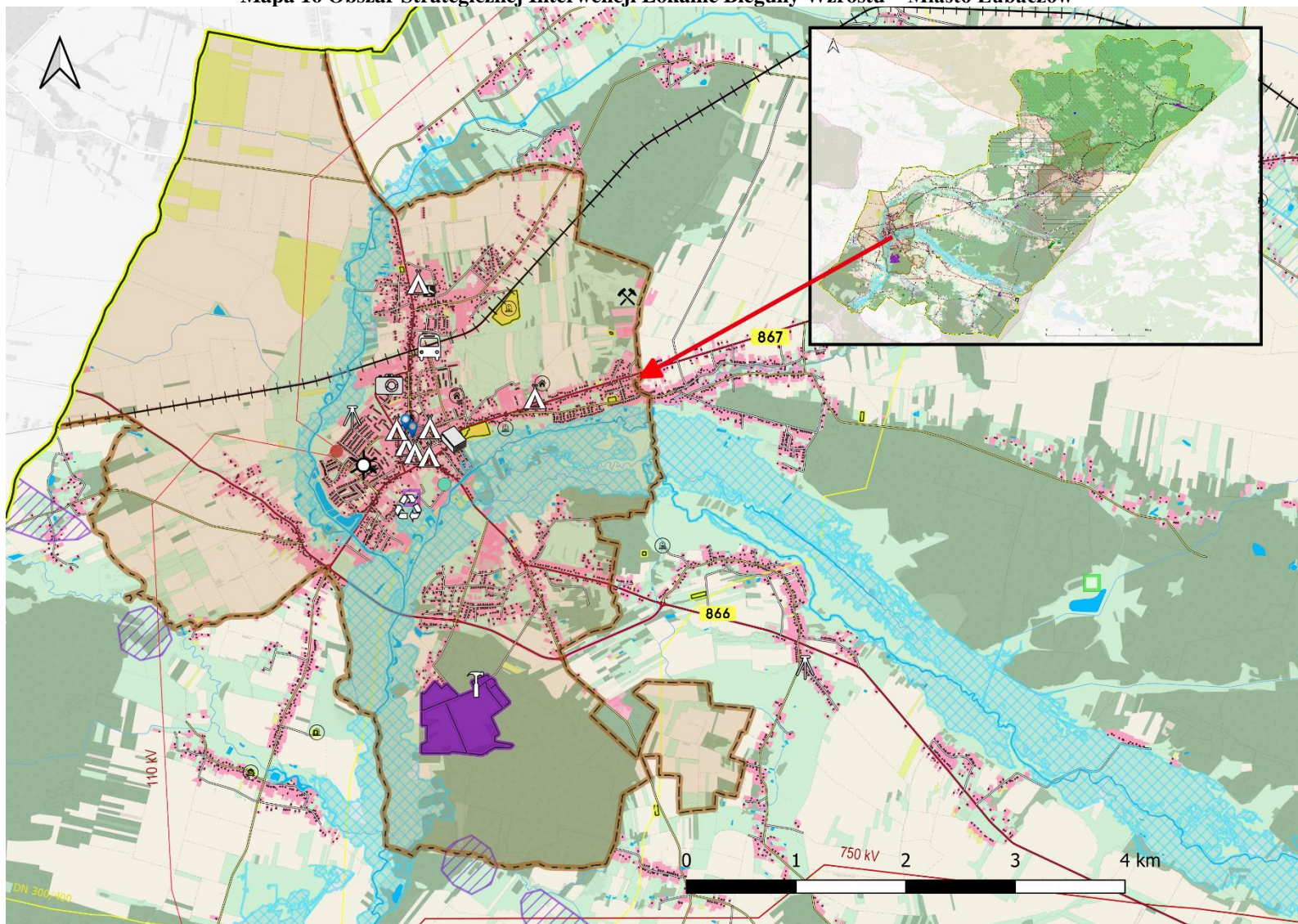
Na mapach 15–17 przedstawiono granice wyznaczonych OSI. Zaprezentowano na nich orientacyjną lokalizację projektów, które będą realizowane w ramach niniejszej Strategii na terenie OSI. Legendę do treści map 15–17 przedstawiono na rysunku 14.

Mapa 15 Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Lubaczów

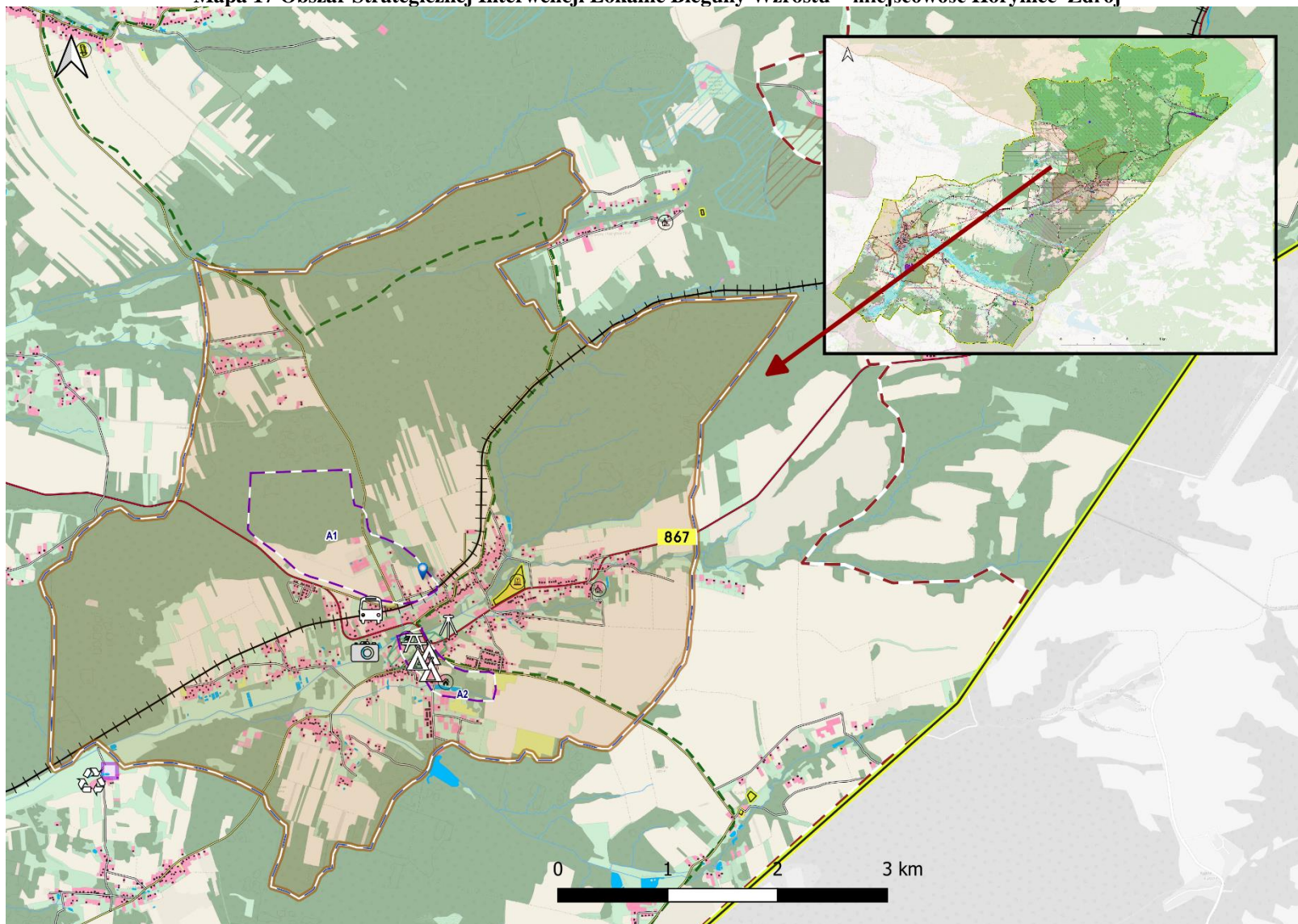
Źródło: Opracowanie własne

Mapa 16 Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Miasto Lubaczów

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 17 Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – miejscowość Horyniec-Zdrój

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 14 Legenda do treści map: *Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Lubaczów, Obszar Strategicznej Interwencji Lokalnej Bieguna Wzrostu – Miasto Lubaczów oraz Obszar Strategicznej Interwencji Lokalnej Bieguna Wzrostu – Horyniec-Zdrój*

LEGENDA	
	MOF Lubaczów
	Granice gmin
Obszary o kluczowych funkcjach dla rozwoju	
	Obszar Strategicznej Interwencji Lokalnej Bieguna Wzrostu
	Obszar Strategicznej Interwencji Intensywny rozwój gospodarczy
Strefy Ochrony Uzdrawiskowej	
	Strefa "A1" i "A2"
	Strefa "B"
	Strefa "C"
	Park Przemysłowy Lubaczów
Wybrane elementy projektów strategicznych - lokalizacja pogładowa	
	Projekt Strategiczny nr 1 Rozwój gospodarki lokalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez dywersyfikację oferty infrastruktury biznesowej dla MSP w ramach Parku Przemysłowego Lubaczów
	Projekt Strategiczny nr 2 - Realizacja Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów poprzez poprawę bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej MOF Lubaczów Rozwój infrastruktury na potrzeby transportu zbiorowego
	Projekt Strategiczny nr 3 - Tworzenie atrakcyjnej przestrzeni Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów do osiedlania się, rekreacji i przedsiębiorczości Budowa nowoczesnej biblioteki multimedialnej z kinem w Mieście Lubaczów
	Utworzenie Miasteczka Kulturowego na deptaku w Horyńcu-Zdroju
	Projekt Strategiczny nr 5 Utworzenie efektywnego systemu ciepłowniczego produkującego ciepło w wysokosprawnej kogeneracji w Mieście Lubaczów
	Projekt Strategiczny nr 6 - Poprawa efektywności energetycznej oraz redukcja gazów cieplarnianych na terenie MOF Lubaczów Zwiększenie efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych w kierunku rozwiązań kompleksowych oraz zmniejszania ubóstwa energetycznego, modernizacji budynków
	Wymiana/modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne
	Projekt Strategiczny nr 7 - Rozwój i poprawa stanu infrastruktury komunalnej oraz wprowadzenie systemów monitoringu na terenie MOF Lubaczów Rozwój e-usług publicznych
	Budowa i konsolidacja systemu monitoringu we wszystkich gminach MOF
	Rozwój infrastruktury w zakresie oczyszczania ścieków komunalnych
Obszary funkcjonalno-przestrzenne	
	Tereny istniejącej zabudowy
	Istniejąca sieć osadnicza
	Lasy i zadrzewienia
	Roślinność trawiasta
	Grunty orne
	Sady
	Cmentarze
Sieć komunikacyjna	
	Drogi wojewódzkie
	Drogi powiatowe
	Drogi gminne
	Linia kolejowa jednotorowa niezelektryfikowana
	Szlak rowerowy Green Velo
Granice złóż	
	Gazy ziemne
	Surowce ilaste
	Piaski kwarcowe
	Pozostałe kopaliny
	Wody lecznicze
Uwarunkowania wodne	
	Obszar szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi wynoszącym Q1%
	Wody powierzchniowe
	Cieki wodne i kanały
	Oczyszczalnia ścieków komunalnych o średniej przepustowości powyżej 1000 m ³ /D
	Zbiornik małej retencji
Infrastruktura techniczna	
	Gazociąg o znaczeniu regionalnym
Linie energetyczne	
	Najwyższego napięcia
	Wysokiego napięcia
	Przeście graniczne - drogowe
	Przeście graniczne - kolejowe
	Ładowisko sanitarne
	Główny punkt zasilania (GPZ) komunalny ze stacją redukcyjną 110 kV/SN
	Kopalnia gazu ziemnego
	Tłocznia gazu
Istniejące obiekty charakterystyczne obszaru	
	Kamieniołom w Bruśnie
	Kresowa Osada
	Muzeum Kresów w Lubaczowie
	Gorzelnia w Hucie Kryształowej
Wybrane zabytki	
	Budynek
	Cerkiew
	Cmentarz
	Kościół
	Park
	Pomnik

Źródło: Opracowanie własne

5. System realizacji Strategii

System wdrażania, monitorowania i finansowania Strategii Rozwoju zawiera bezpośrednie odniesienie do procedur i zakresu odpowiedzialności za realizację zapisów strategicznych, dokonanie pomiaru i obserwacji postępów w realizacji Strategii.

Wdrażanie Strategii powinno odbywać się z zachowaniem kilku kluczowych zasad, istotnych dla prawidłowego systemu funkcjonowania systemu zarządzania:

- Partnerstwo: należy pamiętać o kreowaniu partnerskich warunków współpracy między stronami Porozumienia, w tym budowaniu odpowiednich relacji między poszczególnymi podmiotami, nie tylko publicznymi, ale też prywatnymi, szczególnie społecznymi;
- Równość: wszyscy partnerzy powinni być przekonani co do łączącej ich wspólnoty interesów i celów. System wdrażania Strategii powinien w takim samym stopniu uwzględniać wszystkich partnerów, bez względu na różnice w ich potencjale, wielkości czy finansach;
- Elastyczne rozwiązania: należy liczyć się z tym, że z biegiem czasu i zmieniającymi się uwarunkowaniami, pewne mechanizmy zapewniające efektywność działań mogą okazać się nieaktualne/nieprzydatne. Należy więc tak formułować rozwiązania i procedury, aby sprawnie można było je dostosować do zmieniających się wyzwań i potrzeb;
- Racjonalne wydatkowanie środków publicznych: mechanizmy zarządcze w poszczególnych gminach partnerów nie mogą prowadzić do mnożenia się struktur i nieuzasadnionego wydatkowania środków publicznych;
- Stała współpraca: zasady wdrażania dokumentu powinny być jasno określone. Istotne jest wprowadzenie mechanizmu współpracy z góry określoną minimalną częstotliwością spotkań osób decyzyjnych i koordynujących proces realizacji Strategii. Należy dążyć do budowania partnerstw i współpracy z sektorami innymi niż tylko publiczne.

W niniejszym rozdziale wskazano podmioty zaangażowane w realizację Strategii, biorąc pod uwagę ich rolę, kompetencje i relacje między nimi. Wskazano mechanizmy i narzędzia wdrażania Strategii, określono sposób monitorowania i ewaluacji realizacji Strategii oraz wskazano wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

5.1. Wdrażanie i monitoring Strategii Rozwoju

Monitoring ma na celu gromadzenie oraz analizę danych na temat przebiegu realizacji danego programu, pozwala na wyłapywanie ewentualnych nieprawidłowości w jego realizacji i wprowadzanie niezbędnych korekt umożliwiających osiągnięcie wcześniejszych założeń.

Określenie systemu monitorowania umożliwi gromadzenie bieżących danych dotyczących postępów we wdrażaniu oraz osiągnięciu celów założonych w Strategii. Pozwoli również na obserwację rezultatów prowadzonych działań, a w razie potrzeby na wprowadzenie niezbędnych korekt oraz aktualizacji dokumentu. Zakres monitoringu i ewaluacji Strategii wyznaczają określone w niej cele strategiczne, kierunki działań oraz zaplanowane działania i projekty strategiczne. Monitoring Strategii prowadzony będzie w zakresie finansowym oraz rzeczowym.

Monitoring rzeczowy dostarczy danych na temat aktualnego stanu realizacji Strategii oraz umożliwi ocenę postępu i efektywności jej głównych założeń. Mierzone będą one za pomocą trzyletnich zmian wskaźników produktu przyporządkowanych do działań i rezultatu przyporządkowanych do celów operacyjnych, jak i wskaźników oddziaływania mierzonych co 3 lata, w odniesieniu do celów strategicznych, które wykorzystane zostały na etapie diagnostycznym obszaru (*Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów, 2022 r.*).

W związku z tym posłużą do przedstawienia skali i charakteru zmian w aktualnej sytuacji czy tendencji zachodzących na obszarze w porównaniu do województwa i kraju. Wszystkie wskaźniki gromadzone będą na bieżąco, w miarę postępu prac, natomiast ich stan osiągnięcia podawany będzie cyklicznie w raportach co 3 lata. Punktem odniesienia w procesie weryfikacji będą dane bazowe dostępne na etapie opracowania Diagnozy, czyli według stanu na koniec 2019 roku.

Monitoring finansowy dostarczy danych na temat szacunkowego kosztu oraz wykorzystanych źródeł finansowania, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania środków. Na poziomie dokumentu zakłada się monitoring w oparciu o okresowe sprawozdania finansowe. Dane zawarte w tych opracowaniach powinny obejmować m.in. wysokość wkładu własnego i pozyskanych środków zewnętrznych, wydatki poniesione w okresie objętym sprawozdaniem oraz od początku realizacji projektu, procentowy stan zaawansowania realizacji interwencji, stopień osiągnięcia założonych wskaźników, a także informacje na temat postępu wykonania przyjętego harmonogramu w oparciu o ustalony plan finansowy.

Na wniosek koordynatora wydziały/referaty Urzędów członków Porozumienia, jednostki organizacyjne gmin i/lub podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych projektów strategicznych zobowiązane są do składania informacji okresowej do Zespołu do spraw przygotowania Strategii. Dzięki temu sprawozdawczość zakłada bieżący i ciągły przepływ aktualnych informacji, co pozwala na weryfikację nieprawidłowości oraz wykrycie problemów w procesie wdrażania i monitorowania dokumentu.

Za wdrażanie Strategii odpowiedzialni są reprezentanci gmin członkowskich MOF Lubaczów tj. Burmistrz Miasta Lubaczowa, Wójt Gminy Lubaczów, Wójt Gminy Horyniec-Zdrój – tworzący Komitet Sterujący MOF Lubaczów. Wyznaczają oni Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów zarządzający całym procesem wdrażania, koordynujący działania i przygotowujący raport z monitoringu (z postępu realizacji dokumentu) w okresach trzyletnich. Monitoring polegać będzie na systematycznym zbieraniu oraz analizowaniu ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych projektów, a także założonych celów dokumentu na podstawie danych gromadzonych i przekazywanych przez poszczególne samodzielne stanowiska pracy / referaty / wydziały Urzędów członków Porozumienia, jednostki organizacyjne gmin oraz inne instytucje zewnętrzne i podmioty realizujące projekty na obszarze MOF i/lub będące partnerami w realizacji określonych działań. Dla zwiększenia skuteczności realizacji Strategii i podkreślenia roli partnerów w procesie zarządzania, a także wzmocnienia procesów partycypacji na etapie wdrażania i oceny realizacji dokumentu, powołana została Rada Programowa ds. Strategii MOF Lubaczów (ciało doradcze Lidera Porozumienia). Rada została wybrana w drodze otwartego naboru i powołana Zarządzeniem Nr 25/2023 Burmistrza Miasta Lubaczowa z dnia 7 marca 2023 roku. W skład Rady Programowej ds. Strategii MOF Lubaczów wchodzi 6 osób – reprezentant społeczeństwa obywatelskiego (przedstawiciel Stowarzyszenia Rozwoju Promocji i Aktywności Przystanek Horyniec), reprezentant podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska (Nadleśniczy Nadleśnictwa Lubaczów), reprezentanci podmiotów gospodarczych, w tym szczególnie działających w branży turystycznej (dwóch przedsiębiorców), reprezentanci instytucji kultury i innych funkcjonujących w obszarze ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego i naturalnego (Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Lubaczowie, Dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Horyńcu-Zdroju).

Poniżej na schemacie przedstawiono instytucjonalną strukturę systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji dokumentu.

Schemat 4 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030

Komitet Sterujący MOF Lubaczów
<ul style="list-style-type: none">– wdrażanie – stymulowanie działań;– integrowanie zasobów;– funkcja decyzyjna, opiniodawcza i kontrolna;– podejmowanie decyzji niezbędnych do bieżącego funkcjonowania struktur Porozumienia;– powoływanie członków Zespołu do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów;– prowadzenie konsultacji społecznych i opiniowania na etapie ewentualnych aktualizacji dokumentu, przedstawianie projektu dokumentu do zatwierdzenia przez organy uchwałodawcze.
Organy stanowiące (Rada Miejska / Rady Gminy)
<ul style="list-style-type: none">– wsparcie merytoryczne przy realizacji i ewaluacji Strategii;– wsparcie merytoryczne przy podejmowaniu decyzji strategicznych;– akceptacja sprawozdań z realizacji Strategii;– analizowanie postępów wdrażania Strategii;– przyjmowanie aktualizacji Strategii;– uwzględnienie zadań zaplanowanych do realizacji przy przyjmowaniu budżetów gmin/miasta oraz wieloletnich planów inwestycyjnych lub innych dokumentów strategicznych o znaczeniu lokalnym.
Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów
<ul style="list-style-type: none">– upowszechnianie założeń Strategii wśród mieszkańców obszaru;– inicjacja realizacji działań priorytetowych;– koordynacja działań, w tym koordynacja przygotowania okresowych sprawozdań z realizacji Strategii – sporządzanie co 3 lata raportu z postępu realizacji dokumentu. Raport będzie zawierał informacje na temat wartości wskaźników monitoringowych (produktu, rezultatu) i wartości wskaźników oddziaływania, mierzonych co 3 lata;– udostępnianie lokalnej społeczności wyników sprawozdawczości poprzez ich publikowanie na stronach internetowych gmin/miasta oraz w Biuletynach Informacji Publicznej, a także przekazywanie informacji wszystkim zainteresowanym podmiotom podczas spotkań;– poszukiwanie nowych źródeł finansowania;– ewaluacja i ewentualne przygotowanie zmian do aktualizacji;– pełni funkcje koordynatora w przypadku realizacji projektów strategicznych lub zadań w partnerstwie;– koordynacja współpracy między stronami Porozumienia;– bieżący roboczy kontakt z osobami odpowiedzialnymi za przygotowanie i realizację projektów;– współpraca z ekspertami zewnętrznymi oraz instytucjami zaangażowanymi w realizację Strategii.
Komórki Urzędów i jednostki, partnerzy
<ul style="list-style-type: none">– realizacja poszczególnych zadań i projektów;– przekazywanie informacji o stopniu realizacji zadań do Zespołu do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów, sporządzanie statystyk i gromadzenie danych pomocnych w procesie monitorowania;– zgłaszanie wniosków do zmian w Strategii.
Rada Programowa (ciało doradcze Lidera Porozumienia)
<ul style="list-style-type: none">– opiniowanie projektów zmian/aktualizacji Strategii;– inicjowanie i proponowanie nowych projektów i rozwiązań organizacyjnych;– organ konsultacyjno-doradczy Lidera Porozumienia.

Źródło: Opracowanie własne

Na etapie wdrażania Strategii Rozwoju ZIT MOF Lubaczów, spotkania reprezentantów powinny odbywać się nie rzadziej niż jeden raz w półroczu. Organizatorem spotkań jest Lider, jednak spotkanie może być zorganizowane na wniosek reprezentanta każdej ze stron Porozumienia. Organy wykonawcze gmin członkowskich powinny szybko reagować na potrzeby decyzyjne wyrażane przez Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów, tak by łatwy kontakt między poziomami zarządzania przyspieszał proces wdrażania Strategii. Ma to umożliwić sprawną ewaluację Strategii i poszczególnych działań oraz pozwolić na podejmowanie świadomych decyzji o niezbędnych zmianach w Strategii lub przyjętych metodach działania.

Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów jest podmiotem roboczym pełniącym kluczową rolę doradcą w procesie wdrażania strategii ponadlokalnej/strategii ZIT. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele wszystkich stron Porozumienia (członkowie reprezentujący każdą z gmin), którzy na poziomie roboczym koordynują proces wdrażania Strategii. Prace Zespołu, które koordynuje Lider Porozumienia, służą prawidłowemu i skutecznemu wdrażaniu Strategii przede wszystkim w zakresie realizacji konkretnych projektów. Członkowie Zespołu do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów powinni być ze sobą w stałym kontakcie i spotykać się z Burmistrzem i Wójtami gmin Porozumienia co najmniej jeden raz w półroczu, celem omówienia postępów prac, wspólnego rozwiązywania ewentualnych, pojawiających się problemów, potrzeb wynikających z realizacji Strategii itp.

Rada Programowa Strategii ds. Strategii MOF Lubaczów stanowi forum współpracy i dialogu z organami gmin MOF w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny Strategii oraz pełni funkcję konsultacyjno-doradcą dla Lidera Porozumienia. Członków Zespołu powołają Burmistrz i Wójtowie gmin Porozumienia spośród przedstawicieli różnych grup interesariuszy – w skład Zespołu będą wchodzić przedstawiciele sektora społecznego, biznesowego oraz publicznego ze wszystkich gmin partnerskich. Zespół będzie stanowił ważny kanał komunikacji między gminami będącymi stronami Porozumienia a mieszkańcami obszaru i innymi interesariuszami, np. osobami z otoczenia biznesu, które nie są mieszkańcami, ale prowadzą lub chcą prowadzić na tym terenie działalność gospodarczą.

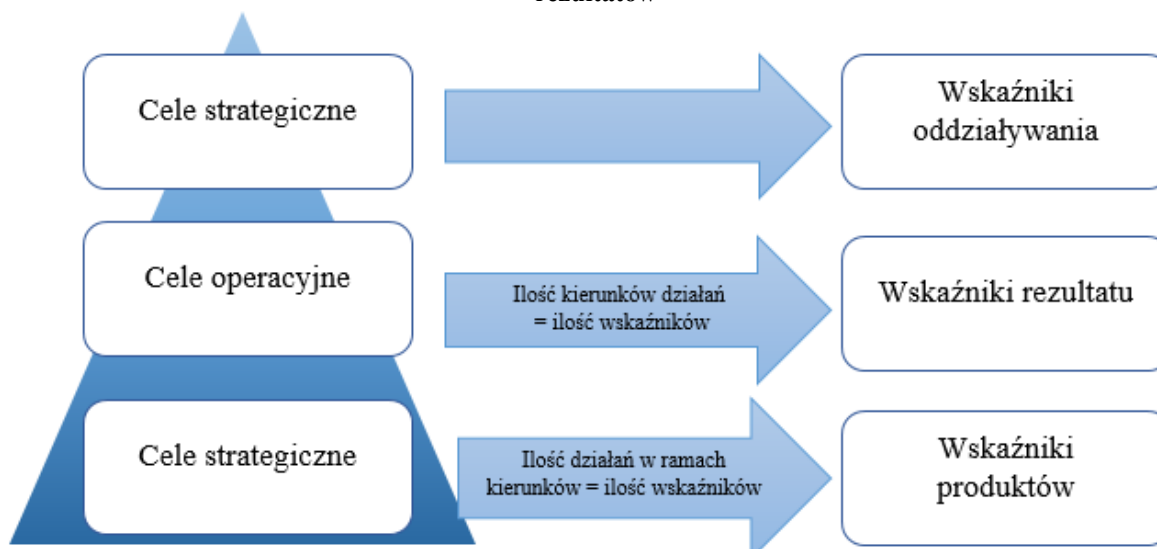
Monitoring realizacji Strategii prowadzony będzie w odniesieniu do wskaźników produktów i rezultatów mających swoje źródło w efektach poszczególnych projektów i działań, uwzględnionych w planie operacyjnym Strategii. Monitoring realizacji Strategii, w tym osiągniętych wskaźników, odbywa się raz na 3 lata i jest realizowany do końca września

kolejnego roku po skończonym okresie sprawozdawczym – pierwszy okres sprawozdawczy przypada na lata 2023–2025, więc pierwszy raport z monitoringu powinien być wykonany do końca września 2026 r. Informacje na temat stanu realizacji Strategii będą przekazywane mieszkańcom obszaru, jak również wszystkim zainteresowanym, w formie raportów z monitoringu, za pośrednictwem stron internetowych członków Porozumienia, a także podczas spotkań w trakcie realizacji Strategii z różnymi grupami społecznymi, w tym mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi. Monitorowanie przebiegu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zmian w zagospodarowaniu przestrzennym obszaru będzie procesem ciągłym. Sporządzany raport powinien wskazywać na zachodzące przeobrażenia i tendencje rozwoju oraz umożliwiać dokonywanie oceny stopnia realizacji zapisanych celów, które mierzone będą za pomocą trzyletnich zmian wskaźników. W tabeli 17 przedstawiono wskaźniki oddziaływania rozwoju obszaru, natomiast w tabelach 18 i 19 konkretne wskaźniki produktu i rezultatu, które powinny być osiągnięte w wyniku realizacji Strategii – wszystkie będą przedmiotem monitoringu.

Z racji, iż Strategia jest dokumentem o charakterze planistycznym, cele, które wyznaczono mają charakter długofalowy oraz odnoszą się do perspektywy po zakończeniu realizacji jej założeń. Osiągnięcie wyników określonych dla stanu docelowego – po realizacji Strategii, tj. na koniec 2030 r. – oznaczało będzie powodzenie podejmowanych działań oraz pozwoli stwierdzić, iż kierunki rozwoju określone były zgodnie z aktualnymi potrzebami. Miernikiem rozwoju są wskaźniki odnoszące się do sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru.

Na schemacie 5 przedstawiono powiązania głównych założeń dokumentu, niezbędnych do zmierzenia ich realizacji, tj. celów strategicznych ze wskaźnikami oddziaływania, celów operacyjnych ze wskaźnikami rezultatu oraz kierunków działań ze wskaźnikami produktu.

Schemat 5 Logika powiązań głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami osiągnięcia oczekiwanych rezultatów

Źródło: Opracowanie własne

5.1.1. Oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz wskaźniki ich osiągnięcia

W toku prac nad Strategią zostały określone cele strategiczne oraz kierunki działań, które mają doprowadzić do kluczowych zmian na obszarze MOF Lubaczów. Aby to osiągnąć zaplanowano również konkretne działania, którymi m.in. są przewidziane do realizacji projekty.

W związku z powyższym zdefiniowano oczekiwane rezultaty zaplanowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia. W celu skutecznego monitorowania rezultatów przedstawiono wskaźniki oddziaływania, rezultatu i produktu wraz z ich wartościami bazowymi, śródkresowymi, oraz docelowymi.

Realizacja wskaźników opisanych w tabelach 17–19 pozwoli zweryfikować czy zaplanowane działania w obszarze gospodarczym, społecznym oraz przestrzenno-środowiskowym przynoszą efekty.

W sferze społecznej zakładanym rezultatem jest stworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców. Efektem działań będzie zwiększenie zaangażowania mieszkańców we współdecydowanie o rozwoju obszaru. W tym celu podejmowane będą działania na rzecz m.in.: tworzenie warunków do rozwoju organizacji społecznych oraz podnoszenie ich kwalifikacji i kompetencji, Wspieranie integracji rodzin i grup społeczności lokalnej, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, rozwój e-usług publicznych, rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej oraz organizacja wydarzeń i imprez nawiązujących do dziedzictwa kulturowego. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- wskaźników oddziaływania takich jak: *Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców, czy Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem;*
- wskaźników rezultatu takich jak: *Liczba osób, które podjęły prace lub założyły działalność gospodarczą na skutek prowadzonych działań oraz Stopień wykorzystania uzbrojonych terenów inwestycyjnych;*
- Wskaźników produktu takich jak: *Liczba podjętych działań wspierających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej, Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych oraz Liczba przedsiębiorców objętych wsparciem.*

W sferze gospodarczej zakładanym rezultatem podjętych działań będzie rozwój terenów inwestycyjnych oraz pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców, co przełoży się na wzrost ich dochodów oraz na rozwój gospodarczy obszaru. W tym celu będą podejmowane działania dotyczące stworzenia systemu wsparcia w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, zwiększenia atrakcyjności zatrudnienia, tworzenia warunków do rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych oraz przygotowania kompleksowej oferty inwestycyjnej. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- Wskaźników oddziaływania takich jak: *Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%] czy Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców;*
- Wskaźników rezultatu takich jak: *Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem oraz Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych;*
- Wskaźników produktów takich jak: *Liczba działań podjętych w ramach zapobiegania wykluczeniu społecznemu, Liczba organizacji społecznych objętych wsparciem, Liczba nowo powstałych partnerstw trójsektorowych oraz Liczba wydarzeń zorganizowanych na obszarze.*

W sferze przestrzenno-środowiskowej zakładanym rezultatem podjętych działań będzie stworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej na całym obszarze objętym Strategią, która charakteryzuje się zadbanym środowiskiem. W tym celu będą podejmowane działania obejmujące poprawę stanu infrastruktury komunalnej, wzmocnienie systemu zarządzania przestrzenią poprzez zwiększenie udziału powierzchni objętej MPZP oraz wpływające na poprawę bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej, a także wpływające na adaptację do zmian klimatu i ograniczające niską emisję. Rezultaty tych działań będą mierzone za pomocą:

- Wskaźników oddziaływania takich jak: *Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców oraz Mieszkania oddane do użytkowania na 1 000 osób;*
- Wskaźników rezultatu takich jak: *Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych;*
- Wskaźników produktów takich jak: *Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych na obszarze, Długość wybudowanej/przebudowanej infrastruktury drogowej oraz Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii ciepłej).*

Tabela 17 Wskaźniki oddziaływania rozwoju

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla województwa na koniec:	Wartość wskaźnika – średnia ogółem dla Polski na koniec:	Pożądana wartość wskaźnika dla MOF Lubaczów na koniec:
		2019 r.	2019 r.	2019 r.	2030 r.
<i>Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej</i>					
1.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	5,8	5,8	3,8	Osiągnięcie wartości wskaźnika poniżej średniej krajowej
2.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	65	71	99	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej krajowej
3.	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	705	851	1 175	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej
4.	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	531	633	837	Osiągnięcie wartości wskaźnika co najmniej powyżej średniej wojewódzkiej
5.	Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	260	243	215	Spadek o 10%
6.	Dochody ogółem na 1 mieszkańca [zł]	5 755	5 500	5 970	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej krajowej
7.	Dochody własne na 1 mieszkańca [zł]	1 960	2 048	2 959	min. 80% średniej krajowej
8.	Udział [%] dochodów własnych w dochodach ogółem	34,1	37,2	49,6	min. 49%

*Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów
na lata 2022–2030*

9.	Wydatki ogółem na 1 mieszkańca [zł]		5 998	5 535	6 051	Wartość wskaźnika na poziomie wyższym od średniej dla kraju
10.	Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca [zł]		1 878	991	1 011	Utrzymanie wartości wskaźnika powyżej średniej dla województwa i kraju
11.	Wydatki bieżące na 1 mieszkańca [zł]		4 119	4 544	5 039	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej wojewódzkiej i krajowej
Cel strategiczny 2. Tworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej mieszkańców						
12.	Liczba ludności ogółem		25 816	2 127 164	38 382 576	28 398 (wzrost 1%)
13.	Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w [%] ludności ogółem	w wieku przedprodukcyjnym	17,0	18,2	18,1	Osiągnięcie wartości powyżej średniej dla województwa
		w wieku produkcyjnym	62,5	61,5	60,0	Utrzymanie wskaźnika na poziomie wyższym niż średnia wojewódzka
		w wieku poprodukcyjnym	20,4	20,4	21,9	Utrzymanie wskaźnika na poziomie niższym niż średnia krajowa
14.	Współczynnik przyrostu naturalnego (przeliczenie na 1000 mieszkańców)		-0,3	0,27	-0,91	Wskaźnik na poziomie dodatnim
15.	Saldo migracji ogółem na 1 000 ludności		-6,0	-1,39	0,16	Wskaźnik na poziomie dodatnim
16.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców		40	37	38	Utrzymanie wskaźnika na poziomie wyższym niż średnia dla województwa i kraju

<i>Cel strategiczny 3. Kształtowanie przestrzeni zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju</i>					
17.	Mieszkania oddane do użytkowania w przeliczeniu na 1000 mieszkańców	2	4	5	Osiągnięcie wartości wskaźnika powyżej średniej dla województwa
18.	Pozwolenia wydane na budowę i zgłoszenia budowy z projektem budowlanym w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców	45	32	26	Utrzymanie wskaźnika na poziomie wyższym od średniej dla województwa i kraju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, stat.gov.pl

Tabela 18 Wskaźniki rezultatu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na koniec 2019 r.)	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2025 r.)	Wartość docelowa (stan na koniec 2030 r.)
Cel operacyjny 1.1. Wspieranie przedsiębiorczości						
1.	Liczba osób, które podjęły prace lub założyły działalność gospodarczą na skutek prowadzonych działań	os.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	100	200
Cel operacyjny 1.2. Tworzenie warunków do budowania atrakcyjnej gospodarki						
2.	Stopień wykorzystania uzbrojonych terenów inwestycyjnych	os./rok	Partnerzy MOF Lubaczów	0	40	80
Cel operacyjny 2.1. Wzmocnienie tożsamości lokalnej						
3.	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	os./rok	Partnerzy MOF Lubaczów	0	3 000	8 000
Cel operacyjny 2.2. Poprawa dostępności i jakości usług publicznych						
4.	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	os./rok	Partnerzy MOF Lubaczów	0	10 000	35 000
Cel operacyjny 3.1. Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi						
5.	Wytworzona energia odnawialna ogółem	MWh/ rok	Partnerzy MOF Lubaczów	0	4 000	7 000
Cel operacyjny 3.2. Stworzenie przyjaznych warunków do życia						
6.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO ₂	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2 000	4 000

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 18 Wskaźniki produktu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii

Lp.	Nazwa miernika	Jednostka miary	Źródło danych	Wartość bazowa (stan na koniec 2019 r.)	Wartość docelowa śródkresowa (stan na koniec 2025 r.)	Wartość docelowa (stan na koniec 2030 r.)
Kierunek działań 1.1.1. Kompetencje mieszkańców						
1.1.1.1.	Liczba podjętych działań wspierających zakładanie i prowadzenie działalności gospodarczej	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	4	8
1.1.1.2.	Liczba współprac z placówkami oświatowymi w zakresie kształtowania postaw przedsiębiorczych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, placówki oświaty	0	8	16
1.1.1.3.	Liczba przedsiębiorców objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	10	20
1.1.1.4.	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	6	10
Kierunek działań 1.1.2. Cyfryzacja						
1.1.2.1.	Liczba przeprowadzonych działań mających na celu podniesienie e-kompetencji mieszkańców	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	5	10
1.1.2.2.	Liczba przeprowadzonych działań zwiększających stopień wykorzystania cyfrowych technologii	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	4
1.1.2.3.	Dodatkowe gospodarstwa domowe objęte szerokopasmowym dostępem do sieci	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1 500	3 000
1.1.2.4.	Liczba przeprowadzonych szkoleń w zakresie cyberbezpieczeństwa	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	3	7
Kierunek działań 1.2.1. Tworzenie konkurencyjnej oferty inwestycyjnej						
1.2.1.1.	Liczba nowo powstałych współprac z gminami / przedsiębiorstwami z Ukrainy	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	2
1.2.1.2.	Liczba działań wspierających rozwój przedsiębiorstw produkcyjnych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1	2

1.2.1.3.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	Partnerzy MOF Lubaczów	0	57,55	57,55
1.2.1.4.	Liczba przeprowadzonych szkoleń w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1	2
Kierunek działań 1.2.2. Rozwój usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych						
1.2.2.1.	Liczba nowo powstałych usług turystycznych, w tym uzdrowiskowych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, podmioty prywatne	0	2	4
1.2.2.2.	Liczba nowych atrakcji kulturalnych i turystycznych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	5	8
1.2.2.3.	Liczba obiektów / świadczonych usług na obszarze o zwiększonym standardzie	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, podmioty prywatne	0	5	8
1.2.2.4.	Liczba zakładów lecznictwa uzdrowiskowego objętych wsparciem	szt.	Zakłady uzdrowiskowe	0	1	3
Kierunek działań 2.1.1. Rozwój kapitału ludzkiego						
2.1.1.1.	Liczba organizacji społecznych objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	5	8
2.1.1.2.	Liczba nowo powstałych partnerstw trójsektorowych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	4
2.1.1.3.	Liczba podjętych działań wspierających integrację rodzin i grup społecznych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje pomocy społecznej	0	10	20
2.1.1.4.	Liczba wydarzeń zorganizowanych na obszarze	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje kultury	0	10	20
Kierunek działań 2.1.2. Włączenie społeczne						
2.1.2.1.	Liczba projektów aktywizacyjnych dedykowanych seniorom i/lub osobom z niepełnosprawnościami	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje pomocy społecznej	0	3	7
2.1.2.2.	Liczba bezrobotnych z obszaru, którzy wzięli udział w różnych formach aktywizacji zawodowej	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów,	0	180	250

			Powiatowy Urząd Pracy w Lubaczowie			
2.1.2.3.	Liczba działań podjętych w ramach zapobiegania wykluczeniu społecznemu	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje pomocy społecznej	0	10	15
2.1.2.4.	Liczba opracowanych Gminnych Programów Rewitalizacji	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	3
Kierunek działań 2.2.1. Rozwój usług ogólnospołecznych						
2.2.1.1.	Liczba powstałych e-usług	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	5
2.2.1.2.	Liczba miejsc świadczących usługi zdrowotne objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje służby zdrowia	0	1	3
2.2.1.3.	Liczba placówek edukacyjnych objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, jednostki organizacyjne gmin	0	3	5
2.2.1.4.	Liczba doposażonych służb ratunkowych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, jednostki organizacyjne	0	3	6
Kierunek działań 2.2.2. Zagospodarowanie czasu wolnego						
2.2.2.1.	Liczba nowo powstałych terenów zielonych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	3	6
2.2.2.2.	Liczba nowo powstałych/ udoskonalonych obiektów sportowych i miejsc rekreacji	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, jednostki organizacyjne	0	3	6
2.2.2.3.	Liczba zorganizowanych imprez kulturalnych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje kultury	0	10	15
2.2.2.4.	Liczba wybudowanych i/lub przebudowanych obiektów kulturowych	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, instytucje kultury	0	1	3
2.2.2.5.	Liczba obiektów zabytkowych objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	2	5

Kierunek działań 3.1.1. Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji						
3.1.1.1.	Liczba źródeł wysokosprawnej kogeneracji	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	1
3.1.1.2.	Liczba przedsiębiorstw wspartych w zakresie ekogospodarki	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1	2
3.1.1.3.	Liczba powstałych i wdrożonych Planów na rzecz zrównoważonej energii i klimatu	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	1
3.1.1.4.	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii ciepłej)	MW	Partnerzy MOF Lubaczów, beneficjenci	0	0	16
3.1.1.5.	Liczba wdrożonych programów wspierających bioretencję	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	1
Kierunek działań 3.1.2. Rozwój infrastruktury komunalnej						
3.1.2.1.	Długość zmodernizowanej / wybudowanej infrastruktury wodno-ściekowej	km	Partnerzy MOF Lubaczów	0	10	25
3.1.2.2.	Liczba działań wspierających rozwój gospodarki odpadami	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Lubaczowie, Usługi Komunalne Sp. z o.o. w Horyńcu-Zdroju	0	1	3
3.1.2.3.	Liczba powstałych ekologicznych systemów ciepłowniczych	szt.	Miasto Lubaczów	0	0	1
3.1.2.4.	Powierzchnia terenów przygotowanych pod zabudowę jednorodzinna i wielorodzinna	ha	Partnerzy MOF Lubaczów	0	50	60
Kierunek działań 3.2.1. Atrakcyjne kształtowanie przestrzeni publicznej						
3.2.1.1.	Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych na obszarze	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	4	10
3.2.1.2.	Powierzchnia MOF objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	Partnerzy MOF Lubaczów	0	8	12

*Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów
na lata 2022–2030*

3.2.1.3.	Liczba miejscowości objętych wsparciem	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1	3
Kierunek działań 3.2.2. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej						
3.2.2.1.	Liczba projektów w zakresie poprawy bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów, Starostwo Powiatowe w Lubaczowie	0	1	3
3.2.2.2.	Długość zmodernizowanej infrastruktury drogowej	km	Partnerzy MOF Lubaczów	0	10	30
3.2.2.3.	Liczba jednostek niskoemisyjnego taboru pasażerskiego w publicznym transporcie	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	1	3
3.2.2.4.	Liczba opracowanych i wdrożonych Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej	szt.	Partnerzy MOF Lubaczów	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne

5.2. Ewaluacja i aktualizacja Strategii Rozwoju

Przyjęto, że Strategia Rozwoju ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmian zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań społecznych i gospodarczych oraz wykreowania nowych projektów – możliwa będzie jej aktualizacja.

Z wnioskiem o aktualizację Strategii Rozwoju może wystąpić: Zespół do spraw przygotowania Strategii MOF Lubaczów, Komitet Monitorujący ZIT, Burmistrz/Wójt, inicjatywa co najmniej 2 członków Rady Miejskiej/Gminy lub 70 mieszkańców obszaru. Rady Miejskie /Rady Gminy jako instytucje kontrolne i uchwałodawcze będą mieć za zadanie analizowanie i zatwierdzanie wniosków o zmianę treści dokumentu, a także jego aktualizację poprzez podjęcie stosownej uchwały w tej sprawie.

Wprowadzenie systemu monitoringu oraz powiązanej z nim procedury ewaluacji pozwoli wyeliminować w znacznym stopniu problem dezaktualizacji założeń i celów zawartych w Strategii Rozwoju, wynikający ze zmieniających się warunków funkcjonowania podmiotów realizujących poszczególne projekty, zmian prawodawstwa oraz innych warunków i okoliczności mogących wpłynąć na zasadność podejmowanych działań. Oprócz modyfikacji poszczególnych elementów dokumentu w trakcie jego realizacji, możliwe będzie uwzględnienie nowych zadań i projektów, które będą wpisywać się w cele i kierunki działań.

Ewaluacja ma na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie jej adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Ewaluacja Strategii będzie prowadzona w celu określenia rzeczywistych efektów zrealizowanych projektów, a jej ocena opierać się będzie na pięciu zasadniczych kryteriach:

- skuteczność – pozwala określić, czy zostały osiągnięte cele Strategii założone na etapie programowania,
- efektywność – pozwala ocenić poziom ekonomiczności Strategii,
- użyteczność – pozwala ocenić zgodności celów Strategii z faktycznymi problemami i potrzebami grupy docelowej,
- trafność – obrazuje do jakiego stopnia cele Strategii odpowiadają potrzebom danego obszaru,
- trwałość – pozwala określić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii będą trwać po jej zakończeniu.

Ewaluacja zadań zawartych w *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* zostanie podzielona na następujące części:

- *ex-ante* (przed realizacją Strategii) – stanowiąca instrument ułatwiający podejmowanie spójnych decyzji. Jej zadaniem jest próba znalezienia odpowiedzi na pytanie czy działania zakładane w ramach Strategii przyniosą zakładane efekty przy użyciu dedykowanych im instrumentów i zasobów. Ocena ta została przeprowadzona w trakcie opracowywania Strategii, przed jej przyjęciem i stanowi załącznik do niniejszego dokumentu;
- *on-going* (na bieżąco) – instrument obserwacji prowadzonej przez Koordynatora ds. Strategii, który będzie przygotowywał sprawozdanie z realizacji Strategii (raport z monitoringu Strategii), co najmniej raz na dwa lata;
- *mid-term* (w połowie okresu realizacji) – służąca przede wszystkim jako instrument, w wyniku którego może nastąpić aktualizacja Strategii;
- *ex-post* (na zakończenie realizacji Strategii) – służąca ocenie zgodności i efektywności zrealizowanych działań w ramach Strategii z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

W przypadku konieczności aktualizacji dokumentu Strategii, będzie on podlegał procedurze jak podczas przyjęcia, tj. zgodnie z art. 10f ust. 1–4 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 40).

5.3. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Strategia Rozwoju MOF Lubaczów jest dokumentem programującym rozwój obszaru do 2030 roku. Wszystkie pozostałe, zarówno obowiązkowe jak i fakultatywne plany i programy strategiczne są względem Strategii dokumentami wykonawczymi i powinny pozostać zgodne z jej zapisami, w celu zapewnienia spójności programowania rozwoju. W poniższej tabeli przedstawiono ocenę funkcjonujących w samorządach Porozumienia programów i planów pod kątem ich aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii (szczególnie głównych jej założeń). Wskazano też dokumenty przewidziane do sporządzenia lub zmiany.

Tabela 19 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii

Lp.	Nazwa dokumentu	Okres obowiązywania	Uwagi / wytyczne
Miasto Lubaczów			
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Lubaczowa</i>	od lutego 1998 r.	Obowiązujący. Planowane nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego.
2.	<i>Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy dla Miasta Lubaczowa na lata 2017–2025</i>	2017–2025	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
3.	<i>Miejski Program Wspierania Rodziny na lata 2020–2023</i>	2020–2023	Aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem operacyjnym 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej.</i>
4.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Lubaczów na lata 2015–2020</i>	do 2020 r.	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
5.	<i>Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Miasta Lubaczów na lata 2013–2032</i>	2013–2032	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
6.	Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta Lubaczów	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> i kierunek działań 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i> , zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Miasta Lubaczów.
7.	<i>Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta Lubaczowa na lata 2021–2024</i>	2021–2024	Aktualny. Dokument zgodny z założeniami Strategii.
8.	<i>Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Lubaczów</i>	Nie istnieje	Nie istnieje, jednak Spółdzielnia Mieszkaniowa w Lubaczowie posiada <i>Regulamin w sprawie zasad rozliczania kosztów gospodarki zasobami mieszkaniowymi oraz ustalania opłat za używanie mieszkań i lokali użytkowych w Spółdzielni w Lubaczowie.</i>
9.	Gminny Program Rewitalizacji Miasta Lubaczowa (na etapie projektu)	-	Dokument w trakcie realizacji. Należy zachować spójność z zapisami Strategii.
10.	<i>Roczny program współpracy Gminy Miejskiej Lubaczów z organizacjami pozarządowymi na rok 2022</i>	2022 r.	Program opracowywany jest corocznie. Dokument aktualny, zgodny z założeniami Strategii, szczególnie z celem operacyjnym 2.1. <i>Wzmocnienie tożsamości lokalnej.</i>

11.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Lubaczowa na lata 2016–2023</i>	2016–2023	Aktualny. Strategia mocno akcentuje kwestie społeczne, w tym włączenie społeczne jako jeden z kierunków działań, jest więc spójna z założeniami Strategii.
12.	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> i kierunek działań 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczenie niskiej emisji</i> , zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu.
Gmina Lubaczów			
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów</i>	od grudnia 1998 r.	W dniu 27 lutego 2019 r. podjęto uchwałę Nr V/35/2019 w sprawie przystąpienia do opracowania nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Lubaczów. Planowane nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego.
2.	<i>Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Lubaczów na lata 2011–2020</i>	2011–2020	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
3.	<i>Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Lubaczów na lata 2019–2022</i>	2019–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii..
4.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Lubaczów na lata 2016–2020</i>	2016–2020	Nieaktualny. W związku z celem operacyjnym 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> rekomenduje się opracowanie nowego Planu. W przypadku opracowania aktualnego Planu należy kierować się koniecznością spójności z założeniami Strategii.
5.	<i>Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Lubaczów na lata 2012–2032</i>	2012–2032	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
6.	<i>Projekt Założeń do Planu Zaopatrzenia w Ciepło, Energię Elektryczną i Paliwa Gazowe dla Gminy Lubaczów na lata 2020–2034</i>	2020–2034	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
7.	<i>Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Lubaczów na lata 2019–2022</i>	2019–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii..

8.	<i>Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Lubaczów na lata 2019–2023</i>	2019–2023	Aktualny – zgodny z założeniami Strategii.
9.	<i>Gminny Program Rewitalizacji Gminy Lubaczów na lata 2016–2024</i>	2016–2024	Aktualny – zgodny z założeniami Strategii.
10.	<i>Program współpracy Gminy Lubaczów z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na 2022 rok</i>	2022	Opracowywany corocznie.
11.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Lubaczów na lata 2016–2022</i>	2016–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
12.	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz kierunek działań 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczanie niskiej emisji</i> , zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu.
Gmina Horyniec-Zdrój			
1.	<i>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Horyniec-Zdrój</i>	Od lutego 2002 r.	Aktualny. Planowane nowe przepisy o planowaniu przestrzennym likwidują studia uwarunkowań na rzecz aktów planistycznych, które mają być spójne ze strategią rozwoju gminy/strategią rozwoju ponadlokalnego.
2.	<i>Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021–2026</i>	2021–2026	Aktualny, zgodny z założeniami Strategii.
3.	<i>Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Horyniec-Zdrój na lata 2019–2022</i>	2019–2022	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii..
4.	<i>Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Horyniec-Zdrój na lata 2016–2020</i>	2016–2020	Nieaktualny. Rekomenduje się sporządzenie nowego dokumentu, spójnego z założeniami Strategii.
5.	<i>Program usuwania wyrobów zawierających azbest na lata</i>	Nie istnieje	Na podstawie umowy z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie Gmina Horyniec-Zdrój uzyskała w 2021 r. dotację na zadanie „ <i>Usuwanie wyrobów azbestowych z terenu Gminy Horyniec-Zdrój</i> ”.
6.	<i>Aktualizacja Projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło,</i>	do 2030 r.	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.

	<i>energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Horyniec-Zdrój do 2030 roku</i>		
7.	<i>Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021–2024 dla Gminy Horyniec-Zdrój</i>	2021–2024	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
8.	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Horyniec-Zdrój	Nie istnieje	Przy opracowywaniu dokumentu zaleca się zachowanie spójności z zapisami Strategii.
9.	Gminny program rewitalizacji Gminy Horyniec-Zdrój	Nie istnieje	Gmina Horyniec-Zdrój w ramach projektu „Rozwój miejscowości uzdrowiskowych Horyńca-Zdroju i Morszyna szansą na aktywizację pogranicza polsko-ukraińskiego” realizowała zadanie pn. <i>Rewitalizacja Parku Zdrojowego w Horyńcu-Zdroju</i> . Jednym z działań Strategii jest 2.1.2.4. <i>Opracowanie i wdrażanie Gminnych Programów Rewitalizacji</i> , w związku z tym zaleca się opracowanie programu spójnego z zapisami Strategii.
10.	<i>Wieloletni Program Współpracy Gminy Horyniec-Zdrój z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na lata 2021–2024</i>	2021–2024	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
11.	<i>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Horyniec-Zdrój na lata 2019–2025</i>	2019–2025	Aktualny, zgodny z dokumentem Strategii.
12.	Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (SECAP)	Nie istnieje	Biorąc pod uwagę cel operacyjny 3.1. <i>Ochrona środowiska i racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi</i> oraz kierunek działań 3.1.1. <i>Adaptacja do zmian klimatu i ograniczanie niskiej emisji</i> , zaleca się w okresie obowiązywania Strategii opracowanie i wdrażanie Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu.

Źródło: Opracowanie własne

6 Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych i innych podmiotów

W procesie planowania i realizacji rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów istotne jest uwzględnianie rzeczywistych potrzeb nie tylko samorządów, ale przede wszystkim społeczności lokalnej. W związku z tym na etapie opracowania Strategii zapewniono włączenie w ten proces mieszkańców i innych interesariuszy. Mieli oni możliwość udziału w opracowaniu dokumentu poprzez wyrażenie swoich opinii m.in. w formie udziału w badaniu ankietowym czy złożenia uwag i opinii do projektu Strategii. Wkład w ostateczny kształt dokumentu miały również instytucje zewnętrzne, włączone w proces konsultacji i opiniowania dokumentu. Udział mieszkańców i innych interesariuszy zagwarantowany jest również na etapie wdrażania i oceny Strategii.

Zgodnie z wymogami *Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021–2027 w Polsce* przeprowadzono nabór na członków Rady Programowej ds. Strategii MOF Lubaczów, która stanowi „ciało doradcze” Lidera Porozumienia tj. Miasta Lubaczowa. Jego reprezentacja uwzględnia m.in. społeczeństwo obywatelskie, podmioty działające na rzecz ochrony środowiska oraz odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób ze specjalnymi potrzebami, równości płci i niedyskryminacji. Komitet stanowi forum współpracy i dialogu z organami gmin MOF w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą Lidera Porozumienia. Otwarty nabór na członka Komitetu odbył się w dniach 20 grudnia 2022 r. do 2 stycznia 2023 r. W wyniku naboru utworzono Radę Programową ds. Strategii MOF Lubaczów składającą się z 6 członków.

6.1. Podsumowanie konsultacji społecznych i procesu opiniowania dokumentu przez Zarząd Województwa

Do uzupełnienia po konsultacjach społecznych i procesie opiniowania

Na podstawie art. 6 ust. 3 *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) oraz zgodnie z: *Uchwałą Nr XLV/369/2021 Rady Miejskiej w Lubaczowie z dnia 31 stycznia 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczowa na lata 2022–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji*, *Uchwałą Nr XXXIX/398/2022 Rady Gminy Lubaczów z dnia 28 stycznia 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczowa na lata 2022–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji* oraz *Uchwałą nr XXXVI.359.2022 Rady Gminy Horyniec-Zdrój z dnia 21 stycznia 2022 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczowa na lata 2022–2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji*, a także zgodnie z uchwałami poszczególnych gmin w sprawie trybu i zasad prowadzenia konsultacji społecznych z ich mieszkańcami, w dniach 14.03–18.04.2023 r. odbyły się konsultacje społeczne projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*, które miały na celu zapoznanie grupy docelowej z projektem dokumentu.

Projekt *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* podlegał obowiązkowo konsultacjom:

1. z mieszkańcami gmin z terenu MOF Lubaczów,
2. z lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, w szczególności z działającymi na terenie gmin z terenu MOF Lubaczów, w tym organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami,
3. z sąsiednimi gminami i ich związkami,
4. z Dyrektorem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Rzeszowie – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie.

Dodatkowo, MOF Lubaczów włączył w proces konsultacji społecznych następujące podmioty:

5. Lokalna Grupa Działania „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”;
6. Powiat Lubaczowski.

Do podmiotów wskazanych w pkt. 3–6 wysłane zostały pisma informujące o konsultacjach.

Konsultacje odbyły się w terminie od dnia 14 marca 2023 r. do dnia 18 kwietnia 2023 r. w następujących formach:

1. Zbieranie uwag i wniosków w formie papierowej oraz elektronicznej z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Wypełnione czytelnie formularze można było dostarczyć do każdego z samorządów Porozumienia:
 - a) drogą elektroniczną na adres e-mail: poczta@um.lubaczow.pl, urzad@gminalubaczow.pl, ug@horyniec-zdroj.pl, wpisując w tytule „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju MOF Lubaczów”;
 - b) drogą korespondencyjną na adres: Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, ul. Rynek 26, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój, al. Przyjaźni 5, 37-620 Horyniec-Zdrój, z dopiskiem: „Konsultacje społeczne – projekt Strategii Rozwoju MOF Lubaczów”;
 - c) bezpośrednio do sekretariatu w budynku Urzędu Miasta w Lubaczowie, Urzędu Gminy w Lubaczowie lub Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój, w godzinach pracy Urzędów.
2. Spotkania otwartego, umożliwiającego omówienie założeń dokumentu, a także przedstawienie uwag, opinii i propozycji. Spotkanie odbyło się w dniu 2023 r. o godz. wzięło w nim udział..... osób.
3. Zbieranie uwag ustnych do protokołu w budynkach Urzędów, w godzinach ich pracy.

Informację o konsultacjach społecznych ww. projektu dokumentu zamieszczono w następujących formach:

- na stronach internetowych gmin (um.lubaczow.pl, gminalubaczow.pl, horyniec-zdroj.pl);
- na stronach podmiotowych gmin w Biuletynie Informacji Publicznej (bip.um.lubaczow.pl, bip.lubaczow.com.pl, bip.horyniec-zdroj.pl);
- w sposób zwyczajowo przyjęty – na tablicach ogłoszeń: Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, Urzędu Gminy Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój.

Formularz zgłaszania uwag oraz projekt dokumentu *Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* dostępne były od 14.03.2023 r.:

- w wersji papierowej w budynkach: Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, ul. Rynek 26, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój, al. Przyjaźni 5, 37-620 Horyniec-Zdrój;
- w wersji elektronicznej na oficjalnych stronach internetowych Urzędu Miejskiego w Lubaczowie (um.lubaczow.pl), Urzędu Gminy w Lubaczowie (gminalubaczow.pl), Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój (horyniec-zdroj.pl).

Jedną z form konsultacji społecznych ww. projektu dokumentu było otwarte spotkanie z interesariuszami, które odbyło się w dniu o godz. w W spotkaniu uczestniczyło Podczas spotkania przedstawiono główne założenia programowe i wdrożeniowe dokumentu tj. wizja, misja, cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im działaniami, a także zakres rzeczowy projektów strategicznych, które planowane są do realizacji przez samorzady gminne. Przedstawione zostały również założenia przestrzenno-funkcjonalne, w tym model funkcjonalno-przestrzenny. Podczas spotkania wpłynęły / nie wpłynęły żadne uwagi.

W trakcie konsultacji społecznych w wyznaczonym terminie wpłynęło wypełnionych formularzy uwag.....

Na podstawie art. 10f ust. 2–3 *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz. U. z 2023 r. poz. 40) Lider Porozumienia pismem z dnia r. ... zawnioskował do Zarządu Województwa Podkarpackiego o zaopiniowanie projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. Opinia miała dotyczyć sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie, określonych w strategii rozwoju województwa. Wydanie opinii powinno nastąpić w ciągu 30 dni od dnia doręczenia pisma wraz z projektem dokumentu.

6.2. Mechanizmy włączenia mieszkańców w proces przygotowania, realizacji i oceny Strategii – partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna i działania aktywizacyjne zostały wpisane w proces rozwoju MOF Lubaczów jako fundament działań na wszystkich jego etapach, tj. diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie i ewaluacja. Takie podejście ma na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów strategicznych oraz gotowości i świadomości mieszkańców o partycypacyjnym współdecydowaniu o obszarze.

Partycypacja i partnerstwo to współpraca i równorzędne traktowanie reprezentantów różnych środowisk i instytucji, przy zachowaniu ich suwerenności, z założeniem stałego dążenia do wzajemnego rozumienia się. Proces tworzenia Strategii, już od etapu analiz prowadzonych na potrzeby opracowania Diagnozy, uwzględniał włączanie mieszkańców i innych interesariuszy, a także charakteryzował się otwartością (umożliwiał uczestniczenie jak największej liczbie chętnych osób i organizacji w partnerstwie) i transparentnością (dialog, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych).

Na potrzeby prowadzonych analiz i opracowania Strategii przeprowadzono badanie ankietowe w dniach 25.03–08.04.2022 r. Zostało ono przeprowadzone wśród mieszkańców gmin, na potrzeby procesu diagnostycznego, w celu opracowania *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. Ankieta była dostępna w wersji on-line oraz w wersji papierowej. Udział w badaniu wzięło 35 osób, co może wskazywać na niską aktywność. Ankieta zawierała 3 pytania – raport z ankiety stanowi załącznik do Diagnozy. Wyniki ankiety wskazują na to, że mieszkańcy dostrzegają problemy związane z dostępnością komunikacyjną (słabe połączenie z otoczeniem zewnętrznym oraz niewystarczający stan infrastruktury drogowej), dostępem do miejsc pracy i poziomem zarobków mieszkańców. Jako jeden z głównych problemów wskazano także niewystarczającą jakość i dostępność podstawowej opieki zdrowotnej.

Oprócz jakościowych analiz prowadzonych za pomocą badania ankietowego, zorganizowanych zostało wiele spotkań:

- 8 grudnia 2021 r. spotkanie informacyjne przedstawicieli Porozumienia (etap diagnozy);
- 3 lutego 2022 r. spotkanie informacyjno-warsztatowe przedstawicieli Porozumienia (podsumowanie diagnozy i rozpoczęcie kształtowania założeń strategii rozwoju);

- 6 lipca 2022 r. – spotkanie informacyjno-warsztatowe przedstawicieli Porozumienia (dyskusje na temat założeń i priorytetowych zadań do realizacji w ramach strategii);
- 28 września 2022 r. – spotkanie robocze przedstawicieli Porozumienia (dyskusje na temat projektów strategicznych);
- 22 luty 2023 r. – spotkanie informacyjno-warsztatowe przedstawicieli Porozumienia i przedstawicieli Rady Programowej (dyskusje na temat projektów strategicznych);

- ...

Oprócz oficjalnych i roboczych spotkań partnerów MOF Lubaczów, na ostateczny kształt dokumentu składało się wiele rozmów telefonicznych i osobistych oraz korespondencji e-mailowej autorów niniejszego opracowania z przedstawicielami samorządów Porozumienia i ich pracownikami.

Elementem partycypacji były również konsultacje społeczne:

- projektu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030* przeprowadzone w dniach **14.03–18.04.2023 r.**

Mieszkańcy obszaru zostali włączeni w proces konsultacji społecznych projektu dokumentu *Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. Mieszkańcy informowani byli o konsultacjach co najmniej 14 dni przed ich rozpoczęciem, poprzez ogłoszenia na stronach internetowych gmin, w Biuletynach Informacji Publicznej oraz na tablicach ogłoszeń Urzędu Miejskiego w Lubaczowie, Urzędu Gminy Lubaczów oraz Urzędu Gminy Horyniec-Zdrój. Uwagi i wnioski zbierane były w formie papierowej i elektronicznej, z wykorzystaniem formularza konsultacyjnego. Formularz konsultacyjny wraz z projektem dokumentu dostępny był w wersji papierowej w Sekretariacie w wyżej wymienionych Urzędach oraz w wersji elektronicznej na oficjalnych stronach internetowych gmin i w Biuletynie Informacji Publicznej. Wypełniony czytelnie formularz można było dostarczyć:

- a) drogą elektroniczną na wybrany adres e-mail: poczta@um.lubaczow.pl, urzad@gminalubaczow.pl, ug@horyniec-zdroj.pl;
- b) drogą korespondencyjną na wybrany adres urzędu: Urząd Miejski w Lubaczowie, ul. Rynek 26, 37-600 Lubaczów, Urząd Gminy Lubaczów, ul. Jasna 1, 37-600 Lubaczów, Urząd Gminy Horyniec-Zdrój, al. Przyjaźni 5, 37-620 Horyniec-Zdrój.

c) bezpośrednio do wyżej wymienionych Urzędów, w godzinach ich pracy.

W przypadku konsultacji Strategii, uwagi zbierane były również w formie uwag ustnych do protokołu, a także zorganizowane było otwarte spotkanie konsultacyjne. Niezwłocznie po przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu niniejszego dokumentu sporządzony został *Raport z konsultacji społecznych projektu Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*. (po konsultacjach uzupełnić o informacje z raportu)

Włączenie mieszkańców bądź innych kluczowych interesariuszy jest istotne nie tylko na etapie analiz, opracowania Diagnozy i opracowania Strategii, ale też podczas wdrażania Strategii i jej oceny. Mieszkańcy będą brać udział w pracach nad ewentualną aktualizacją dokumentu (będą mogli zainicjować aktualizację i/lub brać udział w konsultacjach społecznych projektu aktualizowanego dokumentu). Przy okazji realizacji projektów strategicznych, na etapie projektowym, organizowane będą spotkania z mieszkańcami. Mieszkańcy będą informowani o etapach realizacji projektów strategicznych, dodatkowo publikowane do publicznej wiadomości będą raporty z monitoringu Strategii.

6.3. Podsumowanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko – wpływ zadań na środowisko i udział podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska w opracowaniu Strategii

Na podstawie art. 53 *Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029 z późn. zm.) Burmistrz Miasta Lubaczowa wystąpił w dniu2023 r. z wnioskiem do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska oraz Podkarpackiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. *Strategia Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030*.

DO UZUPEŁNIENIA PO PRZEPROWADZENIU PROCEDURY

Spis schematów

Schemat 1 Programowanie rozwoju.....	35
Schemat 2 Układ celów operacyjnych w przenikających się wymiarach: społecznym, gospodarczym i przestrzenno-środowiskowym wraz ze wskazaniem projektów strategicznych realizujących te cele	37
Schemat 3 Powiązania celów operacyjnych z projektami strategicznymi.....	71
Schemat 4 Instytucjonalna struktura systemu wdrażania, monitorowania, ewaluacji i aktualizacji <i>Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i>	158
Schemat 5 Logika powiązań głównych założeń dokumentu ze wskaźnikami osiągnięcia oczekiwanych rezultatów	161

Spis tabel

Tabela 1 Schemat analizy SWOT	25
Tabela 2 Analiza SWOT	25
Tabela 3 Drzewo problemów	33
Tabela 4 Drzewo celów	34
Tabela 5 Plan operacyjny	39
Tabela 6 Projekt strategiczny nr 1	49
Tabela 7 Projekt strategiczny nr 2.....	54
Tabela 8 Projekt strategiczny nr 3.....	57
Tabela 9 Projekt strategiczny nr 4.....	61
Tabela 10 Projekt strategiczny nr 5.....	64
Tabela 11 Projekt strategiczny nr 6.....	66
Tabela 12 Projekt strategiczny nr 7.....	68
Tabela 13 Matryca logiczna działań oraz powiązań zidentyfikowanych problemów i potencjałów z projektami i celami ZIT oraz celami polityki UE.....	72
Tabela 14 Możliwe źródła finansowania projektów strategicznych i zadań w ramach <i>Strategii Rozwoju Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów na lata 2022–2030</i>	80
Tabela 15 Generalna, przewidywana kwota wydatków na realizację Strategii, w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych.....	86
Tabela 16 Wykaz powiązań celów Strategii Rozwoju z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu na szczeblu regionalnym.....	87

Tabela 17 Wskaźniki oddziaływania rozwoju	164
Tabela 18 Wskaźniki rezultatu do osiągnięcia w wyniku realizacji Strategii.....	167
Tabela 19 Dokumenty na poziomie lokalnym – ocena aktualności i spójności w kontekście zapisów Strategii	175

Spis map

Mapa 1 Położenie MOF Lubaczów na tle województwa podkarpackiego	9
Mapa 2 Położenie i czas podróży między MOF Lubaczów a większymi aglomeracjami	97
Mapa 3 Główna sieć komunikacyjna na terenie MOF Lubaczów	97
Mapa 4 Miejski Obszar Funkcjonalny Lubaczów – sieć osadnicza, sieć komunikacyjna, pokrycie terenu, sieć wodna, wybrane elementy dziedzictwa kulturowego i historycznego	99
Mapa 5 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: demografia i wybrane usługi społeczne	100
Mapa 6 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: budowa geologiczna.....	102
Mapa 7 Uwarunkowania: zasoby złóż kopalin strategicznych oraz ważnych w kontekście zabezpieczenia regionalnych potrzeb surowcowych – złoża surowców energetycznych przewidziane do ochrony	102
Mapa 8 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: formy ochrony przyrody	104
Mapa 9 Model przestrzenno-funkcjonalny – uwarunkowania: położenie gminy względem JCWPd i obszarów zagrożenia powodziowego	114
Mapa 10 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> – struktura funkcjonalno-przestrzenna	119
Mapa 11 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> – komunikacja i infrastruktura techniczna.....	121
Mapa 12 Fragment mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> – gospodarka odpadami, wodno-ściekowa i ochrona wód.....	122
Mapa 13 Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów	123
Mapa 14 Lokalizacja terenów inwestycyjnych w ramach projektu strategicznego 1	125
Mapa 15 Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Lubaczów	151
Mapa 16 Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Miasto Lubaczów	152

Mapa 17 Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – miejscowość Horyniec–Zdrój	153
---	-----

Spis rysunków

Rysunek 1 Legenda do treści mapy <i>Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego – Perspektywa 2030</i> – struktura funkcjonalno-przestrzenna	120
Rysunek 2 Legenda do treści mapy: <i>Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Lubaczów</i>	124
Rysunek 3 Terytorialny zasięg OSI Wschodnia Polska.....	127
Rysunek 4 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.....	127
Rysunek 5 Miejskie obszary funkcjonalne.....	131
Rysunek 6 Regionalne bieguny wzrostu	132
Rysunek 7 Miasta powiatowe i miasta małe	134
Rysunek 8 Obszary zagrożone trwałą marginalizacją – poziom regionalny	136
Rysunek 9 Obszary wiejskie województwa podkarpackiego	137
Rysunek 10 Obszary funkcjonalne o znaczeniu ponadregionalnym.....	142
Rysunek 11 Przygraniczny obszar funkcjonalny na zewnętrznej granicy UE z Ukrainą	143
Rysunek 12 Obszary funkcjonalne o znaczeniu regionalnym	145
Rysunek 13 Granice obszaru LGD „Rozwój Ziemi Lubaczowskiej”	146
Rysunek 14 Legenda do treści map: <i>Granice wyznaczonych OSI na terenie MOF Lubaczów, Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Miasto Lubaczów oraz Obszar Strategicznej Interwencji Lokalne Bieguny Wzrostu – Horyniec–Zdrój</i>	154